

સૌભાગ્ય સુંદરી પ્રેમી જીંદગી.

ધર્મ વિજય પ્રેસ, અમદાવાદ.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૭૨૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સૌભાગ્ય - સુંદર

વિષય ૬- : ૩

શ્રી નવીન
સૌભાગ્ય-સુંદરી.

યાને
પ્રેમી-જોડુ.

અત્યુત્તમ નવલ કથા

લેખક

મુનશી કૃતેહખાં ચહેમદખાં

મ. રા. જા. ની પરવાનગીથી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરતાં
મંગળદાસ જોડાસા શાહ પુસ્તકસેલર
રીચીશાહ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ — પાનકોરના નાકે મનહર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
મોતીલાલ ગણપતરામે છાપી.

આવૃત્તિ ૩ જી. સને ૧૯૨૭ પ્રત ૪૦૦૦.

મુલ્ય ફક્ત આઠ આના.

શ્રી.

સૌભાગ્ય સુંદરી.

યાને

પ્રેમી-જેડુ.

પ્રકરણ ૧ લું.

ઘડીઆળમાં ચાર વાગ્યા તેના રણકાથી અકસ્માત એકદમ સુંદરલાલ જાગી ઉઠ્યો બારીએ જઈને જુએ છે તો મ્યુનિસીપાલના કોર્ટ કોઇ દીવા તકમ ઝાંખા બળતા નજરે પડે છે. પ્રાતઃકાળ થવાનો વખત આવ્યો જાણી સ્ત્રી પુરુષો કામળ સ્વરે પ્રભાતીઆ કે પદ ગાતા સંભળાતા હતા. ત્યારે કેટલીક ગરીબ સ્ત્રીઓ ધંટીએ બેસી પોતાનું દુઃખ દુર કરવા તીણા સાદે બેરવી લલકારતી તે અને ધંટીનો ધોર બનને આનંદ પમાડતો હતો. કેટલી પતીવ્રતા સ્ત્રીઓ સનાન કરવાનું જાન ત્યાર કરી પોતાના પ્રીતમને જગાડતી હતી, ત્યારે કેટલીક દુષ્ટ સ્ત્રીઓ પોતાના ધણીને પ્રાતઃકાળ નો પ્રસાદ આપતી સંભળાતી હતી, વિદ્યાર્થીઓ પોતાનું આપેલું લેશન તૈયાર કરતા હતા, કેટલીક માતાઓ પોતાના પુત્રને કૌશલાવધી જગાડતી હતી. ત્યારે કેટલીક કુલટાઓ નાચરી ગાળો દઈ દુઃખાવટ બાળકોને રમવતી હતી. કેટલાક પહેરીગરો પોતાની નોકરીથી અમળેલ આપવા મરકતી હા કાવા કાચી પાસે જતા નજરે પડતા હતા.

સુંદરલાલ બારીએ ઉમેલો છે તેની ગતી સદ્ગ્રીવીલા કે જનની-
લા નીરખવા તરફ નથી. પણ કાંઈ સુદાન વિચારે ઘડેલી જણાય છે.
તે ઘડી ઘડી માં. અરે પ્રભુ! અરે પ્રભુ કરીને ઉદાશ થતો જાય છે.
તેનું હૃદય સોઝાતુર જણાય છે. તેણે ઉચ્ચાર કર્યો અરે પ્રભુ તારી
ગહનગતી છે આ તારી અકૃપાનું પહોલું ચાન્દ છે. તે મારા ઉપર આ
દુઃખનો કુંગર ઢોળા પડતાં વીચાર નહિ કર્યો હોય. તારા કૃપાળુ
દરબારમાં મારા શીવાય બીજો કામધિણ કે જેના ઉપર આ દુઃખ પડે
તેણી નહોતો. ખેર જેવી તારી ઇચ્છા તારી મરજીથી તેં આ દુઃખ
આપ્યું તે પણ સહન કરું છું.

મારા પ્રીય વાંચકો સુંદરલાલ કોણ છે તથા તે આવેા ઉદાશીન
કેમ જણાય છે તેની હકીકત હું લખુ છું તે વાંચેથી વાકેફ થશો.
રાજમંદર નામના પ્રખ્યાત શહેરની અંદર એક મોતીલાલ ના-
મનો શ્રીમાળી શાલીનો વાણીએ રહેતો હતો. તે બહુજ સાદો અને
સદા માનુસ હતો પોતાની પાસે કાંઈ પુંજ નહોતી તેથી તે દલાલીનો
ધંધો કરતો હતો. દલાલીના ધંધામાં તેણે સારી મહેનત કરી પૈસા
પ્રાપ્ત કર્યા. જ્યારે ઇશ્વર ઇચ્છા પ્રખલ હોય છે ત્યારે સરવે વાંતે સુખી
જાય છે તેથી મોતીલાલ બે પૈસાની આબરૂ ઘરાવતો ચર્ચાકે પરમેશ્વરે
તેને એક રત્ન રૂપી પુત્રની બેટ આપી ને તેણે પોતાના ગળા પ્રમાણે
દાન દક્ષણા કરી સ્વીકારી, અને અમો પણ સ્વીકારીએ છીએ.

જેથી મહારાજને બોલાવી તેની જન્મોત્સવી લખાવી નક્ષેત્ર જોઈ
સુંદરલાલ નામ ધરાવ્યું. સુંદરલાલ હવે એક બે ત્રણ કરતાં પાંચ
વરસનો થયો ત્યારે તેને તેમની નજીકમાં રહેતા એક ગામડી મહેતાજી
પાસે બેસાડ્યો. અમે હીસાબ વીગેરેમાં પ્રવીણ કર્યો. સુંદરલાલ ૧૫
વરસનો થયો કે તેને મોતીલાલે પોતાના દલાલી ધંધા ઉપર ચઢાવ્યો.

પણ ચાલે જમાનાના સ્વાર્થીઆ મીત્રાએ તેને સારી ષેટ ઘેરી લીધો અને પોતાના સ્વાર્થ સાધવા તેને હોટલો, તથા પીઠાનો પૂર્ણ સેમ્પીન બનાવી દીધો.

સુંદરલાલના લગ્ન મોતી લાલે એક પોતાનીજ નાતમાં માણેક-લાલ નામના મૃદુસ્થની છોકરી-કમળા સાથે કરવામાં આવ્યા હતાં.

કમળા બહુ ડાહી અને સલુણી સ્ત્રી હતી તે પોતાના પ્રીતમને સેજ મસેજ સારી બોધ દાયક વાતો તેમ કથાઓ કહી કહી સારા માર્ગે ચડાવતી હતી, પણ સુંદરલાલના કાન ઉપર જુ ચાલે તેવો ઘાટ હતો કહેવત છે કે “શેઠની શીખામણ ઝાપા સુધી” તેથી તેને કોઈ નહી પણ શીખામણ અસર કરતી નહોતી.

એવા અરસામાં પરમેશ્વરની અકૃપાના ચીન્હ જણાવા લાગ્યાં ભ્રમજ્ઞેગે મોતીલાલને એકદમ તાવે ઘેરે સુંદરલાલે ઘણાક ડાકટર, વૈદ, હકીમો બોલાવી સારવાર કરી પણ કોઈનાથી કાંઈ થયું નહિ-અને અંતે આ ક્ષણભંગુર દેહે દગો દીધો. મોતીલાલનો આત્મા આ કાન્તી દુનીયાનો ત્યાગ કરી પરમ પાળુ પરમેશ્વરની હજુરમાં પધારી ગયો.

હવે સુંદરલાલને માથે દુઃખનો કુંગર ઢળી પડ્યો તેણે વિચાર કર્યો કે હવે છાકટાઈ કરવી આપણને જાજે નહિ. કારણ ધર ચલાવનાર કોઈ મારા સીવાય રહ્યું નથી માટે હવે તો કાંઈ નોકરી કરવી. એવો વીચાર કરે છે એવામાં તેની સ્ત્રી કમળા આવી.

કમળા—મારા બહાલા આજે આપ ઉદાસ કેમ જણાવો.

સુંદર—કાંઈ નહિ બહાલી આ સંસાર દુઃખીત છે તેથી હરેક માણસ

દુઃખી જણાય છે.

કમળા—હરેક માણસ દુઃખી હોય એમ હું સમજતી નથી.

સુંદર—એ તારી બહુજ મોટી ભુલ છે આ સંસારની અંદર બધા

દુઃખીજ હશે કોઇને સ્ત્રીનો કોઇને પૈસાનો કોઇને ફરજંદનો, કોઇને જમીનનો તો કોઇને દુરમનનો વીગેરે ધણા દુઃખો આ કાંતી દુઃનીયામાં છે તે દુખોમાંથી લાગ્યેજ કોઇ માણસને એકાદ દુઃખ નહીજ હોત.

કમળા—આપનું કહેવું સત્ય છે- પરમેશ્વરે જે કોઇ પણ માણસને એકાદ દુઃખ ન આપ્યું હોત તો આ દુનિયામાં કોઇ કોઇને પુછવું નહી.

મુંદર—જ્યારે તું આ પ્રમાણે જાણે છે ત્યારે મને સ્વાલ કરતાં વિચાર નહી કર્યા હોય,

કમળા—મારી ફરજ મેં અદા કરી છે. સ્ત્રીનો ધર્મ છે કે—પોતાના પ્રીતમને દુઃખીત જોઈ પોતે દુઃખીત થાય.

મુંદર—અહા! મારી પ્રાણ પ્યારી તમારો આવો મત અને સારો વીચાર જોઈ મને બહુજ સંતોષ થાય છે ઇશ્વર તમારા જેવી ખુદી સર્વને આપે એવી મારી આશીષ છે.

કમળા—આપ હવે વિચારમાં શાના પડેલા હતા શું આપને ખાતા-જાના કાંઈ ધંધા વીગેરેની ચિંતા છે કે કેમ.

મુંદર—પ્રીતિ તું જાણે છે કે ધરનો તમામ કારોબાર મારા માથે પડેલ છે વાસ્તે તે કેવી રીતે ચલાવવો તેનો વીચાર કરતો હતો કે હવે નોકરી કરવી કે કેમ. એવામાં તું આવી.

કમળા—શું કપાળ તમે નોકરી કરશો જે નોકરી કરી હોત તો આ પાંચે તમેને શેઠને ત્યાં દશ રૂપિયાના પગારથી નોકર રખાવ્ય હતા તો કેમ રહ્યા નહિ. તમેને તો હોટલમાં પીઠાઓમાં લ. ટકવાનું મન લે નોકરી કેમ થાય.

મુંદર—હવે તો મેં સર્વને છોડી દીધા હવે તો કાઈ ઠેકાણે નોકરી

કરવાતોજ વીચાર છે.

કમળા—તમને બે વખતે કહ્યું કે તમે વિશાળમાં જઈ આવતરને
કહો કે આમણી સુંદરી હિપર દેખાડેખ રાખી તેને સારી પેઠે
હંશીયાર કરે.

સુંદર—બહુ સાર આજે મારે તે તરફ જવા વિચાર છે તો મારવર
પાસે જરૂર જઈશ.

કમળા—તમે તો રોજ કહોછો કે જઈશ પણ એક દિવસ પણ
જતા નથી.

સુંદર—ના ના આજે તો જરૂર જઈશ,
હિપર પ્રસાણે બંને જણ વાતો કરે છે એવામાં ટપાલવાળા
પોષ્ટમેને આવી ધુમ મારી કે મી. સુંદરલાલ સોલીલાલ તમાર-
રજીસ્ટર લ્યો.

સુંદરલાલ—ક્યાનું છે બાધ.

પોષ્ટમેન—નવીન નગરનું છે.

સુંદરલાલ—ભાવે

એમ કહી સહી કરી રજીસ્ટર લીધું અને મારવર કાગળે વાંચવા
લાગ્યો એક બે ત્રણ વખત વાંચ્યો મજા મરાયો નહિ તેથી સહી
કરીતે કાગળ વાંચવા લાગ્યો આ જોઈ કમળા પોણી.

કમળા—રજીસ્ટર કેનું છે. અહીં ક્યાંથી આવ્યું અને તેમાં એવી શી
હકીકત છે કે એક બે વખત વાંચવાથી ધરાવાજ નથી.

સુંદર—આ રજીસ્ટર મારા એક ખાસ નટવરલાલ નામના મિત્રનું છે.
અને તે મને એકદમ નવીનસર બોલાવે છે.

કમળા—જેવા તમે દારૂડીઆ તેવા વખતે મીઠા મજા દેવો.

સુંદર—આજે આલ રાંડ તું મને મું જાણ્યો દારૂડીઆના હશે.

કમળા—હા દારીઆનો દોસ્ત દારીયો, લુચ્યાનો લુચ્યા અને સારા-
નો સારોજ હોય છે જેમ કહયું છે કે.

પીયેજ સુદ્ધ કુષ્ઠ જમ કલાલતી દુકાનમાં,

જામ્ય વાત છેક ને મનાય મલપાનમાં;

જુભારી પાસ શ્રેષ્ઠ નંમ જમ નેષ્ટ નંમમાં;

કુસંગીનો પ્રસંગ તે કુસંગ રંમચંગમાં

તેજ પ્રમાણે જેવા તમે તેવા તે પણ હશેજ અને તેમાને જા-
કડાપણું કરવાજ બોલાવ્યા હશે.

સુંદર—ના, ના, એવું નથી આતો કાંઈ વેપાર સખંધી વાત છે તેમાં
બોલાવે છે.

કમળા—મારે તો વેપાર બેપાર નથી કર્યો તમે તમારે જાતામાના
કાંઈ શેઠને ત્યાં નોકર રહો પેરે છોકરી પડીછે, છોકરો નથી
કે આપણને ફિકર ના હોય.

સુંદર—ખસ હવે જાતી રહે હું એક વખત નવીનનગર જઈ આવું
પછી નોકરીનું નામ લેજે.

કમળા—માર તમે જાણોતે તમાર કામગણી જાણ્યો ફોડો માથું
મારું થું જવાનું છે. કહેવત છે કે, હાથી મસ્ત થશે તો પોતાની
મેઘે માથામાં હાથ નાખશે.

સુંદર—એવો થયું મોટી પંડીતની છોકરી છે તો જેમ તને.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરી સુંદરલાલે નવીનનગર જવાની તૈયારી
કરી અને રાતના સાડા આઠ વાગ્યાની દ્રેનમાં પોતે નવીનનગર
પહોંચી ગયા.

મકરણ ર જી.

સુંદરલાલ એક વાગે ખુશીની સાથે નવીનનગરના ઇસ્ટેશને ઉતર્યો. અને પોતાના મીત્રે લખેલ ઠેકાણે ગયો ત્યારે મી. નટવરલાલ બહાર ફરવા ગયા છે એવો જવાબ વીણી વાળે આપ્યો, તેથી તે તેમની રાહ જોતો વીણીને ઓટલે થાક ખાતો બેઠો.

સાંજના પાંચ વાગ્યા એટલે મી. નટવરલાલ પોતાના બે મીત્રો સાથે પોતાના મુકામે આવ્યા ત્યારે ઓટલા ઉપર સુંદરલાલને બેઠેલા જોઈ બોલ્યો. ઓહો વ્હાલા સુંદર તું ક્યારે આવ્યો.

સુંદરલાલ— એક વાગ્યાની ગાડીમાં આવ્યો તમારે રજીષ્ટર મને મળ્યું કે તરત મેં આવવા વિચાર કર્યો પણ લાચાર કે તે વખતે ગાડી જતી નહોતી તેથી રાતના સાડાઆઠ વાગે સ્વાર થવું પડ્યું.

નટવરલાલ—બહુ સારૂ થયું કે તમે આવી ગયા હવે આપણ ચાર જણા છીએ એટલે રચેલ આજી પૂરણ રીતે પાર પાડવા ચુકીશું નહિ. કેમ છગનલાલ ખર કે નહિ !

છગનલાલ—સુંદરલાલ હમે તમારા આવવાનીજ રાહ જોતા હતા. સવારની ટ્રેનમાં તમારી સામે આવ્યા હતા પણ તમે આવ્યા નથી એવું માલમ પડવાથી હમેએ બપુનું કે હવે નહિ આવે.

સુંદરલાલ— આપ આ શું બોલ્યા નટવરનો કાગળ નહિ પણ રજીષ્ટર આવે ને હું નહિ આવું એવું બનેજ નહિ.

નટવરલાલ—મને આપની પૂર્ણ ખાત્રી હતી કે આપ જરૂર આવશોજ ! હુંતો કાગળ લખવાનો હતો પણ છગનલાલે કહ્યું કે નહિ, રજીષ્ટર કરો તેથી રજીષ્ટર કર્યું હવું.

સુંદરલાલ—બહુજ મોટી મહેરબાની કરી કે ઘણા દીવસ પછી
શેવકને યાદ કર્યો.

છગનલાલ—એ શું બોલ્યા બાપ આપ હમારા મહેરબાન છો, માથા-
ના મુગટ છો.

મનહર—નટવર હવે બધી વાત છોડી દઇ સુંદરલાલને જે કામ
સાફ બોલાવ્યા છે તેનો વીચાર કરો.

નટવરલાલ—આ ઠેકાણે વિચાર થાય તેવો નથી માટે ચાલો પેસ્ત
નજીના પીઠામાં ત્યાં જઈ વિચાર કરીશું.

શુદર—જુઓ હું પીઠામાં આવનાર નથી, મેં મારા પિતાશ્રી મરી
ગયા છે ત્યારથી ખરાબ ટેવ છોડી દેવાની પ્રતીજ્ઞ લીધી છે માટે
હુંતો નહિ આવું.

મનહર—સુંદર ! ગાંડો થયો કે શું તને મુઠ્ઠી અમારાથી જવાય
એતો થવું હોય તેમજ થાય. પીતા ગુજરી ગયાતો શું થયું આ
આપણે પણ મરવુંજ છેને.

સુંદર—હવે તો આ ફીક ન કહેવાય,

નટવર—કંઈ નહિ બહાર ગમે તેમ કરીએ, ઘેર ન કરીએ તો ફીક
ઉપર પ્રમાણે ત્રણે જણા મળી સુંદરલાલને પેસ્તનજીના પીઠામાં
લઈ ગયા જ્યાં આમળ આ ઢેડ. ભાંગી, વગેરે સરવે જણ
ખેડેલા મેં ઉપર માંખો બણબણતી નજરે પડતા હતા.

આ ચારે જણાને પેસ્તનજીના પીઠામાં પેસ્તાં ભીંઈ એક વૃદ્ધ
આઠાણુ કહે કે અરે! આ કોણ હિંચ કુળના છોકરાઓ કેવા થઈ ગયા
છે કે ઘોળે દિવસે કોઈની પણ ચારમ રાખતા નથી. દારૂ ! તારૂ મત્યા-
નાશ જન્મે તે દેશને પાપમાલ કર્યો છે. તેં જીવાનીઆઓને ખરાબ

કર્મ છે હું ખાનસાને અમલતાએ છે. કુળને કુળાડવારો છે. ધીમાર છે તેને કરોડવાર ધીમાર છે.

હે પ્રીય બંધુઓ તમે તમારા છેલ્લાને સારી સાથથી મુજબે પ્રપંચી દગાખાજ દારીઆ મીત્રાથી મળતા બચાવો. નહીં તો છેવટે કુળને કલંક લગાડશે. મારે તેવાથી બચાવવા પ્રયત્ન કરો.

ચારે મીત્ર પેસ્તનજીના માળામાં પહોંચ્યા કે એક નોકર આવ્યો. તેણે પુછ્યું કયું સેઠજી કીતના ચાહીએ.

“ ચાર માપ લાવ.

“ બહોત અચ્છા સાબ.

ચાર માપ આવ્યા તે હિડાવી ચારે જગ્યા વાતે ચઢ્યા.

નરવરલાલ-સાંભળ સુંદરલાલ તમે બેલાવવાનું કારણ એટલું છે. કે અત્રે મીઠાલાલ નામનો એક બીડીવાળો છે. અને તેથી સ્ત્રી માણેક બહુજ ચાલાક તેમ નીચરતી વાળી છે. ચારે આપણે હાલ હુખી થઈ ગયા છીએ તો તેની પાસે પાંચ છ હજારનો દામ છે તે લઈ તેને હિડાવવાનો પ્રયત્ન છે તેમાં તારી મદદની ખાસ જરૂર છે.

સુંદરલાલ-ચારે આ વાતમાં તો હું રાજ નથી એવી દગાખાજ અને પ્રપંચ સ્ત્રી પૈસો મેળવવા તેનાં કરતાં નોકરી કરવી હું વધારે પસંદ કરું છું પણ આ કામ નહિ કરવું એવો મારો વિચાર છે.

અનુભવજી-જવ જા માંહુ! અત્રે આમણે કેમ આમ છે આ દુનિયામાં પ્રપંચ તેમ દગાખાજ સિવાય પૈસા કેમ કરવાનો એકે હજાર નહીં કદાપી દમ મારે રસીખાની નોકરી કરીશું.

તે તેમાં આપણું કુંવરનાર છે. આટલો હિમ્મત રાખા કિન્નરવશી
જ સર્વ કામ સફળ થાય છે.

સુંદરલાલ-આપણા જિજ્ઞાસુ વચ્ચેના મંદા છે શું બાકી દગો.
કવિનેજ પેસાદાર થઈ શકો.

સુંદરલાલ-હા હવે બાપર શું છે ને બેલા સુનીલાવતી દગો
હા બાલાબાલ મેસા પચાવી મડચેનો.

સુંદરલાલ-ભોગ એના તેમાં શું ગયું.

કગનલાલ-હવે બાકી મંચાત મુઝી આપણું કામ છે તે કવે.

જકજક-હા સાચો ત્યારે સાંજ મહવાં આવી વીણીમાં જકજક અને
ત્યાંથી જમ્મા પછી મીઠાલાલના ઘર તરફ જઈશું.

એમ કરી આરે જાણા મીઠામાંથી નીકળી વીણીમાં ગયા ત્યાં
જમ્મા પછી કામ ભાત કાઢ રેલકી જમ્મા પછી મીઠાલાલ પીણી-
આવી દુકાને પહોંચ્યા ત્યાં માત્ર સોમારી બાકી પછી તેના ઘરનો
રસ્તો લીધો. કેટલાક રસ્તા અને સ્ત્રીકેસીઓ વટાવ્યા મહી તે એક
મોટા દહેલા પાસે આવ્યા અને આજેક માણેક કહી યુગ માણી કે
એક નવ જુવાન સ્ત્રી બહાર આવી.

આ સ્ત્રી ૨૦-૨૧ વરસની હતી તે બાકી નાજુક તેમ મોર
વરણ હતી તેની આંખો મોની સમાન ભયમથી તેમ કરેક માણુએ
તીર સમાન મારી પોતા તરફ ખેંચતી બેતું નામ સાણેક દહું.

માણેક બહાર આવી હોવી સ્ત્રી અને આરે બેસી કોણ વરવરલાલ
જાણાપણું હા મહાનું કે.

આ, સાંજનાંજ માણેક મહાનુંજ ના અને એક દંકવી પેટી
લાવી તેમની સાથે રવાને હા માણેક જાણા સોજાન કોણ આપણા અને
વીણાસનગર, જવાની ટીકીટા લીધી કેન આવી પોત પોતાનો સામાન

લઘુ પાસીનજરો ટરેનમાં બેઠા પછી ટ્રેન ઉપડી ગઇ અને જોત જોતા
માં વીલાસનગર પહોંચી.

વીલાસનગર, આ પાંચે જણા ઉતર્યા અને ધરમશાખામાં ગયા
ત્યાં રહ્યાં એટલામાં એક જમાદાર આવ્યો. તેણે આ ચાર જેડી
જવાન તથા એક નવ જુવાન સ્ત્રી તેમ એક ટ્રંક શીવાય બીજો
સામાન નહિ જણાવાથી તેને વહેમ આવ્યો અને તેથી તેણે ત્યાં
આવી પુછપુરછ કરવા માંડી.

જમાદાર—તમે કોણ છો અને ક્યાંથી આવ્યા.

નટવરલાલ—હમો વાણીયા છીએ. અને હાલ નવીનગરથી આવ્યા
છીએ સાહેબ.

જમાદાર—આ ! તમારી સાથે જે સ્ત્રી છે તે કોણ છે.

નટવરલાલ—આ મારા ભાઇની સ્ત્રી છે. તેને બોલાવવા સારું ગયા
હતા. તે બોલાવી હવે ઘેર જવાનું છે પણ વીસનગરમાં એક
માણસને મળવું છે તેથી અત્રે ઉતર્યા છીએ,

જમાદાર—કયા માણસને મળવું છે.

નટવર—તેનું નામ મને હાલ યાદ નથી.

જમાદાર—તે કયાં રહે છે.

નટવર—તે ઠેકાણું મારી પાસે લખેલું છે.

ઉપર પ્રમાણે વાત ચાલે છે કે નવીનનગરથી તાર આવ્યો કે
માણેકનામની સ્ત્રીને એક નટવર નામનો માણસ ૫૦૦૦ ના ફાગીના
સાથે લઈ નાસી ગયો છે આ તાર જમાદારને મલતાંજ તેણે પેલા
પાંચે જણને પોલીસ કાયદો દેખાડ્યો તો તેજ ચુન્દેમાર જણાયા.
તેથી તેમને કેદ કરી નવીનનગર મોકલી દીધા.

પ્રકરણ ૩ જી.

પાંચે ગુન્હેગાર નવીનનગરની જેલમાં આવી પહોંચ્યા, તા. ૧૭ મી ને બુધવારને દિવસે તેમનો કેસ હતો, પકડ્યા પછી સુંદરલાલ મનમાં બહુજ પસ્તાવા લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો મારી વહાલી પ્રીયાનું કહું માની નહિ આવ્યો હોત તો આ લપમાં અને અંધારી કોટડીના દરસન કરવા પડત નહિ. પણ શું કરે નશીબમાં જે લખ્યું હતું તે થયું. આ બાબતની ખબર મારી વહાલીને આપું કદાપી કોઈને મદદને વાસ્તે મોકલે એવો વિચાર કરી કાગળ લખવા બેઠો. કાગળ લખી રહ્યા પછી તેને પાકીટમાં બીડી એક સિપાઈને રૂપૈયા આપવા કહી તે કાગળ ટપાલમાં નાંખાવ્યો.

કાગળ રાજનગર આવ્યો અને પોસ્ટવાળાએ સુંદરલાલને ઘેર જઈ કમળાને આપ્યો. કમળા હરખાતી, હરખાતી પોતાના પતીનો કાગળ વાંચવા લાગી.

મારી વહાલી પ્રીયા.

તારું કહું નહિ માનતાં હું જેર બેજેરથી નવીનનગર આવ્યો. અહિ નટવર એક સ્ત્રી સાથે લપટાએલો તેના પાપના લીધે મારે પણ જેલ જેવી પડી છે. આ કાગળ વાંચી તને ખેદ તો થશે પણ પ્રજ્ઞાતાપ નહિ કરતાં તારા મોટા ભાઈને થોડાક રૂપૈયા લઈ અને મોકલજે જેથી તે મને છોડાવી તારા દરસન કરાવે નહિ તો આ રજવાડી રાજ્યમાંથી છુટાય તેમ નથી. સુંદરીની બાલાશ રાખજે એજ તા. ૧૩ મી.

લીં તારા વિયોગી સુંદરના પ્રણામ.

ઉપર પ્રમાણે કામળ વાંચી તે ઘણીજ દીલગીર થઈ અને કહેવા

લાગી સોબત તેવી અસર, સોબતમાં ફળ મળવાંજ જોઈએ એ
 બહુ કહ્યું પણ મારું કહ્યું માન્યું નહિ તેથી આજે પસ્તાવવાનો વ-
 ણત આવ્યો. ચાલ જીવ આ બાબત લાંબ વીંદલાસને કહું કદાપી
 તે નવીનનગર જાય તો બહુ સારું, એમ વીચાર કરી વીંદલાસ પાસે ગઈ
 એન લક્ષ્મી મારા ભાઈ છે.

કમળા આય બેન, વીંદલે કહ્યું.

કમળા જુઓને આ કામળ વાંચો.

વીંદલ કામળ વાંચી દીલગીર થાય છે. અને કહે છે, આને આ
 શું સૂઝયું કે નવીનનગર ગયો. નટવર અને જગન તો જુઓના સર-
 કાર છે, એન તેં જામે પણ ના કહ્યું.

કમળાએ કહ્યું જેમ બનવાતું હતું તેમ બન્યું હવે શું થાય,
 પણ આપ (૫૦) રૂપિયા લઈ નવીનનગર જશો.
વીંદલ—હા ! એન સુખેથી જઈશ.

કમળાએ પચાસ રૂપિયાની નોટ વીંદલને આપી અને કહ્યું
 તમારાથી બનતી મહેનતે તેમને છોડાવીને લાવશો એવું કહી, કમળા
 પોતાને ઘેર સંઘ.

વીંદલાસ સાત વાગે ગાડીએ ગયા અને નવીનનગર જવાને
 રવાને થયા, આજે નટવર અને માણેકનો કેસ ચાલવાનો છે તેથી
 કચેરીમાં માણસના ટોળે ટોળા આવે છે, તેવામાં વીંદલાસ પણ આવ્યા
 તેને બંબર પટી કે કેસ ચાલે છે તેથી એકદમ તેણે જમાદારને ફોટી
 નાખ્યો, પેસા મોટી વસ્તુ છે, ૨૦ રૂપિયા જમાદારના હાથમાં આવ્યા કે
 તેણે માલસેટ આગળ બાંધી ફેરવી સુંદરલાલને પુસ્તકમાં બંધી લીધી,
માલસેટ સુંદરલાલની પુસ્તક લઈ તેને રજા આપી તેથી તે
 બહાર આવી વીંદલાસને મળ્યા અને રાજનગર જવાને રવાને થયો.

ધેર આવ્યા પછી કમળાએ ઘણી સીંખામણ આપી અને કહ્યું હવે તો કાંઈ નોકરી કરી દેશ. એણે કે મારે કશું? મેં કરવાનો વખત આવે,

સુંદરલાલ પણ હવે સમજી ગયો તેણે બધી ખરાબ ટેવો મુકી દીધી અને પોતે ચમનલાલ શેઠને ત્યાં નોકર રહેવા સારૂ ગયો ચમનલાલે મોતીલાલને છોકરો જાણી પોતાને ત્યાં દશ રૂપિયા માટે ગુમાસ્તો રાખ્યો અને ઉધરાણીનું કામ આપ્યું દિવસે દિવસે સુંદરલાલ ચમનલાલ શેઠનો વ્હાલો થઈ ગયો અને કામકાજ ઉધરાણી વીગેરે ખરાબ કરતો કારવતો થયો તેથી શેઠ તેના પંદર રૂપિયા કરી આપ્યા.

શેઠ બહાર ગામે દુકાનો તપાસવા જાય ત્યારે સુંદરલાલને પોતાની સાથે તેડી જતા હતા એક વખતે ચમનલાલ શેઠ મુજબ ગયા અને ત્યાં સરાફની પેઢીનો હિસાબ કરવાનો હતો તેથી તે તેની દુકાને ગયા આ વખતે, સુંદરલાલ તેમની સાથે હતો હિસાબ કરતાં સરાફના મુનીમે હિસાબમાં બે સળંગ રૂપિયા વધારે ગણી કુલ ૧૩૪૧૫-૨-૩ લેણા કાઢ્યા અને શેઠને કહ્યું આપની પાસે આટલું લેણું અમારની કબજે છે ચમનલાલે કે ખડખડ મારૂ દુકાનેથી તમારા માણસને મોકલી મંગાવી લેસો.

સુંદરલાલનો જીવ હિસાબ જોવાનો હતો પણ તે બોલી શક્યો નહી જ્યારે શેઠ ઉઠવા લાગ્યા ત્યારે તેણે કહ્યું. સાહેબ આપે પૈસા દુકાનેથી લઈ જવા કહ્યું પણ હિસાબ તો જુઓ.

“ક્રીમા શું હિસાબ શું જોવાનો છે ચમનલાલે કહ્યું”
મને હિસાબની અંદર ગડબડ જણાય છે તેથી આપને કહ્યું ત્યારે તુ તપાસી જો ચમનલાલે કહ્યું

અરાધના મુનીમે હીસાબ તપાસવા આપતા સુંદરલાલે કહ્યું
સેઠ કરતાં મુનીમ ડાહ્યા જે તે હીસાબ ખોટો છે.

સુંદરલાલે તમામ હિસાબનો આંકડો ખેંચતા કુલ ૧૧૪૧૫-૨-૩
થાય છે એમ શેઠને જણાવ્યું.

મુનીમ બોલ્યો હા હા ખરી વાત આ બે હજાર આપને નામે
લખાઈ ગયા છે તે આપનાં નથી મારી ભુલ છે માટે માફ કરશો.

કાંઈ નહીં હોય ચમનલાલે કહ્યું.

ઉપર પ્રમાણે આંકડો તૈયાર કરી ચમનલાલ તથા સુંદરલાલ
પોતાની દુકાને આવવા રહેવાને થયા.

રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં સુંદરલાલે શેઠને કહ્યું સાહેબ જો મેં
હિસાબ તપાસવાનું આપને કહ્યું નહોત તો આજે આપણા બે હજાર
રૂપિયા પાણી થાત હા તારૂં કહેવું સત્ય છે. ચમનલાલે કહ્યું.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરતાં કરતાં શેઠ તથા ગુમાસ્તો દુકાને
આવ્યા, અને પોતાનો સામાન લઈ રાજનગર જનાને રવાને થયા.

રાજનગર આવ્યા પછી ચમનલાલ શેઠના મનમાં આવ્યું કે સું-
દરલાલે આપણને બે હજાર રૂપિયાના ખાડામાંથી બચાવ્યો છે તો તેને
આપણે અહિંની દુકાનમાં મુનીમની નોકરી આપવી. કારણ તે હીસા-
બમાં બહુજ હુંસીયાર અને પ્રવીણ છે એવો વિચાર કરી તેણે સુંદર-
લાલને બોલાવ્યો.

શેઠ હુકમ છે સાહેબ સુંદરલાલે કહ્યું.

તે મને બે હજાર રૂપિયાના ખાડામાંથી બચાવ્યો છે. તેમ અ-
ત્રેની દુકાનમાં આપણે ત્યાં કોઈ મુનીમ નથી માટે હું આજથી અહિં-
ની દુકાનમાં તને રૂ. ૩૦)ના પગારથી મુનીમ કરી, રાખું છું કેમ તારી
શી મરજ છે.

સુંદર—આપનો જેવો હુકમ મારી એમાં કેવી મરજી.

અમન—જા તારે આજથી મુનીમતું કામ કરવું.

સુંદર—જાલુ સાર.

ઉપર પ્રમાણે શેઠની સાથે વાતચીત કરી સુંદરલાલ ઘેર ગયો. અને પોતાને આજે મુનીમની ત્રીસ રૂપૈયાની જગ્યા આપી એવું પોતાની પ્રીયા કમળાને જણાવ્યું આ સાંજળી કમળા ખુશી થઈ અને પોતાના દિવસો ખુશીથી ગુજરવા લાગી.

પ્રકરણ ૪ થું.

રાત્રીના સાડા આઠનો સમય છે. સુંદરલાલ તથા કમળા વાળુ કરી બેઠાં છે. એવામાં કમળાના ભાઈ વીઠલદાસ આવ્યા. વીઠલદાસને આવતા જોઈ સુંદરીએ કહ્યું મા, મામા આવે છે.

“ વીઠલદાસ આવ્યા અને સુંદરલાલ પાસે બેઠા અને કહેવા લાગ્યા હવે તો તમારે ઠીક ચાલતું હશે.

“ હા, હવે તો શેઠની પૂર્ણ મહેરબાની જણાય છે. સુંદર-લાલે કહ્યું.

” પરમેશ્વર તમારી દિવસે દિવસે પ્રાપ્તી કરે એવી મારી આ-શીશ છે. વીઠલદાસે કહ્યું.

“ તમારા વગર અમારૂં લલુ ઇચ્છનાર સંસારમા કોઈ નથી સુંદરલાલે કહ્યું.

“ જ્ઞેન કમળા આપણી સુંદરી હવે કઈ ચોપડી લલે છે. વી-ઠલદાસે કહ્યું.

“ હવે તેણે ગયા મહીનાની ૧ લી તારીખથી પાંચમી ચોપડી માંડી છે. કમળાએ કહ્યું.

“ સુંદરીને હવે નિશાળે નહિ મોકલવી કારણ કે હવે તે ઉમ્મર લાયક થઇ છે. વીંદલદાસે કહ્યું.”

આ સાંભળી સુંદરલાલ બોલ્યા એમાં કાંઈ નહીં. મારે વિચાર તો મારી દીકરીને અંગ્રેજી ભણાવવાનો છે અને અને ને એનું તગદાર બેર કરે તો મુંબઈ મોકલી પરિક્ષા અપાવવાનો છે.

આ સાંભળી કમળા બોલી ઉઠી મારે તો કાંઈ અંગ્રેજી અંગ્રેજી ભણાવું નથી ક્યાં તેને ભાષણ આપવા જવું છે કે અંગ્રેજી ભણવું જોઈએ. આ તો વખતે કાગળ લખવા કે પાંચવા પારકાની ખુશામત કરવા જવું પડે. તેનાજ માટે મેં સુંદરીને નિશાળે મોકલી નહિ તો કદાપી મોકલત નહિ.

“ વધારે ભણાવીએતો વખતે છોકરી ઉખડી જાય માટેજ છોકરીઓને ભણાવવાનો રીવાજ પ્રથમ યુદ્ધઓએ પાડ્યો નહિ હોય વીંદલદાસે કહ્યું.”

સુંદરલાલે કહ્યું તમારા જન્મે ભાઈ, જાહેનનો મત એક છે. ત્યારે શું હાલના જમાનામાં આ રૂઢી પાઠનારાઓએ ખોટી પાટી હશે.

આ પ્રમાણે વાતો ચાલે છે. તેવામાં ચમનલાલ શેઠને ત્યાંથી સુંદરલાલને બોલાવવા એક માણસ આવ્યું કે ચાલો શેઠ બોલાવે છે.

સુંદરલાલ વીંદલદાસને બેસવા કહી માણસ સાથે શેઠને ત્યાં ગયા. ત્યાં શેઠ સાથે કાંઈ આનગી વાતચીત કરી અરધા કલાકમાં પાછા આવ્યા. તે વખતે વીંદલદાસ પોતાને ઘેર ગયા હતા. કમળા એકલી બેઠી હતી.

“ કેમ અત્યારે શું હતું કે શેઠે બોલાવ્યા હતા.

“ એ તો કાલે એક સરાફનો હીસાબ ચુકવવાનો છે. તેથી રૂપઆનું પુછતા હતા. તેથીજ બોલાવવા મોકલ્યો હતો.

“ હવે તો આપણા ઉપર પરમકૃપાળુ પમેશ્વરની લીલાલહેર થવા ગાગી છે.

“ સદા દિવસ સરખા જતા નથી. સુખ દુઃખ ચાલુ જાય છે.

“ તમારૂં કહેવું સત્ય છે જ્યારે માણસના માથે દુઃખ પડે છે ત્યારેજ તેને શાન વળે છે. ઘોડો ઠોકર ખાય છે ત્યારેજ પાંસરો ચાલે છે. તમોએ થોડું કયું જ્યારે છેવટે સપડાયા ત્યારે કંટેબો મુઠી દીધી.

“ તું સમજતી નથી એ તો માથામાં વાગે ત્યારેજ લોહી નીકળે અને લોહી નીકળે ત્યારેજ સમજ પડે કે આ તો મારા માથામાં વાગ્યું,

“ મને બે ત્રણ વખત શેઠાણી વાર્વતીએ કહ્યું કે તમારી વહુને કહો કે રોજ બપોરે મારી પાસે આવે પણ મને બિલકુલ ખબર રહેતી નથી. બને તો કાલે તું જાજે.

“ બહુ સાઈ કાલે મારે કામ પણ નથી, માટે સુંદરી નિશાળેથી આવશે એટલે જમીને હમો બંને જમશું.

“ જતા આવતા રહીયે તો હાવ ભાવમાં વધારો થાય અને શેઠાણી પણ બહુજ ભલાં માણસ છે. હું ગયો કે તારી ખબર પુછે.

“ આટલા દિવસ થયા તમોએ તો મને કોઈ દિવસ કહ્યું નહિ કે શેઠાણી તને યાદ કરે છે, ને કહ્યું હોત તો હું ક્યારની પણ શેઠાણી પાસે જતી આવતી થાત.

“ લે આજે કહ્યું તેથી કાલે જાજે, એટલે તારો પગ છુટો થશે પછી રોજ જતા તને અથડે નહિ પડે.

“ વારૂ હવે રાત ગઈ છે માટે સુઈ રહો મને પણ ઉઘ આવે છે. આ પ્રમાણે વાતો કરતાં, કરતાં પ્રેમી જોડું નીકા દેવીના ઘેરામાં લપટાયા.

પ્રકરણ ૫ મું.

આવો, કમળા બાઈ! શરીરે સાગ્ન તાગ્ન તો છે ? કમળા ચમનલાલ શેઠને ત્યાં આવતાંજ સેઠનાં પત્ની પાર્વતી બાઈ બોલ્યાં.

“હા, બા, તમે પણ શરીરે સુખી છો ?” કમળા આદરનો સ્વીકાર કરતાં બોલી.

પર્વતી કમળાને પોતાની બેઠકના ઓરડામાં તેડી ગઇ, ત્યાં જઇ સૌ બેઠાં, કમળાની જોડે તેની પુત્રી સુંદરી હતી. પાર્વતી અને કમળા વાતચીત કરવા બેઠાં અને સુંદરી આસપાસ ટાંગેલા તખ્તા માહેલા ચીત્રો નીહાળવા લાગી.

સુંદરી અગીયાર અને બાર વર્ષની અંદર ઝાળાં ખાતી હતી, એ ઉમ્મર યુવાવસ્થાની પ્રવેશક ઉમર ગણાય છતાં સુંદરીમાં હજી બાલિના ભાવ દ્રષ્ટીગોચર થતો હતો. તે કાંઈકે શરમાતા શિખી હતી પરંતુ શરમ હૃદયમાં શાથી ઉત્પન્ન થતી હશે. તે, બિલકુલ સમજતી નહોતી કોઈ યુવાન પુરૂષ સાથે વાતચીત કરવામાં શું દોષ હશે, તે તે હજી બિલકુલ સમજતી નહોતી. આ તેના બાલિકા ભાવનું પરિણામ હતું, તેનું હૃદય નિરમળ અને કોમળ હતું જે કોમળતા તેની માતા તરફથી વારસામાં મળી હતી.

પાર્વતીની બેઠકના ઓરડાની બાજુમાં સૌભાગ્યચંદનું દિવાનખાતું હતું અને બાજુમાં તેનો સૂવાનો ઓરડો હતો. વખત અપોરનો હતો, જમ્યા પછી સૌભાગ્યચંદ જરા નિદ્રા લેવા સુતો હતો, ધડીઆળ માં બે વાગ્યા કે તરત તેની આંખ ઉઘાડી ગઇ.

ઉઠી બેઠો થયો અને પોતાની માતૃશ્રીને હાંક મારી કહ્યું મારા આપા બહાર ગયા છે કે કેમ.

તેની માએ જવાબ આપ્યો કે હજુ તો તે સુધ રહ્યા છે, એ-
વો જવાબ મળ્યો.

આ સાંભળતાંજ સૌભાગ્યચંદ ઉભો થયો અને હાથ, મોં ધોવા
સાર જેવો નળ ઉપર ન્યય છે કે તેની દ્રષ્ટી પોતાના ઝોરડામાં
ઉભેલ સુંદરી ઉપર પડી, તેવીજ સુંદરીની દ્રષ્ટી પણ સૌભાગ્યચંદ
ઉપર પડી, સામે બન્નેની આંખો એક બીજાના હૃદયમાં જમી
ગઈ અને પ્રેમનો પ્રવાહ વહેવો સર થયો,

હાથ, મોં ધોઈ સૌભાગ્યચંદ પોતાની માના ઝોરડામાં આવ્યો
ત્યાં આગળ પોતાના મુનીમની સ્ત્રીને બેઠેલી જોઈ બોલ્યો.

“ કોણ કમળા કાઠી આવ્યા છે કે ?

“ હા, આવ્યાં તો છીએ, જવાબ મળ્યો.

“ બહુ મોટી મહેરબાની કરી કે આજે તમે પધારી હોમો
આભારી કર્યા.

ઉપર પ્રમાણે તે કમળા સાથે વાતો કરતો હતો, પણ તેની
દ્રષ્ટી કમળા પાસે બેઠેલી નાજુક વદની, કમળનરણી, બાલિકા
સુંદરી ઉપરજ હતી. તે એક દશે તે બાળીકાનો ચહેરો નિહાળતો હતો.

વખતો વખત સુંદરી પણ આડી નજરે સૌભાગ્યચંદને જોઈ
મનમાં હરખાતી જણાતી હતી. આ બન્નેના મનમાં એક બીજાના
પ્રેમની સજ્જડ છાપ આંખોએ બેસાડી દીધી હતી. કહેવત છે કે—

નેનં પદારથ નેનં રસ, નેનં નેનં મિલત;

અણજાણ્યા સો પ્રીતડી, પ્રથમ નેનં કરંત.

આ પ્રમાણે એક બીજાની આંખોએ પોત પોતાના હૃદયમાં એક
બીજાને ઘેરી લીધા હતા.

ઉપર પ્રમાણે સૌભાગ્યચંદ પોતાની માના ઝોરડામાં હતો, એ-

વામાં તેના આપે તેને હાંક મારી તેથી તે તેના આપા પાસે ગયો. તે ત્યાં ગયો પણ તેનું હૃદય તો માના ઝોરડામાં બેઠેલ સુંદરી પાસે મુકતો ગયો. તેના મનમાં તો સુંદરીનાજ વિચાર થવા લાગ્યા આપના પાસેથી પાછા ફરી પોતાના દિવાનખાનામાં આરામચેર ઉપર પડ્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો.

અહા ! તેનો ચહેરો ચંદ્રમા સરિખો સફેત હતો તેના ગાલ ગુલાબના ગોટા સરીખા હતા તેનું કપાળ ચક્રચક્રાટ તેજ મારતું હતું. તેના માથાના વાળ કાળા રચામ અને નાગની ફણી બરાબર હતા તેના દાંત સફેત દાઢમની કળીથી પણ વધારે શોભાયમાન જણાતા હતા. તેનું શરીર નાજુક વિગેરે મનને આનંદ પમાડતું હતું પ્રભુ ! તેં માણસ જાતમાં ઘણી ખુબીદાર માણસ બનાવ્યા છે. તારા દરઆરમાં કોઈ વાતની ખામી નથી.

અહા ! સુંદરી પ્યારી સુંદરી તારું હું કેટલું વખાણુ કર હવે તું મને ક્યાં મળશે. તેં મારા શરીરમાં જે પ્રેમનો છોડ રાખ્યો છે તેને પાણી પાવા ક્યારે આવીશ. જો પાણી પાવા નહિ આવે તો આ શરિર તારા વિયોગે કરી સુકાઈ જશે. શું પ્રભુ હું તેને યાદ કરશું તો તે મને નહિ કરતી હોય.

એવો વિચાર કરતાં કરતાં ઉઠ્યો અને પોતાના પીતા સાથે બહાર ફરવા ગયો.

ચાર વાગવાથી કમળા પણ પોતાની પુત્રી સુંદરી સાથે પોતાના મકાની ગઈ અને ઘર સંસારમાં ગુંથાઈ.

પ્રકરણ ૬ હું.

રતના આઠ વાગ્યાનો સુમાર છે, પવને ચોતરફથી ઝપાટાબંધ વાય છે. રાત્રી સમ સમ કરતી પોતાનું કામ કરે છે માણસ તે-મ જનાવર વીગેરે સર્વ કોઈ નીંદ્રાદેવીના વેશમાં પડવાને તૈયારી કરી રહ્યા છે. એવા સમયે આ સુંદરીને બિલકુલ નિદ્રાદેવી પોતાના ઘેરામાં લેવાને પ્રયત્ન થતી નથી. તેનું હૃદય અત્યારે બહાર ફરવા ગયું છે. બહાર ક્યાં ગયું હશે તે વાંચક વર્ગની ધ્યાનમાં હશે તેનું દિલ આ-પણા શેઠ ચમનલાલના ઘેર તેમની પત્ની પાર્વતીના ઓરડામાં જ્યાં સૌભાગ્ય ચંદને જોયો હતો ત્યાં ગયું છે. તે મન સાથે વિચાર કરે છે.

અહા ! શું રમણીક ચહેરો છે, બોલવામાં કેવી મીઠાસ છે. મુખ ઉપર કેવો ચળકાટ છે. તેમના ચહેરાને નિહાળતાં મારા દિલમાંતો કાંઈ થઈ ગયું છે. અરે પ્રભુ તું ફરી એક વખતે તે ચહેરો મને દે-ખાડ શેઠાણીએ કાલે માતૃશ્રીને આવવા કહ્યું છે પણ કોણ જાણે જશે કે નહિ, જો જાય તો ફીક ચાલ ત્યારે મારાથી તો સૌભાગ્યચંદની કંઈ વાત થશે નહિ, પણ એક પત્ર લખી તેમને મારા મનનો ભાવાર્થ કહું જો તેમના દિલમાં પ્રેમે છાપ બેસાડી હશે તો તો તરત તેમનું હૃદય કહી દેશે. આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પત્ર લખવા માંડ્યો.

બહાલા પ્રેમી,

કાલે બપોરે આપનાં દરશન થયાં હતાં, ત્યારથી આ દાશી હૃદય મુક્ત થઈ ગઈ છે. ચાર વાગે તમારા ત્યાંથી મારે ઘેર આવવા લાગી પણ હૃદય આપ્યું નહિ અને તે તમારી પાસેજ રહેલું

છે, તો મારા હૃદયના પ્રેમને તમારા હૃદયમાં જગ્યા આપશો એવી આશા છે એજ.

લી. દાસીઓની દાસી
સુંદરીના પ્રણામ

ઉપર પ્રમાણે પ્રત લખી સૌભાગ્યચંદને યાદ કરતી કરતી નીં.
દ્રાદેવીના ઘેરામાં પડી.

ખીજે દીવસે બપોરે તેણી જમી રહ્યા પછી શેઠને બંગલે ગઇ નહિ. અને નદિએ ધોવા મગ તેની સાથે સુંદરી પણ ધોવા સાથે ગઇ સૌભાગ્યચંદ જમ્યા પછી પોતાના ઓરડામાં હંમેશના રીવાજ મુજબ સુવા સાથે ગયો, આ વખતે તેને કાલની સુંદરી યાદ આવી. ને કહેવા લાગ્યો આજે પણ તે આવશે કે નહિ. અહા! શું તેના મુખનું નુર છે. બસ જેવી મારા સામે ફરતીજ ફરે છે, અરે પ્રભુ તારી મતી ન્યારી છે. આવી મનોહર કમળ જેવી રૂપવાન સ્ત્રી કેના લાવે લખી હશે.

આવા વિચારે ચઢેલો સૌભાગ્ય નીંદ્રાદેવીને તાળે થયો.

એ વાગ્યાનો રણકો થયો કે તરત સૌભાગ્યચંદ જાગી ઉઠ્યો. અને મોં હાથ ધોવા નળ ઉપર જવા લાગ્યો કે કાલની વાત યાદ આવી અને પોતાની માતૃશ્રીના ઓરડામાં ડોકીયું કરવા લાગ્યો. પણ ત્યાં શું હોય ફક્ત તસખીરોના તખતા લટકતા તેની નજરે પડ્યા,

તે કહેવા લાગ્યો કે કાલે આજ સ્થળે મનોહરે મારા હૃદયને ઘેરું હતું. શું તેના નેણના કટાક્ષ બાણે મારા હૃદયમાં કારી ઘા કર્યો હતા. આજ સ્થળે મને બે ભાન બતાવ્યો હતો આજ સ્થળે તેનું મુશોભીત મુખાવીંદ દેખાતું હતું.

આવો વિચાર કરતા કરતાં નિરાશ થઇ તે નદી ઉપર પહોંચ્યો. ત્યાં જઇ હાથ મોં ઘોઘ તે પોતાની માતૃશ્રીના ઓરડામાં ગયો કે વખતે તે પછાડીના ભાગમાં બેઠી હોય પણ આ આશા તેની નીપ્ફળ ગઇ. અને ત્યાંથી પાછો ફર્યો.

તેના બાપે તેને બોલાવ્યો તેથી તે તેમની પાસે જઇ તેમની સાથે દુકાને ગયો.

પ્રીય વાંચકો હવે આપણે સુંદરી તરફ જઇએ તે નદી ઉપર શોકાતુર મોઢે બેઠી છે. તેની મા લુગડાં ધુવે છે. પણ તેનું ધ્યાન તે તરફ નથી તેનું ધ્યાન તો સૌભાગ્યચંદની માના ઓરડામાં જે સ્થળે સૌભાગ્ય જાયો હતો. ત્યાં ગયું છે.

તેણે પોતાના મન સાથે વાતો કરવાનું શરૂ કર્યું.

“અરે મન આ સંસારમાં તને શું સુખ મળવાનું છે, જેથી તું આટલો બધો વ્યાકુળ થાય છે,”

“કેમ નહિ જોને હું ચાહું તે મને કેમ ચાહતો નહિ હોય”

“જો તને તે ચાહતો હોય તો અત્રે નદી ઉપર કેમ આવતો નથી. ”

“ તે બાપડો શું જાણે કે તારો પ્રેમ નદી ઉપર તડકામાં બેઠો છે. ”

આ પ્રમાણે વાત કરે છે, તેવામાં તેની માએ હાંક મારી કહ્યું કે સુંદરી બધાં લુગડાં સુકાયાં હોય તો વાળી લે અને નાહી નાંખ પછી ઘેર જઇએ.

સુંદરી લુગડાં વાળી નહાવા લાગી. નાહી રહ્યા પછી તે માની સાથે પોતાને ઘર તરફ જવા રવાને થઈ.

બેર ગયા પછી તે પોતાનું નિશાળનું લેશન કરવા બેઠી અને તેની મા રાંધવા માંડી.

સાંજના પાંચ વાગ્યા કે સુંદરલાલ દુકાનેથી આવ્યા તરત સુંદરીને બોલાવી અને તે શું બણે છે તે વિશે પુછવા લાગ્યા સુંદરીએ પોતાનો ચાલતો પાક તેમ ચાલતું લેશન પોતાના પીતાને સાંભળાવ્યું આ સાંભળી સુંદરલાલ બહુજ ખુશી થયા અને સુંદરીની માને કહેવા લાગ્યા.

સુંદરલાલ—સાંભળ મારી બહાલી પુત્રી કેવી બણે છે. તારા આપે તને નિશાળે મોકલી હતી.

કમળા—તેમાં તમોને લાભ, મારા આપાને લાભ જોઈતો નહોતો કે મને મોકલે.

સુંદરલાલ—તેમાં લાભ શાનો! માણસની ફરજ છે કે છોકરા હો કે છોકરી તેને સાર શિક્ષણ આપવું.

કમળા—બહુ સાઈં લારેજ તમો પણ આને શિક્ષણ આપવા લાગ્યા છો.

સુંદરલાલ—તારી વાતો લગઈની છે. મેં સાર ક્યું કે તું વળગીજ પડે છે. લે હું તો આ ચાલ્યો.

આમ કહી સુંદરલાલ બહાર ફરવા ગયો એટલે સુંદરી બોલી માતૃશ્રી તમો જ્યારેને ત્યારે મારા આપા સામે જોરથી બોલો છો તે ઠીક ન કહેવાય.

કમળા બોલી સાઈં તું તારા પત્ની સાથે જોરથી વાત ના કરજો.

માનું આવું બોલવું સાંભળી સુંદરી સુપ થઈ ગઈ અને પછી કાંઈ બોલી નહિ અને પોતાનું લેશન કરવામાં મુગ્ધાઈ.

પ્રકરણ ૭ મું.

આજે રવિવારનો દિવસ હોવાથી સ્કુલો, કોર્ટ, વિગેરે બંધ છે. આજે હાઈસ્કુલ બંધ હોવાથી સૌભાગ્યચંદ ઘેર છે. આ વેળા ન્યુ સપેપરો વાંચતો બેઠો છે. એવામાં તેના વાંચવામાં એક વારતા આવી કે જે ભરપુર પ્રેમથી ભરેલી હતી. વાંચતાજ સૌભાગ્યના હૃદયમાં જે અસાર શુધી સુંદરીનો પ્રેમ શાન્ત થઈ બેઠેલો હતો તે બહાર આવ્યો અને તેણે સૌભાગ્યચંદના હાથમાંનું ન્યુસ પાત્ર ઉપર મુકાવી દીધું.

સૌભાગ્યચંદ મનમાંજ બકવા લાગ્યો કાલે તે કેમ આવી નહિ હોય ! શું તેના પીતાએ કે તેની માતાએ આવવા ના કહ્યું હશે કે કેમ. વિગેરે તરેહવાર વિચારના સાગરમાં ગોથા મારવા લાગ્યો આજે નવશે છે તેથી તેણે વિચાર કર્યો કે લાવો આજે તો સુંદરલાલને ઘેર હું જાઉં અને મારા હૃદયના છુપેલા પ્રેમના દરશન કરી આઉં એવો વિચાર કરી પોતે ગાડી જોડવા નોકરને હુકમ આપી લુગડાં પહેરવા દિવાનખાનામાં ગયો.

લુગડાંની પેટી ઉઘાડી વાસકોટ, નવી ફાસનનો કોટ, ટોપી-વીગેરે કાઢી પહેરવા લાગ્યો એવામાં તેની નજર પેટીના ખાનામાં પડી કે જ્યાં હાથી દાંતનો ચીનની બનાવટનો પંજો મુકેલો હતો. તે પંજો લઈ વિચાર કર્યો કે આ પંજો હું સાથે લઈ જાવું. અને તે બહારી પ્રીયાને બહિષ આપું જે કદાપી હુશીઆર અને ચાલાક હશે તો આ પંજા ઉપરથીજ સમજી જશે. જે મારા જેવી મોઢા હશે તો કાંઈ સમજશે નહિ.

ના, ના એમ નથીજ કાલે તેવું મુખાવીંદ કહી આપતું હતું તે ઘડી ઘડી મારા તરફ પોતાના રસીલા નેણુ મારતી હતી.

આ પ્રમાણે લુગડાં પહેરી તૈયાર થયો, એટલામાં તેના પીતા ચમનલાલ આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે સૌભાગ્ય આજે પાંચ વાગે મારે મુંબઈ જવાનું છે. જો તારે આવવાની ખુશી હોય તો તારા મા સ્તરને મળી રજતો બદોબસ્ત કરી આવજો.

સૌભાગ્ય—બહુ સારું.

ચમનલાલ—અત્યારે ક્યાં જાય છે.

સૌભાગ્ય—બહાર ફરવા જઈશ.

ચમનલાલ—ખાવાના વખત પહેલા આવી જજો.

સૌભાગ્ય—બહુ સારું.

ઉપર પ્રમાણે પોતાના પીતાજીથી વાત કરી સૌભાગ્યચંદ ફરવા નીકળ્યો પ્રથમ બજારમાં જઈ કેટલોક ફરટ બીધો અને પાછા ફરતાં મુનીમના ઘર તરફ ગાડી હાંકી.

ગાડી મુનીમના ઘર આગળ આવી કે સામે બારીએ બેઠેલી સુંદરીની નીધા સૌભાગ્યચંદ ઉપર પડી. અને સૌભાગ્યની નજર પણ તેના ઉપર પડી બન્નેના નેંણે કાણ જોણે શુંએ વાત કરી તેની સમજ મને પડી નહિ. પણ એટલું તો ખરૂં કે સુંદરી હરખાતી, હારખાતી પોતાના પીતાજીને કહેવા દોડી અને કહ્યું કે શેઠના પુત્ર આપણે ત્યાં ગાડી લઇને આવ્યા છે.

આ સાંભળી સુંદરલાલ બહાર આવ્યો અને સૌભાગ્યચંદને જોઈ બોલ્યો આવો સાહેબ આજે ગરીબ ઉપર બહુજ મહેરબાની કરી.

સૌભાગ્ય—એમાં મહેરબાની શાની અદ્વિતી જતો હતો. ત્યારે મનમાં એમ આવ્યું કે સુંદરકાકાને મળતા જઈએ તેથી તમોને તસ્તી આપવા આવ્યો છું.

સુંદરલાલ—અરે સાહેબ તસ્તી તો તમને કે મને, અમારે ગરીબ માણશોને તસ્તી શું.

સૌભાગ્યચંદ—સુંદરલાલ આ શું બોલોછો. તમે તો મારા બાપા જેવા છો.

ઉપર પ્રમાણે વાતો બંને જણુ બેઠા છે, ત્યાં આગળથી સુંદરી બે ત્રણ વખત આંટા ખાવા લાગી. તે જોઈ સૌભાગ્યચંદ બોલ્યા સુંદરીબાઈ અહિં આવો એવું કહેવાથી તે સરમાઈ ગઈ અને ઘરમાં જતી રહી પછી તેને સુંદરલાલે બોલાવી અને કહ્યું સુંદરી જો આ ભાઈ શું કહેછે.

આ સાંભળી સુંદરી બહાર આવી અને સૌભાગ્યચંદ બેઠા છે ત્યાં ઉભી રહી.

સૌભાગ્યચંદે કેટલોક ફરટ સુંદરીને આપ્યો તે તેણે હરખ સાથે સ્વીકારી આભાર માન્યો.

તેનો આવો ભાષ જોઈ સૌભાગ્યચંદે પોતાના ખિસ્સામાંથી રાખેલો પંખો કાઢી સુંદરીના હાથમાં મુક્યો. જે લેવાને સુંદરીએ ના કહ્યું અને ફરેવા લાગી આવી વસ્તુ તમનેજ શોભે.

સૌભાગ્યચંદ—તમોને પણ શોભે તેવીજ વસ્તુ છે.

સુંદરી આ સાંભળી સરમાઈ ગઈ અને પંખો લઈ એકદમ મકાનની અંદર ચાલી ગઈ.

સૌભાગ્યચંદ પણ હવે સુંદરલાલની રજા લઈ જમવાનો વખત થવાથી ઘેર જવા રવાને થયો.

પધારજો સાહેબ એમ કહી સુંદરલાલ ચરમાં ગયો. અને સૌભાગ્યચંદે આપેલા ફુટ તપાસવા લાગ્યો. આ જોઈ કમળા બોલી બાળકના ખાવામાંથી પણ ખાઈ જવા તમારું મન થાય છે.

સુંદરલાલ—આપણુ ખાઠએ પછી ખાળક ખાય.

કમળા—તમારા વિચાર જેવા માણસ હોય તો ખાળકો વહેલાં વહેલાં મોટા થાય.

સુંદરલાલ—તું સમજતી નથી આપણે પ્રથમ ખાઈ તેનો ટ્રાય કરીએ પછી ખાળકને ખાવા આપીએ.

કમળા—શું ટ્રાય કરવાનો છે. કોઈએ જાન્યું કરી આપેલા છે કે તમે તેનો ટ્રાય કરો છો.

સુંદરલાલ—હજી તું સમજતી નથી એટલે શું કહું.

કમળા—હું તો ક્યારીની સમજી છું. એમ કહેને કે મારો ખાવાનો મનસુખો છે એટલેજ આવા મોટા દાખલાઓ આપો છો સુંદરલાલે આ સાંભળી હસી દીધું, અને ફરટમાંથી થોડું ઘણું પોતે લઈને બાકીનું સુંદરીને આપ્યું.

જે સુંદરી લઈ પોતાના મેડે ચાલી ગઈ. અને એક સ્થળે તમામ ફરટ મુકી પંખો ઉઘાડી જોવામાં મશગુલ થઈ.

પ્રકરણ ૮ મું.

હાથી દાંતના સુંદર અને મનોહર પંખાને હાથમાં લઈ સુંદરી ચોતરફથી જોવા લાગી. અને કહેવા લાગી. આ પંખો કેવી ખુબીથી બનાવ્યો છે. તેમ તે પંખાનો વાપરનાર કેવો રસીલો છે.

સુંદરીના મનમાં હવે તરેહ તરેહના વિચાર આવવા લાગ્યા તે એકદમ મનમાં બોલી શું મનોહર સૌભાગ્યે મને આ પંખો જ્ઞાને માટે આપ્યો હશે. તેના મનમાં એમ આવ્યું હશે કે સુંદરીના મનમાં મારો પ્રેમ નહિ હોય તે પ્રેમ જોડાવાનેજ તેણે આ પંખો મને આપ્યો હશે કે શું ?

શું ? પંખાથી શીતળ પવન ખાઈ મનને શાન્ત કરવા પંખો આપ્યો હશે.

શું ? પંખાની ખુખી જોવા આપ્યો હશે કે કેમ આ પંખો જોવા રંગીલો છે, તેવો હું પણ રંગીલો છું. એવું જણાવવા આપ્યું હશે કે કેમ.

સૌભાગ્યચંદ આ પંખો અને ધુરૂટ મારા વાસ્તે લઈ મને જોવાની ખાતર અહિં આવેલા જણાયા હતા કે શું. તેમને આવતા જોઈ તેમના નેણના ભાવથી જણાઈ આવતું હતું કે આ મારા માટેજ આવેલ છે. અહા હું નહિ ગઈ તેથીજ આવ્યો હશે. મારો પ્રેમ તેને સજ્જડ ચોટ્યો છે કે શું. જો એમ હોય તો હું પ્રભુ તેને ખાલવવાની ખુખી તારા હાથમાંજ છે.

ઉપર પ્રમાણેનો વિચાર કરે છે કે તેની માએ તેને જમવાને માટે બોલાવી, તેથી તે નીચે ઉતરી અને જમવા બેઠી.

સુંદરી જમવા બેઠી પણ તેણે મન ભરી ખાધું નહિ. તે જોઈ તેની મા કમળા બોલી. કેમ બેન આજે ખાધું નહિ.

સુંદરી બોલી કાંઈ નહિ માતૃશ્રી આજે માર માથું ચડ્યું છે તેથી મને કાંઈ ગમતું નથી.

કમળા—શેનાથી ચડ્યું છે બેન,

સુંદરી—મને કાંઈ સમજ પડતી નથી.

કમળા—લાય તને પેલો પીપરમેંટનો અરક ચોપડી આપું.

સુંદરી—હાલ આપ જમી લો પછી ચોપડી આપજો.

કમળા જમી રહ્યા પછી સુંદરીને પીપરમેંટનો અરક ચોપડી પાડોસીના ઘરમાં બેસવા સારૂ ગઈ.

હવે સુંદરી એકલી ઘરમાં હતી, તે વિચાર કરવા લાગી, સૌભા-

અય શું તું મને ચહાય છે. જો મને તું ખરા પ્રેમથી ચહાતો હોય તો હું કાલે જન્મખાંડી હોવાથી મહાદેવના દહેરે ગરબા ગાવા જઈશ માટે ત્યાં આવી મને એકાંતમાં મળી મારા પીંગળી ગએલ આત્માને શાન્તી આપજો.

અરે ? આ હું કેને કહું છું ક્યાં છે સૌભાગ્ય તે મારા પ્રાણના આધારને શું ખજર કે કાલે પ્રેમ. ગરબા ગાવાને જશે, પણ ચાલ હું તેને એક પત્ર લખી ખજર આપુ. એવો વિચાર કરીને પત્ર લખવા બેઠી પણ તેણે લખેલ પત્ર તો હજી તેના પાસેજ છે એવું યદ. આવવાથી તેણે કામ કરવું બંધ કર્યું.

રખેને હું કદાપી તેને પત્ર લખું અને તે મારા પીતાશ્રીને કહી દે માટે હાલ તો તેમનાજ દીલનો ભાવાર્થ લેવામાં સાર છે. એવો વિચાર કરી તે પોતાની માતૃશ્રી જ્યાં બેઠી છે ત્યાં માને કહેવા લાગી કે મા, ઓ મા, હું મારા મામા વીઠલદાસને ત્યાં જાવું છું.

કમળાએ કહ્યું વહેવી આવજો.

અહુ સાર કહી સુંદરી તેના મામાને ઘેર ગઈ. પ્રીય વાંચનાર સુંદરી તેના મામાને ઘેર ગઈ તેનું કારણ એજ કે તેના મામાનું ઘર શેઠ ચમનલાલની પોળમાંજ હતું, તેથી તેણે એવો વિચાર કર્યો કે કદાપી સૌભાગ્યચંદ એકલા હશે તો આ મારો લખેલ પત્ર તેમને આપીશ જો કદાપી તેના મનમાં મારો પ્રેમ હશે તો તે પત્રવાંચી તરત મને તેનો જવાબ લખશે. એવો વિચાર થવાથીજ તે તેના મામાને ઘેર ગઈ હતી વીઠલદાસના ઘેર જવાનો માર્ગ શેઠ ચમનલાલના ડેલા આગળ થઈને હતો, તેથી સુંદરી ત્યાં થઈને જવા લાગી કે તરત સૌભાગ્ય આ વખતે જમી બહાર ખુરસી ઉપર નુસપેપર વાંચતો બેઠો છે તેણે સુંદરીને જોઈ. તે જોતાંજ હાથમાં નુસ લઈ તે બહાર આ-

વ્યો કે સુંદરીએ આણુ બાણુ કોઇ નથી એવું જોઈ એકદમ પોતાની પાસે લખેલ પત્ર હતો તે જમીન ઉપર નાખી પોતાના સામાના મકાને ચાલી ગઇ.

કાગળ જુઝવી ઉપર પડતાંજ સૌભાગ્યચંદને પો. પછી તે લેવા નહિ જતાં તેતો સુંદરી જતી હતી તે તરફજ જોઇ રહ્યો જ્યારે આં-જો આગળથી જણાતી દુર થઇ. ત્યારેજ પત્ર લેવાને સાર આગળ વધ્યો. પત્ર લઇ પોતાના દીવાનખાનામાં ગયો.

સુંદરી કાગળ સૌભાગ્યચંદને હાથો હાથ પત્ર મળ્યો સમજી હ-રખાતી મામાને ઘેર જઈ પોતાની મામીને બોલાવવા લાગ્યા.

“ આવો સુંદરખાઇ તેની મામીએ કહ્યું.

“ હા આવી તો ખરી સુંદરી બોલી.

“ આજે આવવાની લડી નવરાસ મળી, તેની મામી બોલી.

“ ઘણા દીવસથી આવવાનો વિચાર કરતી હતી પણ કંઈ અ-વાતુંજ નહોતું. પણ કાલે જન્માષ્ટમી છે. તેથી ગરબા ગાતા જવું છે એવો વિચાર થવાથી મનમાં આવ્યું કે ચાલો મામીને કહી આવું તેથી આવી સુંદરીએ હસીને કહ્યું. ”

“ હાજ તો કામ હતું તો આવ્યા નહિ તો ક્યાંથી આવો બેન. તેની મામીએ કહ્યું.

“ કામ ઉપર હું આધાર હજાર વખત આવીએ સુંદરીએ કહ્યું.

“ મેં તો આજેજ જોયા. કે એક વખત તમારી માતૃશ્રી સાથે આવ્યા હતા. તેની મામીએ કહ્યું.

ચાલો હવે હું રોજ આવીશ, સુંદરીએ કહ્યું.

કહેતા કરતાં કરવું બહુ કઠણુ લેખ છે. આવવાનું કહે છે
પણ કયે દિવસે આવ્યા તેની મામીએ કહ્યું.

હવે રોજ આવવા વિચાર સખીસ સુંદરીએ કહ્યું.

બહુસાઈ જણાશે,

બોલો, ત્યારે તમે કાલે કેટલા વાગે મારે ઘેર આવશો સુંદરી
એ કહ્યું,

આમ કેમ બોલો છો, જવું તો આ તરફ છે માટે મને આવળા
શું કરવા બોલાવો છો, તમેજ તમારી સાહેલીઓ સાથે અહિં આવજો
એટલે આપણે બંને અહિંથી સાથેજ જઈશું. તેની મામીએ કહ્યું.

સાડ ત્યારે એમ કરીશ પણ કેટલા વાગે આવું સુંદરીએ કહ્યું
એમાં મને શું પુછાછો. કાલ સંજરે ચારેક વાગે આવજો,
એટલે આપણને રમવાઈ પણ ફીક પડશે તેની મામીએ કહ્યું.

બહુ સાડ હવે હું જવું છું સુંદરી બોલી.

બસ એટલામાં આવ્યા શું અને જવો છો શું.

મામી જીવોને મારે હજી લેશન કરવાનું છે

કાલે તો નિશાળે જવું નથી. રજા છે એટલે ઘણુંએ લેશન
થશે તેની મામીએ કહ્યું

તે વાત તો ખરી પણ આજથી તૈયાર કરી રાખુ હોય તો કા-
લે આપણને રમવા જવાને સુખમ પડે સુંદરીએ કહ્યું.

એમ કહી સુંદરી પોતાને ઘેર જવા સાડ ઉભી થઈ. તેને ઉભી
થયેલી જોઈ તેની મામી બોલી કે કાલે જરૂર આવજો હું રાતરે તારા
મામાને પુછી રજા લઈ લેઈશ.

બહુ સાડ હું કાલે જરૂર આવીશ એમ કહી સુંદરી એકદમ પો-
તાના ઘર તરફ જવાને રવાને થઈ

પ્રકરણ ૯ મું.

ત્યારે બાળુએ ભાત, ભાતના સુશીભીત તખ્તા ટાંગી દીધા છે. રંગ જેરંગી આયનાઓથી દિવાલો શોભી રહી છે. એક બાળુએ ટેબલ ખુરશી ગોઠવી દીધા છે. ત્યારે બીજા બાળુએ લાયબ્રેરીના પુસ્તકોનો કબાટ ચાવી રહ્યો છે. આવા રમણીક દિવાનખાનાની અંદર આપણા નાયક સૌભાગ્યચંદ એક ખુરશી ઉપર બેઠાબેઠા કાગળ વાંચે છે.

પ્રીય વાંચનાર આ કયો કાગળ હશે ? પેલી રમણકાંતી સુંદરીનો લખેલોજ હતો.

અહા! શું, તેની લખવાની છટા છે, કેવા મોતી સમાન તેના અક્ષર છે તેના એક એક અક્ષરનો ગુણ કરવા મારી હીમત આવતી નથી, શું મનહર મેહીનીને મારો પ્રેમ વળગ્યો છે, આ કાગળથી સીદ્ધ થાય છે, કે તેને મારો સંપૂર્ણ પ્રેમ વળગ્યો છે.

વહાલી, સુંદરી, રસિલી, સુંદરી, રંગીલી, સુંદરી અરે તારા વહાલા પ્રેમી ખારાને વશ કરનારી સુંદરી.

તહારા પ્રેમ કટાક્ષથી હું વિધાર્મ થયો છું, તારા મોહક અહેરાથી હું લોભાઈ ગયો છું, તારા મુલાખી જોટા જેવામાં મોહી રહ્યો છું તારા ચુસ્ત પોશાકપર અંગ્રામ થયો છું વહાલી તેં પ્રેમથી આ રસપ્રિયાને યાદ કરી પત્ર લખી આભારી કર્યો છે. તે માટે હું તારા આભારી થયો છું. વહાલી તારો પ્રેમ આ કોમળ હૃદયમાંથી વીસરતો નથી, તારો જે પ્રેમ તેં તારા નેણથી મને બતાવ્યો છે, તેવીજ રીતે આ તાર ઉપર શ્રીદા થયેલ સૌભાગ્યને દેખાડતી રહેજે, જેથી મારો આત્મા શાન્ત રહે.

આ પ્રમાણે વિચાર કરતાં તેને યાદ આવ્યું કે લાલો ત્યારે હું પણ તે સ્ત્રીબીને એક પત્ર લખી મારા જીવનો લાવાર્થ જણાવું, કદા

પી. તે મારા પ્રેમની ખાતરજ અત્રે આવેલ જણાય છે. એમ વિચાર કરી ખુરસી ઉપરથી ઉઠી ટેબલ પાસે જઈને બેઠો અને કાગળ લખવા લાગ્યો,

મારાં પ્રાણુથી વહાલી, મુંદરી

તારો પ્રેમી પત્ર મળ્યો વાંચી હૃદય વ્યાકુળ થયો છે, જે પ્રમાણે પત્ર લખી પ્રેમ દેખાડ્યો છે, તેજ પ્રમાણે એક વખત એકાન્ત સ્થળે મળી તારા મીઠા અને મધુર વાક્યોથી હૃદય શાન્ત કરજે કાલે જ નમ્ર અષ્ટમીનો દિવસ હોવાથી કદાચ તું મહાદેવના દહેરે ગરબા ગાવા જઈશ. હું તે તરફ અવનાર છું તો તારા પ્રેમી અને નાણુક મુખા વીંદના દરશન આપજો એજ.

લી. તારા પ્રેમના સાગરમાં ડુબેલા

સૌભાગ્યની સલામ.

ઉપર પ્રમાણે પત્ર લખી તેણે વાંચી જોયો અને પછી તેને બધું કરી વિચાર કરવા લાગ્યો. કે પત્રતો લખ્યો હવે આપવો કેવી રીતે આ પ્રમાણે વિચાર કરે છે એવામાં તેને એક યુક્તિ યાદ આવી તેથી તે એકદમ ઉભો થયો અને બહાર ડેલા આગળ આવ્યો.

ત્રીય વાંચનાર કઈ યુક્તિ યાદ આવી હશે. તે તમે સમજ્યા હશે અથવા હું કહું તેના મનમાં એમ આવ્યું કે રખેને આ પત્ર આપી તે તેના વીઠલદાસ મામાને ઘેર ગઈ છે ત્યાંથી પાછા ફરતાં વખતે કોઈ નહિ હશે, તો મને મારો પત્ર આપવાને કાંઈ પણ અડચણ જણાશે નહિ તેવો વિચાર કરી તે બહાર ડેલા આગળ આવી તેની રાહ જોતો બેઠો.

ઘણીવાર બેઠા પછી તે આવી નહિ. તેથી કહેવા લાગ્યો કે તે મને ફક્ત કાગળ આપવાજ આવી હશે, હવે મારે મારો પત્ર કેવી રીતે તેને મોકલવો, હું પડે આપવા જાઉં. છીટ નહિ. તે કામ મારા-

થી કેમ થાય અને તેને ઘેર કેમ જવાબ વખતે તેની માના મનમાં એમ આવે કે સવારે આવ્યા હતા અને અત્યારે પાછા સૌભાગ્યચંદ્ર કેમ આવ્યા હશે, એવું આવી કદાપી સુંદરી સાર આવે છે કે કેમ એવો વહેમ આવે તો કીક નહિ આવે વિચાર થવાથી તેણે ઘેર-જવાનું બંધ રાખ્યું.

પછી તે બહારથી પોતાના દિવાનખાનામાં ગયો. અને એક આરામચેર ઉપર જઈને પડ્યો. કાગળ કેરી રીતે મોકલવો કે તેના હૃદયમાં ઉકળેલો પ્રેમ શાન્ત થાય અને કાલે મહાદેવને દેહેરે ગરબા માવાની રજા તેની માતૃશ્રી પાસેથી લઈ લેવા હિમત કરે.

આવો વિચાર કરે છે, તેવામાં તેના પીતાજી બહારથી આવ્યા અને તેને બોલાવ્યો.

“ કેમ લાઇ તારે મુંબાઈ આવવાનું છે કે નહિ. રજા લાગ્યો કે કેમ ? ચમનલાલે કહ્યું.

“ ના મારો વિચાર હાલ આવવાનો નથી, કારણ જન્માવષ્ટમી છે સૌભાગ્યચંદ્રે કહ્યું.

“ જન્માવષ્ટમીનો મેળો મુંબાઈ જોવામાં નહિ આવે ચમનલાલ બોલ્યા.

“ મેળો ઉપર શું આધાર છે. મેળો વાસ્તે હું નથી આવતો એમ નથી. પણ હવે મારી એકઝામેશન નજીક આવી છે. તેથી લેશન વીઝેરની તરફ ધ્યાન લગાડવા મારો વિચાર છે. તેથીજ આવવા મન હાલ ના પાડે છે. સૌભાગ્યે તેના પીતાને જણાવ્યું.

“ પછી મારો વાંક કાઢીશ માં ? ચમનલાલ બોલ્યા.

“ અમાં વાંક શાનો શાનો આપ તો મને કહો છો પછી આપનો દોષ કાઢવો હું ઉચીત સમજતો નથી સૌભાગ્યે કહ્યું.

“ લે બોલ ત્યારે ? મુખાધથી તારે કાંઈ મંગાવવું છે, ચમનલાલે કહ્યું.

“ હા ટ્રંકની પેટી એક ખાનાવાળી, તથા ચીનાઈ બ્રશ્મર્સની ઉંચા મેકરની બલ્યુ રંગની કેપ તથા સારી ફેન્સી છત્રી, ચીનની ખસ-વટના હાથી દાંતના પંખા નંગ બે તથા નારંગી રંગનો સારો ઉંચી ફાસનનો મરીનો વાંર ૧૦ તે શીવાય આપની ધ્યાનમાં આવે તે લાવજો પણ આ મારી કહેલ વસ્તુઓ જરૂર લેવજો કારણ મારી પાસે નથી, સૌભાગ્યે તેના પીતાને કહ્યું.

“ બહુ સાર ચમનલાલ બોલ્યા.

પાંચ વાગવાનો વખત થયો, તેથી ચમનલાલ સ્ટેશને જવાને તૈયાર થયા. ચાકરે શેઠની સાથે લઈ જવાનો સામાન ગાડીમાં લાવી મુક્યો. પછી શેઠ તથા સૌભાગ્યચંદ બંને ગાડીમાં બેસી સ્ટેશને આવ્યા.

ગાડી ઉપડવાને ૧૫ મીનીટ છે. મજુરને બોલાવી એકદમ સામાન પ્લાટફોર્મ પર લઈ ગયા, સૌભાગ્યચંદ ટીકીટ લેવા ગયો સેંકન્ડ ક્લાસની ટીકીટ લાવી ચમનલાલને આપી તે લઈ ચમનલાલ પોતાનો સામાન મુકાવી સેંકન્ડ ક્લાસના ડબ્બામાં બેઠા.

“ પાછા ક્યારે આવશો, સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

“ જો નકી તો ન કહી શકાય. પણ બનતા સુધી વહેલો આવવા પ્રયત્ન કરીશ. ચમનલાલે કહ્યું.

“ મારી કહેલી ચીજો લાવવા ભુલશો નહિ. સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

“ મને યાદ રહી નથી, તું એક કાગળ ઉપર ઉતારી આપ ચમનલાલે કહ્યું.

આ સાંભળી સૌભાગ્યચંદ પોતાને મંગાવવાની બધી વસ્તુઓના નામ એક કાગળ ઉપર લખી પીતાજીને આપ્યો, તે લઈ ચમન-

લાલ બોલ્યા હવે મને યાદ રહેશે, અને નહિ તો મોઢે યાદ રહેત નહિ અને તારો ઇપકો સાંભળવો પડત.

ગાર્ડે સીટી મારી ગાડી ઉપડવા લાગી. વહેલા પધારજો, કહી સૌભાગ્યચંદ ત્યાંથી પાછો ફર્યો.

રસ્તામાં ચાલતાં વિચાર થયો કે હવે પીતાજી ગયા છે. માટે ચાલ દુકાને જવું અને મુનીમ સુંદરલાલને કહી કે કાલે જન્માચટ્મી છે. માટે તમે તથા મારી કાકી વીગેરે આપણે ત્યાં જમજો, એવું કહીશ એટલે ઠીક થશે અને સુંદરી કાલે આપણે ત્યાંજ રહેશે આવો વિચાર કરી તે દુકાને ગયો.

તેને આવતો જોઈ સુંદરલાલ બોલ્યા આવો ભાઈ, આપાને મુકી આન્મા.

હા કહી. સૌભાગ્યચંદ સુંદરલાલ પાસે બેઠો અને વાત ઉપર વાત કાઢતાં તે બોલ્યો.

“સુંદરલાલ તમે તથા કાકી વીગેરે જન્માચટ્મીનો દિવસ હોવાથી આપણે ત્યાં જમજો.”

“આપનુંજ ખાણએ છીએ સાહેબ સુંદરલાલે કહ્યું.”

“કાલે જન્માચટ્મી છે. તેમ પીતાજી નથી માટે આપણને ઠીક પડશે. સૌભાગ્ય બોલ્યો.

‘કાલે ટાંકણાનો દિવસ માટે બધાને ઘેર ટાંકણું હોશ છે. આપનો વિચાર હશે તો પછી કોઈ દિવસ આવીશું. સુંદરલાલ બોલ્યો.”

‘આપણે તો રોજ ટાંકણાજ છે. પણ કાલે તો તમે જરૂર આવજો. હું અહિંથી જમ મારી માતૃશ્રીને કહીશ સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.”

‘આપ હાલ જમવાનું જવા દો. તમારા લગ્ન થાય ત્યારે જમાડજોને કેટલા દિવસ જમાડશે સુંદરલાલ બોલ્યા.

‘ તે વખતની વાત તે વખતે અમલાની કહોને સૌભાગ્ય-ચંદ્રે કહ્યું.’

‘ આપ નથી માનતા માટે આવીશું. સુંદરલાલ બોલ્યા.

આ પ્રમાણે સુંદરલાલનું બોલવું સાંભળી સૌભાગ્યચંદ્રે હરખા-તો હરખાતો પોતાને ઘેર ગયો. અને પોતાની માતૃશ્રીને બધી હ-કીકત કહી.

તેની મા બહુજ સરળ અને સારા સ્વભાવની હતી. તેને ત્યાં કોઈ પણ આવતું તો તે બહુજ ખુશી થતી તેથી કાલે સુંદરલાલ તથા તેની સ્ત્રી આવવાની છે તેથી તે હરખાતો સમાધ નહિ.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

સાત વાગ્યા સુંદરલાલ દુકાનેથી ઘેર આવવા રવાને થયા રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં વીઠલદાસ ભેગા થયા તેમણે કહ્યું. સુંદરલાલ કાલે મેળામાં જવાનો વિચાર છે કે કેમ.

“ કાલે તો અમારા નાના શેઠ સૌભાગ્યચંદ્રને ત્યાં જવું છે તેથી તે જશે તો આપણે પણ આવીશું સુંદરલાલે કહ્યું.”

“ કેમ કાલે શેઠને ત્યાં શું છે, શેઠ તો આજે મુંબાઈ જવાના હતા ને વીઠલદાસ બોલ્યા.

“ શેઠ તો પાંચ વાગ્યાની ટ્રેનમાં મુંબઈ થયા પણ સૌભાગ્યચંદ્રે કહે કે કાલે કાલે આપણે ઘેર જમજો. સુંદરલાલે કહ્યું.”

“ તમે પણ ભલા માણસ છો તહેવારને દિવસે કોઈને ત્યાં જવાય વીઠલદાસ બોલ્યા.

“ ભાઈ એ તો હું પણ જાણ છું, પણ સૌભાગ્યચંદ્રે માને તેમ ક્યાં છે. સુંદરલાલે કહ્યું.”

હિપર પ્રમાણે વાતો કરતાં કરતાં વીઠલદાસે પોતાની પોળ આન-
વવાથી પોતાને ઘેર ગયો. અને સુંદરલાલ એકલો વિચાર કરતો
ઘેર આવ્યો.

“ આજે આટલા મોડા કેમ આવ્યા સુંદરીએ પોતાના પી-
તાને કહ્યું. ”

“ બહેન, શેઠ મુંબાઈ ગયા તેથી હીસાબ બધો નકી કરવાનો
હતો તેથી વાર થઈ. સુંદરલાલે કહ્યું.

“ કાલે તો જન્માચટ્ટમી છે, તેથી હું છોકરીઓ સાથે મહા-
દેવના દેહેરે ગરબા ગાવા બહિ. સુંદરીએ પોતાના પીતાને કહ્યું.

“ કાલે તો આપણે શેઠને ઘેર જમવા જવાનું છે માટે બેન
કાલે તો નહિ જવાય સુંદરલાલ બોલ્યો.”

“ શેઠને ત્યાં જમવા જવાનું છે તો શું થયું, બધો દિવસ તો
ત્યાં નહિ રહીએ. સુંદરી બોલી.

બાપ દીકરી વાતો કરે છે. એવામાં સુંદરીની મા કમળા બહાર
ગઈ હતી તે આવી તેને આવતી જોઈ સુંદરી બોલી મા, કાલે
આપણે શેઠને ત્યાં જમવા જવાનું છે.

“ કાલે શું છે શેઠને ત્યાં, કમળા બોલી.

“ કાલે જાણે પણ મારા બાપ કહે છે કે આપણે કાલે શેઠને
ઘેર જમવાનું છે સુંદરી બોલી.

“ તારા બાપા નવરા છે, એટલે લોકોને ત્યાં જમવા દોડતા
કરે છે, કમળા બોલી.

અમણા સુધી સુંદરલાલ જે સાંભળ્યા કરતો હતો તે બોલ્યો
છોકરી સાથે શું બોલે છે, મને કહેને. કાલે જન્માચટ્ટમી છે તેથી
સૌભાગ્યવંદ કહે આપણે ત્યાં જમજો. મેં બહુ કહ્યું પણ તેણે

માન્યું નહિ. અને કહેવા લાગ્યે મારી માએ કહ્યું છે માટે તું કાલે સવારે નવ વાગે સેઠને ત્યાં સુંદરીને લઈ જાજે.

“હું કાંઈ મોટે દડાડે કાઢને ત્યાં જતી નથી. તમારે જવું હોય તો જાજે કમળા બેલી.

“લે હવે જાની રહે, કાંઈ ગયા વગર ચાલે સુંદરલાલ બેલ્યો.

“મેં સૌભાગ્યચંદને બાણુંએ કહ્યું પાણું તેણે માન્યુંજ નહિ. અને સોમનો દઈ દઈને કહ્યું કે જો નહિ આવે તો હું તમારાથી બેલીશ નહિ. સુંદરલાલે કહ્યું.

સાર તારે જમણું એવું કહી કમળા બાણું પીરસવા લાગી.

વાણુ કર્મો પછી સુંદરલાલ તથા કમળા બેઠાં બેઠાં સુંદરીના લગ્નની વાતો કરવા લાગ્યાં. એવામાં કમળાના ભાઈ વીઠલદાસ આવ્યા, તે મળી ત્રણે જણે આ વાત ઉપાડી.

સુંદરલાલ—વીઠલદાસ હવે આપણી સુંદરી મોટી થઈ. તેના લગ્નની શીકર મને થઈ છે.

વીઠલદાસ—હા એ વાત તો ખરી હવે ક્યાં સુધી એને આપણાથી રાખી મુકાય.

કમળા—ભાઈ છોકરીની જાત તેને હવે કાંઈ સાથે વાત કરવા પણ મુકાય નહિ આજ કલનેક સંસ્કાર જાદુજ વિચાર છે જ્યાં શોભતી જવાની હોય, ત્યાં કાડ ઘાસીએ છે માટે અરે તો હવે તેના લગ્ન કરીજ દેવાં બોધએ.

વીઠલદાસ—એન કમળા તેં આ બાબતનો વિચાર ઉઠાવ્યો છે પણ કાંઈ દેકાણે વરની તપાસ કરી છે.

સુંદરલાલ—માએ વિચાર તો પેલા કપુરચંદના છોકરા ચમનલાલ સાથે કરવાનો છે. કારણ તે છોકરો હુસીઆર તેમ સાલાક છે.

તેમ હાલમાં પાંચમું ધોરણ અંગ્રેજી લખે છે, માટે મને તો તે હીક લાગે છે.

કમળા—અળશોરે ચમ્પીયો મારો રોયો દારૂડિયાની સોજતો કરતો કરે છે. એના સાથે કરવા મારો વિચાર નથી.

મુંદરલાલ—ત્યારે તારો વિચાર શું કોઈ રાજના છોકરા સાથે કરવાનો છે કે શું.

કમળા—પેલો મોહનલાલનો કપુરચંદ મને તો હીક લાગે છે.

વીંહલદાસ—ના, ના મને તો તે હીક નથી લાગતો ક્યાં સુંદરી અને ક્યાં કપુરચંદ. એતો લાકડે માકડુ જોડવા જેવો ઘાટ થાય, માટે આપણો વિચાર તો બિલકુલ નથી પછી તમારી મરજી.

મુંદરલાલ—લલેને તમારી બેન ગમે તે વિચાર કરે, પણ આપણે તો પેલા કપુરચંદના છોકરા સાથેજ કરવાનો છે.

ઉપર પ્રમાણે વાતો કરતા હતા તેવામાં વીંહલદાસ ઉડી ઘેર ગયા અને આ પત્ની પત્ની-મુઠ્ઠા રહ્યાં.

સવારે સુંદરી વહેલી ઉડી હાથ મેં ઘોઘ મેડે જઈ એકાંતમાં એસી અને પોતાના મન સાથે વિચાર કરવા લાગી.

હું આજે અપોરે જે કાગળ આપી આવી હતી. તે કાગળ વાંચીનેજ મારા પ્રેમી સૌભાગ્યચંદ મારા બાપાને આગ્રહ કરી અમોને બોલાવ્યા હશે. કે કેમ. હા એમજ હશે. જે એમ તેમના મનમાં ન હોત તો મારા બાપાને આટલો આગ્રહ તે કદાપી કરતા નહિ.

આજે તેમના ઘેર જઈશું પણ મારી મા સાથે હશે તેથી તેમ ના દરશનનેજ લાભ મળશે વાત કરવાનો વખત મળશે નહિ. ચાલો જેવી પ્રભુતી મરજી તેમના દરશન કરીને તો જીવને શાંત કરીશ, આમ વિચારમાં તે બેસી છે. એવામાં તેની માએ હાડ મારી.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

આજે સુદરલાલ તથા તેમની સ્ત્રી જમવા આવવાના છે. તેથી સૌભાગ્યચંદે પોતાની માતૃશ્રીને કહ્યું કે આ આજે ખાવાનું ઠીક રંધાવશો.

તેની આ બોલી બહુજ સારૂ ભાષ.

આ પ્રમાણે કહી સૌભાગ્યચંદ પોતાના દિવાનખાનામાં ગયો અને પલંગ ઉપર બેસી વિચાર કરવા લાગ્યો.

અહીં આજે રસીલી, રંગીલી, છખીલી મનોહર પ્યારી મારે ત્યાં આવશે. તેથી આજે તેના માટે મારે કંઈ પણ તૈયાર કરવું જોઈએ એવામાં તેને યાદ આવ્યું કે, ચાલો હું પેલા છખીલદાસની પાસે જવું અને બનેતો તેવું હારમોનીયન અથવા ફોનોગ્રાફ લઈ આવું અને તે વગાડી મારા પ્રેમના મનગમતા પ્રેમીને સંભળાવું.

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને છખીલદાસને ઘેર ગયો. આ વખતે છખીલદાસ પોતાના પીતા સાથે બહાર ફરવા જતો હતો. એવામાં સૌભાગ્યચંદને જોઈ પીતા સાથે નહિ જતાં પોતે સૌભાગ્યચંદને સાથે લઈ પોતાના ખાનગી રૂમમાં ગયો.

આજે આપને નવરાશ મળી તે જોઈ હું ખુશી થયો છું છખીલદાસે કહ્યું.

તમેએ મીત્રને છોડી દીધો મારાથી કેમ છોડાય. આવવું કે ન આવવું તેનાથી મીત્રતાઈ જણાતી નથી સૌભાગ્યે કહ્યું.

બહુજ મોટી મહેરબાની કરી જે આજે આપે આ સેવકને ઘેર પધારીને સેવકને આભારી કર્યો. છખીલદાસ બોલ્યો.

એમાં આભારી કરવાનું કંઈ કારણ નથી કારણ મીત્રની ફરજ છે કે નવરાશની વખતે પોતાના મીત્રની પાસે જવું. સૌભાગ્યચંદે કહ્યું.

હવે તો બહુ બોલતા જણાવ છે. છખીલદાસે કહ્યું.

એમાં બોલતા શીખવાનું શું છે મારે કહેવું પોટુ હોય તો મને પાછું આપો. સૌભાગ્ય બોલ્યો.

કાંઈ નહિ તમારું બોલવું પોટુ છે, એમ મારાથી કેમ કહેવાય આપ ભલે કહો છખીલદાસે હસીને કહ્યું.

લો હવે આડી અવળી વાત જવા દધને આજે જન્માચષ્ટમીના મેળામાં આવવું છે કે કેમ સૌભાગ્યચંદે કહ્યું.

તમે તમારા પીતા સાથે જશો એટલે આપણે ખંતેને ક્યાં ફાવશે છખીલદાસે કહ્યું.

મારા પીતા કાલ સાંજના ટેમમાં હું પામ ગયા છે માટે હું એકલો છું તેથીજ તમેને કહેવા આવ્યો છું માટે મારું કહ્યું માનશો કે નહિ સૌભાગ્યે કહ્યું.

કેમ નહિ તમારું કહેવું પ્રથમ મानीશ. ચાર વાગે હું ગાડી લઈ આપને ત્યાં આવું અગર તમે મારે ત્યાં પધારશો. છખીલદાસે કહ્યું.

તમેજ તે તરફ આવજોને સૌભાગ્યચંદે કહ્યું.

છખીલદાસે કહ્યું બહુજ સાર બોલો બીજો શો હુકમ છે. મારા લાયક કામકાજ ફરમાવો.

સૌભાગ્યચંદે બોલ્યો બીજો કાંઈ હુકમ નથી ફક્ત આપનો ફોનોગ્રાફ ક્યાં છે.

કેમ શું કામ છે. આ તમારા પછાડી રહ્યો. છખીલદાસે કહ્યું મારે આજે લઈ જવો છે સૌભાગ્ય બોલ્યો.

બહુજ ખુશીની વાત છે. સુખેથી લઈ જવો એમ કહી છખીલદાસે નોકરને બોલાવ્યો.

નોકર હાજર થયો કે તેની સાથે સૌભાગ્યે સારા સારા એક
દજન ગાયનો તથા ફેનોગ્રાફ પોતાના મકાને મોકલ્યાં.

ઉપર પ્રમાણે ફેનોગ્રાફ વિગેરે ઘેર મોકલાવી છબીલદાસની રજા
લેઈ તેમ તેને આર વાગે આવવાનું કહી સૌભાગ્યચંદ ઘેર આવ્યો.

ઘેર આવ્યો ત્યારે સુંદરલાલ આવેલા છે પણ તેમની સ્ત્રી કે
સુંદરી કોઈ આવેલું જણાતું નથી તેથી તેણે પુછ્યું સુંદરલાલકાકા
મારી કમળા કાકી ક્યાં છે.

હમણાં આવશે સુંદરલાલ બોલ્યો.

આવો, અહિ આવો સૌભાગ્યે સુંદરલાલને કહ્યું તેથી સુંદરલાલ
તેની સાથે તેના દિવાનખાનામાં ગયો.

ફેનોગ્રાફ જોઈ સુંદરલાલ બોલ્યો ભાઈ આ વાળુ કેવું છે.

મારા મીત્ર છબીલદાસનું છે આગ્રે મેં ધાર્યું કે સુંદરલાલકાકા
તથા કમળા કાકીને સાંભળાવવું જોઈએ તેથી હું છબીલદાસને ત્યાંથી
લઈ આવ્યો.

મેંતો ઘણી વખત બાપા સાથે મુંબાઈમાં સાંભળ્યા છે. પણ
તમારી કાકીએ સાંભળ્યા નથી માટે તેમને સાંભળાવજો. સુંદરલાલ બોલ્યા

બહુ સારું કહી સૌભાગ્યચંદે વાળુ ઉઘાડ્યું અને તેને વગાડી.
જોયું સારી પેઠે વાગે છે કે નહીં તે તપાસી પાછું બરાબર બંધ કરી
સુંદરલાલ સાથે વાતો કરવા લાગ્યો.

સુંદરલાલ અને સૌભાગ્યચંદ બંને વાતો કરે છે તેવામાં સુંદ-
રી તથા તેની મા કમળા આવ્યાં કમળાને આવતા જોઈ સૌભાગ્ય-
ચંદ બોલ્યો કેમ કાકી આવેલા મોડા! આવ્યા શું જમીને આવ્યા કે.

ના ભાઈ આવતાજ હતી આ સુંદરી તેમની સાહેલીઓને ત્યાં
ગઈ હતી. તેથી વાર થઈ કમળા બોલી.

અમારે ત્યાંતો ક્યાંથી વહેલું અવાજ સોભાગ્ય બોલ્યો.

કેમ નહિ સૌ પહેલાં અહિ દોડીને આવીએ કમળાએ કહ્યું
જુઓને આજે કેવાં દોડીને આવ્યા છેક ખાર વાગે આવ્યાં
અને કહો છો કે વહેલાં આવીએ સોભાગ્ય બોલ્યો.

હવે તમારા લગનમાં વહેલાં આવીશું કમળા હશીને બોલી.
આ વાત થતી હતી તે વખતે સૌભાગ્યચંદની મા આરડામાં
હતાં તે બહાર આવ્યાં કમળાને જોઇ બોલ્યાં.

આવો કમળા ભાભી બહુજ વહેલાં આવ્યાં, હા શેઠાણી આવી
તો ખરી કમળા બોલી.

“જા મને તો ભૂખ લાગી છે. ખાવાનું તૈયાર થયું કે નહિ
સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

“ હા ભાઇ તૈયાર છે તું નાહિ લે તેની મા બોલી.

આ પ્રમાણે વાતો ચાલતી હતી. તે વખતે સુંદરી નીચું મોં
કરી બધી વાત સાંભળતી હતી. અને મનમાં પોતાના પ્રેમી સૌભા-
ગ્યના રહી રહીને દરશન કરતી હતી. હમેશ કરતાં આજ તેનો ચહેરો
હરતો અને રળીઆમણો લાગતો હતો.

રસોઇ તૈયાર થઇ ચાકરે પાટલા નાંખ્યા સૌ જમવાને ગયા.
જમતાં જમતા સૌભાગ્ય બોલ્યો.

“ કેમ ! સુંદરકાકા આજે રસોઇ કેવી થઈ છે ‘ સૌભાગ્ય-
ચંદે કહ્યું.

“ ભાઈ રસોઇનું શું પુછવું. પંદરલાલ બોલ્યા.

“ આપણે જમી રહી પછી પેલા ફોનોગ્રાફના ગાયન સાંભળીએ
વાર જોઈએ મરી જાતના છે કે કેમ.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરતાં કરતાં સૌભાગ્ય તથા સુંદરલાલ

જમી ઉઠ્યા. પછી કમળા તથા સુંદરી જમવા બેઠાં તેમના જમી રહ્યા.
પછી સોભાગ્યચંદે બહાર ચોક ટેબલ ઉપર ફેનોઆફ ગોઠવ્યો. અને
સાફ કરી ગાયન ચડાવવા લાગ્યો.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

સૌભાગ્યચંદ ફેનોઆફ વગાડતો જાય છે. અને બોલતો જાય.
છે કેસ કમળાં કાકી તમોએ આવું બોલવાનું વાળું સાંભળ્યું હતું.
ના લાઇ મેં મારા જન્મારામાં પણ આવું સાંભળ્યું નહોતું.
કમળા બોલી.

આ વાળમાં કોણ બોલે છે કમળાને સુંદરીએ પુછ્યું.

મને પણ કાંઈ સમજણ પડતી નથી. કમળા બોલી.

ત્યારે આ કોણ બોલતું હશે ? સુંદરી બોલી.

સુંદરીનું આવું બોલવું સાંભળી સોભાગ્યચંદે સુંદરલાલને કહ્યું
કાકા આ ગાયન માણસ બોલે છે એટલે આ ચુડીઓમા ઉતરે છે.
સોભાગ્યનું આ બોલવું ફક્ત સુંદરીને સંભળાવવા માટેજ હતું.

સોભાગ્યચંદ વાળુ વગાડે છે પણ તેનું ધ્યાન વાળ તરફ નથી
પણ કમળા પાસે બેઠેલ સુંદરી તરફ છે,

સુંદરીનું ધ્યાન પણ વાળના ગાયનો સાંભળવા તરફ નથી અને
સોભાગ્યનો ચહેરો તેમની આંખોં તેમ તેના જીભમાંથી નીકળતા મીઠા
વેણુ જેવા તરફ ચોટી રહ્યું છે. તેનું હૃદય સૌભાગ્યચંદથી વાતો કર
વાનું થઈ રહ્યું છે.

અહા ! પ્રેમ તારી ગતી ન્યારી છે તું જે માણસને વળગ્યો કે
પછી મને તે કામ કરવાને તું તેને હિમત કરવા દેતો નથી. અહા

પ્રભુએ તને કાણ જાણે શું કુદરત આપી છે કે તારા સાગરમાં જોણે
પગ મુક્યો તે ભાગ્યેજ અચવા પામે છે. અહા ! પ્રેમ તે પ્રેમજ છે.

પ્રેમે શું નથી કીધું આ સંસાર પ્રેમના તાબેજ છે

પ્રીય વાંચનાર જે પ્રમાણે સુંદરીને સૌભાગ્યનો પ્રેમ પીડા કરે
છે. તેજ પ્રમાણે સૌભાગ્યને સુંદરીનો પ્રેમ પીડા કરતો હશે તે વાંચક
વર્ગની ધ્યાનમાંજ હશે.

ત્રણ વાગવાનો વખત થયો. સૌભાગ્યે ફોનોગ્રાફ બંધ કર્યું અને
એક ચાકરની સાથે છબીલદાસને ઘેર મોકલી કહેવડાવ્યું કે કેમ આવ-
વાને વાર કેટલી છે.

ચાકર છબીલદાસને ઘેર ગયો અને તેમને વાણુ આપી પોતાના
શેઠનો હુકમ સંજ્ઞાવ્યો છબીલદાસે કહ્યું હમણા અડધા કલાકમાં આ-
વું છું તારા શેઠને કહેજો.

નોકરે આવી સૌભાગ્યને કહ્યું.

“ જન્માચ્છત્રીના મેળામાં ફરવા જવાનો વિચાર છે. સૌભા-
ગ્યચંદ બોલ્યો.

ઉપર પ્રમાણે વાત કરી સૌભાગ્યચંદ લુગડાં પહેરવા પોતાના
દિવાનખાનામાં ગયો તેને જતી વખતે સુંદરીના સામુ જોઈનેણુના ઈ-
સારાથી એવી સમજ પાડી કે તું મહાદેવે જાજો હું ત્યાં મળીશ સૌ-
ભાગ્યચંદના ગયા પછી થોડી વારે સુંદરી બોલી

માતૃશ્રી હું હવે ચાર વાગ્યા એટલે મામાને ઘેર જાઉં અને
મારી મામી સાથે મહાદેવના દહેરે ગરબા ગાવા જવું.

આ સાંભળી તેની માએ કહ્યું જા વહેલી આવજો. માતૃ આ-
વું બોલવું સાંભળી સુંદરી એકદમ ઉલી થઈ અને પોતાના મામા-
ને ઘેર ગઈ.

આવે સુંદરી બેન તેની મામીએ કહ્યું.

“ હા, આવી તો ખરી સુંદરી બેલી. ”

“ આજે તો તમેએ બોલ પાળ્યો ખરો. તેની મામી બોલી.

“ લો, હવે ક્યારે જમણું સુંદરી બેલી.

“ આવોને હું તો તૈયાર છું, તેની મામી બોલી.

આ પ્રમાણે વાતો કરી સુંદરી મહાદેવના દહેરે જરણા મા-
વાને ગઈ.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

સૌભાગ્ય તથા જીવીલદાસ બંને મેળામાં ફરી પાછા ફરતાં ચ લાહેવના દહેરા આગળ આવ્યા ત્યાં સુંદરી પોતાની મામી, તથા સાથે લીચો સાથે ગરબાં ગાઈ રહી છે. એવામાં તેની નીચા ગાડીમાં બેઠેલા સૌભાગ્યચંદ ઉપર પડવાથી તે એકદમ સરમાઇ અને ગરબા ગાવામાં મુઠી એક ડારણે પોતાની એક સાહેલી ચંચળને લપ વાતો કરવા લાગી.

બેન તારા પછાડી હું જુરી, જુરીને મર છું પણ તારે લો મેળામજ નથી થતો, સુંદરી બોલી,

સુંદરી બેન હું શું કર ઘરમાંથી મારી બા નીકળવાજ નથી દેતી તું બાણે છે તે કે તેનો મીઠાજ કેવો છે. ચંચળે કહ્યું.

હોય બેન માળાપનું કહેવું શહન કરવા બેઠાએ. આજે તું આ વીતો ખરી પણ આ સાથે લપ શું કરવા લાવી છે સુંદરી બોલી. કઇ લપ ચંચળ બોલી.

આ તારી નાની બેન છે તે, સુંદરી બોલી.

ઉપર પ્રમાણે સુંદરી અને ચંચળ વાતો કરતાં હતા તે સૌભાગ્યચંદ ધ્યાન દઇને સાંભળતો હતો.

તેણે મનમાં વિચાર કર્યો. કે સુંદરીએ આ કહ્યું. તે બધું મનેજ કહ્યું છે. હું આવ્યો પણ સાથે જીવીલદાસને લાવ્યો તે ઠીક કર્યું નહિ કારણ બે હું એકલો હોત તો તે મારાથી કાંઇ વાત પણ કરત હશે હવે પસ્તાવો કરવો ઠીક નથી એમ કહી સૌભાગ્યે ચંચળને બોલાવી ચંચળ તેની પાસે આવી અને કહેવા લાગી. શું છે લામ

ચંચળ કોણ હતી તેની ઝોળખાણ કરાવવાની જરૂર તે કારણ
આપણને હાલ ચંચળ સંબંધી કેટલાક કામની જરૂર છે. ચંચળ સો-
ભાગ્યચંદના મામાના દાકરી છે અને તે તથા સુંદરી એક નિશાળમાં
એક ધોરણમાં અભ્યાસ કરે છે. તેથી ચંચળથી આપણું કાર્ય સુધરશે
એવું જાણી સોભાગ્યે તેને બોલાવી,

ચંચળ આવી એટલે સોભાગ્યચંદ બોલ્યો કેમ ગરબા ગાવાનું બંધ
કરું હું આવ્યો તેમાં.

“ ના, ના ભાઈ તમે આવ્યા તેમાં બંધ નથી કરું પણ ક્યા-
રથી માતા હતા તેથી અમણા જરાક રહીને પાછાં રમીશું. ચં-
ચળ બોલી.”

ચંચળનું બોલવું સાંભળું સોભાગ્યચંદ બોલ્યો જાઓને એક
ગરબો ગાવો કે જેથી હું પણ સાંભળું.

સોભાગ્યચંદનું આવું બોલવું સાંભળી ચંચળ સુંદરી પાસે ગઈ
અને ગરબો ગાવાનું શરૂ કર્યું.

સાર સાર મુંબઈ શહેર (એ રાહ.)

ગરબો.

સાબર કાંઠે સોભે શહેર સારે,

રાજ શ્રીસત્તું ઘણું પ્યારે,

માણેકચોક સોભા આપે સારીરે,

વસે લક્ષ્મી શેઠ વડા વેપારીરે,

ગઈ જોવા ધ્રજે મહેલ મારે,

વળગ્યો પ્રેમ મને મનમાં તમારે,

આવી દરશન આપો સ્વામી સુખથીરે.

કરવા મમ ઉપર પ્યાર મનથીરે.

હું તો બોરી ભાળી તમને મળીશરે,

કેમ મુકી આવતા નથી રીશર.

આ દાસી કહે છે વહેલા મળજો શ્યામરે

કાળજીકુ ટાલું પાડી રહેજો સુખધામરે.

સુંદરીનો ગરબો સાંભળી સોભાગ્યચંદ છક થઇ ગયો અને ખે-
તાના મીત્ર છબીલદાસને કહેવા લાગ્યો.

“ ભાગ આ છબીલદાસ છોકરીનો કંઈ બહુજ મનને ઝોન-
દ આપનારો છે.

“ તે કોની છોકરી છે છબીલદાસ બોલ્યો.

“ મારા મુનીમ સુંદરલાલની છે સોભાગ્યચંદ બોલ્યો.

હિપર પ્રમાણે સોભાગ્યચંદ તથા છબીલદાસ પોતાને ઘેર ગયા.

ખાનગી રૂમમાં બેઠા બેઠા સોભાગ્યચંદ વિચાર કરવા લાગ્યો
અહા, મનહર મોહિની તેં જે ચંચળને વાત કરી મને શીખામણ આ-
પી, પણ હું બુલ્યો મેં નાદાની કરી કે છબીલદાસને સાથે લઇ
આવ્યો નહિ તો રસીલી સુંદરી મારાથી વાત કરવાને ઇતેજાર હ-
તી તે કરતજ.

ચાલ જીવ તેણે વાત કરી નહિ તેથી શું થયું તેના મનનો
પ્રેમ ક્યાં વાત કર્યા વગર રહે છે.

આ મારો લખેલો કાગળ તો તને આપવાની દુરસદ તેમ લાગ
તો મળ્યોજ નહિ. ચાલો તેમાં શું થયું કાંઈ એવી ખાનગી વાત ન-
હોતી ફક્ત મહાદેવના દહેરે બેલાવવાની હતી તે તો પોતે પોતાની
મેળેજ આવી.

ત્યારે આ કાગળનું શું કામ છે. આ કાગળ ફાડી ખીંચે લ-
ખેલો લેખક.

એમ કહી તે કાગળ લખ્યા બેઠો. કાગળ લખી રહી બહાર
હિંચકા ઉપર બેઠો બેઠો.

સાડાપાંચ વાગવાનો સમય થયો તેથી સુંદરી પોતાની મામી
સાથે મહાદેવના દહેરેથી પાછી ફરી સૌભાગ્યચંદને ઘેર આવી. આ વખતે
તે તેની બા કમળા તથા પાર્વતી બન્ને બેઠા બેઠા વાતોના તકાકા મા
રતા હતાજ સુંદરીની મા તેને બોલે બોલી.

બેન ? શેઠાણી બા શું કહે છે તે તે સાંભળ્યું.

ના. ના મેં નથી સાંભળ્યું કે પોતે શું કહે છે સુંદરી બોલી.

એમનું કહેવું એમ છે કે તમારી સુંદરીને મારે ત્યાં મુકી બાબો
તો તું અહિં રહીશ કમળા બોલી.

માનુ આવું બોલવું સાંભળી સુંદરી સસ્માધ ગઈ અને કહેવા
લાગી મને અહીં મારી મા વિના ગમે નહિ સુંદરી બોલી.

ઉપર પ્રમાણે વાતો કરે છે. એવામાં સુંદરલાલ આવ્યા અને
કમળાને કહ્યું કે ઘેર આવો મારે કાલે ગામ જવાનું છે આ સાંભળી
કમળા તથા સુંદરી ઉભા અને ઘર તરફ જવાને રવાને થયા.

કમળા અને સુંદરીના જતી વખતે, સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

કમળા કાકી હવે ક્યારે આવશે.

કાલે આવશે બાઈ કમળાને જવાબ દીધો.

જરૂર આવશે કે નહિ તમે તો મેલે જિવશે પણ માનવનું ક-
હિ બધા હતા. પણ આવ્યા નહિ સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

ના, ના કાલે તો જરૂર આવીશ.

આ પ્રમાણે સૌભાગ્યચંદ કમળા સાથે વાતો કરતા હતા તે વ-
ખતે સુંદરી પમથીઆં ઉતરી બાબુ ઉપર ઉભી હતી. તેમણે કમળા બોલે

સૌભાગ્યચંદ્રે લખેલ કામના તેના મગ ઉપર નાખ્યો. કામનાને પડેલો
જોઈ તેણે વાંકા વળી ઉપાડી લીધો.

પછી કમળા તથા સુંદરી પોતાને ઘેર ગયાં.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

કુમળા તથા સુંદરી ઘેર ગયાં. ઘેર ગયા પછી કમળા પોતાના
ઘર કામમાં ગુંથાઈ અને સુંદરી પોતાના લણવાનું પાકીટ લઈ મેડે.
મધ અને એકાન્ત સ્થળે બેઠી.

કામળા ઉઘાડી જોયો. અને કહેવા લાગી અહા કેવા સુંદર મો
તી સમાન અક્ષર છે. ઓહો લખ્યું તો કાંઈ વધારે છેને શું કાંઈ
વારતા લખી છે કે નોવેલ. હશે વાંચવાથી સરવે હાલ જણાશે એમા
કહી વાંચવા લાગી.

મનોહર પ્યારી ! જ્યારથી તારા દરશન થયાં છે. ત્યારથી આ
સોભાગ્ય પોતાનું જાન ભુલી ગયો છે. તારા કાલના ગરબાએ તેમા
જાંચળ સાથે થયેલ વાતમ્પીતના લણકાસએ માર હૃદય કોરી નાખ્યું
છે. હવે કેરી નાખેલા હૃદયનો મલમ તારી પાસેજ છે. તો મહેરબાની
કરી તારા પ્રેમના તરસા સોભાગ્યને તારો રમણીય ચહેરો કરી
દેખાડી એક વખત વાત ચીત કરી શાન્ત કરજે એજ.

હી. તારા પ્રેમનો વિયોગી

સોભાગ્ય.

આ કામળા વાંચતાં સુંદરીના રંગો રમમાં આનંદનો પ્રવાહ
વહેવા લાગ્યો તે જોઈ.

મામા રંગીલા સમામ શું ? તું મને સહાય છેજ નો તું મને આ
હાતો હોયજ તો આ હાતી સહાને માટે તારી વાળેલ મધ સુકી છે.

તે તું નક્કી ખાત્રી પુરવક સમજજો આ પૃથ્વી રસાતાળ નવ ચંદ્ર તારા સૂર્ય પશ્ચિમ છોડી પૂર્વમાં આયમેં તોપણ આ સુંદરી તારા વિના ખીળને વરનાર નથી. છે નથીજ.

અરે આ હું કેને સાંભળાવું છું. શું અત્યારે સોભાગ્ય સાંભળતો હશે ? નહિ નહિ તે ક્યાંથી સાંભળતો હોય કેણુ જાગે મારો રંગીલો, છખીલો રસીલો, મનોહર પ્રેમનો રસીયો ક્યાં હશે.

ચાલ જીવ જે પ્રમાણે તેણે મને પત્ર લખી બહાવરી અને ગાંડી બનાવી દીધી છે. તો હું પણ મારા હૃદયમાં ચોટેલા વિચાર તેને પત્ર દ્વારા લખી મોકલું કે તે પણ સમજે કે સુંદરી તારા વગર ખીળ કોઈની થનાર નથી.

એમ કહી કાગળ ખરીઓ લઈ લખવા બેઠી, જે ત્રણ વાર લખી લખી ફાટી નાખ્યા છેવટે એક પત્ર નીચે પ્રમાણે લખી તૈયાર કર્યો મારા બહાલા પ્રાણુઆધાર.

જ્યારથી આ દાસીએ, તમારા રમણીક ચહેરાના દર્શન કર્યા છે ત્યારથી તે તમને વરી ચુકી છે. તેણે પોતાના ખરા અને માતખર જે સાક્ષીઓ રાખેલા છે કાલે તમોએ મને દર્શન દઈ મારા હરેલા આત્માને ઉકાળી મુક્યો છે. તો તેને શાન્ત કરવાની દયા તમારા હાથમાંજ છે માટે આ દાસીને એક વખત મેળાપ કરી, તેના તપી ગયેલ આત્માને શાન્ત કરશે એવી આશા છે એજ.

લી. તમારી અરધાંગના

સુંદરીના પ્રણામ.

ઉપર પ્રમાણે પત્ર લખી તૈયાર કરી મનમાં વિચાર કર્યો કે પત્ર તો લખ્યો હવે તે મારા આધારને કેવી રીતે મોકલું.

પછી તેને વિચાર આવ્યો કે ચમનલાલ શેઠ ઘેર નથી તેથી ટપાલમાં નાખુ માટે તેમને હાથોહાથ મળશે.

ઉપર પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે બે પૈસાના કવરમાં ધાલી સરનામું કરી કાગળ ટપાલમાં નાખવા તૈયાર કર્યો.

કાગળ તૈયાર થયો પણ તે ટપાલમાં નાખવા કોને મોકલવો. વિગેરે વિચાર કરે છે તેવામાં તેની સાહેલી ચંચળ આવી.

ચંચળે આવી સુંદરી, સુંદરી કરી ખુમે મારી પણ કોઈએ જવાબ આપ્યો નહિ. છેવટે સુંદરી ઉપરથી બોલી બેન ચંચળ આવ ઉપર આવ. ચંચળ ઉપર આવી, તે વખતે સુંદરી ઉદાસ ચહેરે જણાતી હતી.

“ મારી વહાલી સખી આમ આજે તું ઉદાસ કેમ જણાય છે. ચંચળ બોલી. ”

“ બેન તું જાણે છે કે કાલે આપણું મહાદેવના દહેરે ગરબા ગાવા ગયાં હતાં, ત્યાંથી પાછા ફરતાં મારા મનની અંદર એક તીર સમાન લાલો ચુપી રહ્યો છે. સુંદરી બોલી. ”

“ બેન, તું આ જે વાત કરે છે તે મારા હૃદયમાં ઉતરતી નથી. હું કાંઈ તેનો ભેદ સમજતી નથી. તીર અને લાલો શું તે મારી ધ્યાનમાં આવતું નથી ચંચળ બોલી. ”

“ તારી ધ્યાનમાં ક્યાંથી આવે. માથામાં વાગે એટલે ઝટ સમજાય પડે, સુંદરી બોલી. ”

“ આજે તારા બોલવાનો ભાવાર્થ કાંઈ જુદો જ જણાય છે. ચંચળ બોલી. ”

“ કેમ એમાં બોલવાનો ભાવાર્થ બુદ્ધિ રાનો. સુંદરી બોલી. ”

“હા. હા. હું સમજી મને તો એમ લાગે છે કે આ પુલને કાંઈ ભરણાએ વાસ લેવા લાંબેરી છે કે કેમ. ચંચળ બોલી.

જા ચંચળ મારી પાસે એવી વાત કરતી નહિ મુને કયો ભરણા આ દુનિયામાં પડ્યો છે કે મને લાંબેરી આવી આંડી વાત મારી આગળ કરવી નહિ. નહિ. તો હું મારી માને કહીશ. સુંદરી બોલી.

“લો થયું હવે ખસ કરો. જોયું તમારું કહાપણ એ તો હું લોળા છું અને તારાથી જીવ મળ્યો છે તો હું તો હસવાને કહું છું. તેમાં તને ખોટું સાનું લાગે છે, જે મને ખોટું લાગતું હોય તો લે આ હું મારે આ ઘેર ચાલી. ચંચળ બોલી.

“અરે બેન હું હસ્તાં હસ્તાં બોલી તેમાં તને ખોટું લાગ્યું સુંદરી બોલી.

“ના બેન મને ખોટું લાગ્યું નથી ચંચળે કહ્યું.

એમ કહી ચંચળ પોતાને ઘેર ગઈ ત્યારે સુંદરી વિચાર કરવા લાગી કે મેં ચંચળને કહ્યું તેથી તેને ખોટું લાગ્યું. પણ કાંઈ નહિ હું તેના ઘેર જઈ તેને સમજાવીને પાછી બોલાવી લાવું એમ વિચાર કરી પોતે તેને ઘેર ગઈ. અને ટપાલમાં કાગળ નાંખવાનો વળુ પોતાની સાથે લઈ ગઈ.

પોતાની માને કહી તે ચંચળના ઘેર જવા સાર પોતાના ઘેરથી નીકળી ચંચળના ઘર આગળજ સોજાગમવાંને કોરો એમ તે મનમાં હનખાઈ અને કહેવા લાગી કે જોઈતું હતું ને લેલો આપ્યું એમ કહી તે ચંચળના ઘરમાં પેડી આ વખતે ચંચળ પોતાની સાથે જામતા બેઠી હતી.

સુંદરીને જોઈ ચંચળ બોલી બેન સુંદરી જમવા આવ.

“હું સમજાવું જામતેજ આવી સુંદરી બોલી.

ઉપર પ્રમાણે સુંદરી બોલી એવામાં સૌભાગ્યચંદ મામી મા-
મી કરતો ઘરમાં આવી જ્યાં સુંદરી ઉભી છે તેની પાસે આવી ઉ-
ભો રહ્યો.

સૌભાગ્યચંદને આવી પોતાની પાસે ઉભેલો જોઈ સુંદરી બાળુ
ઉપર હસી મઠ્ઠી.

“કેમ આજે તમે અહિં આવ્યા છો સૌભાગ્યચંદ સુંદરી પ્ર-
ત્યે બોલ્યો.

“ચંચળથી મળવાને સુંદરી બોલી.

“તમારી પરિક્ષા ક્યારે થવાની છે. સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો.

“હજુ તો અમારી પરિક્ષાને બહુજ વાર છે. સુંદરી બોલી.

ઉપર પ્રમાણે વાતો કરતા, હતા અને એક બીજાને આંખોના
ધસારાથી શાન્તી આપતા હતા.

સુંદરીના હાથમાં કાગળ જોઈ સૌભાગ્યચંદ બોલ્યો તમારા હા-
થમાં આ કાગળ શેનો છે.

આ કાગળ છોકરો હેન્ડવ્રીટ વહેવતો હતો તેની પાસેથી લાવી
એમ કહી તેણે તે કાગળ સૌભાગ્યચંદને વાંચવા આપ્યો.

સૌભાગ્ય કાગળ લઈ. ખીડેલો જોયો અને તેના ઉપર પોતાનું
સરનામું જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારી વહાલી પ્યારીએ મને
આ કાગળ લખ્યો હશે અને ટપાલમાં નાખવા વિચાર કરેલો પણ
હું અહિં મળ્યો તેથી તેણે અહિંજ આપ્યો. અહા તેનો કંટકો ખાધો
આર છે. મારા સાર ટપાલમાં નાખવા સારજ ચંચળને ઘેર આવી
હશે. એવો વિચાર કરી તે પોતાની આંખોને કહી પોતાને ઘેર ગયા.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

સૌ લાગ્યચંદના ગયા પછી સુંદરી બોલી બેન ચંચળ મેં તને કહ્યું જેથી તને ખોટું લાગ્યું મારે તું ચાલી આવી.

ના, બેન મને કાંઈપણ ખોટું લાગ્યું નથી, ચંચળ બોલી.

તને ખોટું નથી લાગ્યું સારે તું એકદમ કેમ આવતી રહી સુંદરી બોલી.

જમવાનો વખત થયો હતો તેથીજ બીજું કાંઈપણ કારણ નથી. ચંચળ બોલી.

હા, બેન હા, તું જેમ કહેસે તે ખરું હું નાની હતી, મને માણસ ખુશીમાં છે કે ગુસ્સામાં છે તેની સમજણ નહિજ હોય સુંદરી બોલી.

ચાલ લાઇ તું સમજે તેમ ખડું એમ કહી તેનો હાથ પકડી મેડા ઉપર લઇ ગઈ.

ખન્ને જણ ઉપર ગયા અને એક બીજના હાથમાં હાથ આપી વાતો કરવા લાગ્યા.

“ મારા સાંભળવામાં આવ્યું કે તારા લગ્ન થવાની વાત સાંભળી છે. ચંચળ બોલી.

“ જા જા બેન તારે ત્યાં આવી કે તું આવી કોયડી વાતોજ કરે છે. સુંદરી બોલી.

“ બેન મેં એમાં શું કોયડી વાતો કરી કે તને રીસ ચડે છે. ચંચળ બોલી.

“ કાંઈ નહિ બેન મને રીસ ચડતી નથી પણ આપણું શું માન્યાપતી ખાનમાં આવે તેમ કરે. પણ મેં તો મારે મરી ક્યું છે. સુંદરી બોલી.

“ બેન તેં શું નકી કર્યું છે. ચંચળ બોલી.

“ કંઈ નહિ.

“ ના ના મને કહે તું મને ના કહે તો તને મારા સમ છે.

“ કથું નાહ મેં તો માફ લેશન નકી કર્યું છે.

“ હા, હવે વાત ફેરવી દો છો કે શું હું નહિ સમજી હોઉં કે તેં શી વાત કરી ચંચળ બોલી.

“ તું કેમ ના સમજે તું તો પંડીત ખરી ને. સુંદરી બોલી.

“ ના બેન હું કાંઈ પંડીત નથી. તેં વાત કરી ત્યારે જ હું સમજી કે તેં કાંઈ નકી કરેલ છે. ચંચળે કહ્યું.

“ હા બધ મેં તો નકી કરેલું છે.

“ શું નકી કર્યું છે.

“ તે તને કહેવાનું.

“ કેમ નહિ. મને નહિ કહે.

“ કહીશ બેન, આકળી શું કરવા થાય છે.

“ ના હું આકળી થતી નથી.

“ ત્યારે તું મારી બેન છે મારા જીવની વાત તારા આગળ કંઈ છું ચાહું તારા દિલમાં આવે તો મને માર. અગર જીવાડ. સુંદરી બોલી.

બેન શું હું એવી ગાંઠી છું કે તારા દુઃખની વાત માંલણી તારા દુઃખમાં લાગ કંઈ ચંચળ બોલી.

“ માંલણ બેન ત્યારે હું તને કહું છું. સુંદરી બોલી.

એમ વાતો કરતાં સુંદરીએ કહ્યું કે બેન ચંચળ આજે કેટલા દિવસથી મારા મનમાં એક તીર જોયો કાંઈ ચુપી રહ્યો છે. તે નીકળતો નથી તેમ તેના વગર મને બિલકુલ બેન પડતું નથી.

“ અરે એવો તો કેવો કાંટો છે મને કહેવો, મંચળ બોલી.

“ બેન તે કાંટો તારા કંધના છોકરા સૌભાગ્યમંદ મારેલો છે. સુંદરી બોલી.

“ શું તે તને કાંટો મારવા ક્યાં આવેલો, મંચળ બોલી.

“ બેન એક દીવસ હું મારી માલી સાથે તેમના ઘેર ગયું હતી. ત્યાં આગળ હું તખ્તામાં જડેલ તસપીરો નિહાળતી હતી. તે વખતે સૌભાગ્યમંદ પોતાના ઓરડામાંથી આવીને ‘મને પોતાની આંખોના કટાક્ષ જાણ મારી મને બાયલ કરી દીધી છે. હવે તો મને બિલકુલ ચેન પડતું નથી. સુંદરીએ દિલગીરી સાથે જાહેર કર્યું.

“ હોય બેન આ સંસારજ તવો છે. એમ જો મરતા રહીએ તો દુનિયામાં જીવાય કેમ મંચળે સુંદરીને કહ્યું.

બેન હજુ તું કાંઈ સમજતી નથી. તેમના કટાક્ષ જાણે મારા હૃદયમાં જે જખમ પાડ્યો છે. તે જખમનો મલમ તેની પાસેજ છે. માટે હવે તો તું કાંઈ પણ ઉપાય દેખાડી આ તારી પીડાતી સુંદરીને દુઃખમાંથી છોડાવ્ય. સુંદરી બોલી.

બેન ધીરજ ધર ધીરજનાં ફળ મીઠા હોય છે. કહેવત છે કે ‘કાલજના સો પહાવરા અને ધીરા સો ગંભીર અને કહ્યું છે કે.

ધીરે ધીરે રાવતાં ધીરે સખ કુચ્છ હોય;

માળી સીંચે પાણી પણ રતુ વિના ફળ નહિ હોય.

માટે બેન ધીરે ધીરે સૌ મીઠો, મંચળ બોલી.

મંચળ બેન તું ધીરજ સામ્રાજનો છે છે પણ માર મન ધીરજ રાખતું નથી. બેન તું જાણે છે કે પ્રેમ એ કેવી વસ્તુ છે, જે માનવને એ પ્રેમ વાળ્યો કે તે તેને પુણ્ય બનાવી દે છે. માટે બેન હવે તે કાંઈ એવું જણાવ દેખાડ કે તે આજ કલ્પના પુણ્ય એવું મેળવી શાન્ત કર સુંદરી બોલી.

કેવી રીતે કરું તું કહે તેમ કરવા હું ખુશી છું મારાથી તો સૌભાગ્યને કહેવાય ચંચળ બોલી.

બેન ત્યારે તું કહેતો હું કાલે આવું અને તું પેલા સૌભાગ્યચંદ ને કાંઈ કામ છે એમ કહી બોલાવી લાગે એટલે હીક પડશે સુંદરી બોલી.

બેન આ વાત કદાપી મારી માવુથી નાણે તો મને અને તને બંનેને મારે ચંચળ બેલી.

બેન તેમને ખબર શું પડશે. સુંદરી બોલી.

આલ ત્યારે તું કાલે હું આવજે તેમને આજે કહી આવીશ એ ટલે તે કાલે જરૂર આવશે ચંચળ બોલી.

ઉપર પ્રમાણેની વાતચીત કરી સુંદરી અને ચંચળ બુદ્ધાં પડ્યાં સુંદરી પોતાને ઘેર ગઈ અને ચંચળ ઘર કામમાં રોકાય.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

સૌભાગ્યચંદ મામાના ઘેરથી સુંદરીનો આપેલો કાગળ લઈ પોતાને ઘેર આવ્યો. અને પોતાના ખાનગી રૂમમાં જઈ એક આરામ ચેર ઉપર બેઠો. એહા પછી સુંદરીનો કાગળ ઉઘાડી વાંચવા માંડ્યો.

એક બે ત્રણ ચાર વખત વાંચ્યો અને તેને વારા ફરતી જોવાજ લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો.

અહા? પ્રભુ તારી ગહનગતી છે તે મનુષ્ય બતીમાં પણ કેવા કેવા રૂપવાન સ્ત્રી પુરુષો બનાવ્યા છે. આ મારી વહાલી સુંદરીના કેવા મોતી સમાન અક્ષર છે, વળી તે શું લખે છે કે હુંતો તમારા દર-શન થયા છે ત્યારથી તમોનેજ વરી સુખી છું અહા તેનો કેવો પ્રેમ કેવો સાચો પ્રેમ હે પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર તારા આ મોટા ઉપકારનો બદલો હું ક્યાં ભુલીશ આ ફાતી ફનીયામાં સુંદરી જેવી રૂપવાન તેમ જ્ઞાન અને હુશીયાર સ્ત્રી મેળવવાને પ્રયત્ન કર્યો છે તેથી હું તારો બહુજ આભારી છું.

ઉપર પ્રમાણે પોતાના મન સાથે વાતો કરી અને તેણે ધાયું કે આજ જીવ એક પત્ર હું પણ મારી વહાલી પ્રીયને લખું કમકે તેણે મારા લખેલ પત્રનો જવાબ બહુજ જલ્દી અને તાકીદે આપ્યો અને હું તેવા કાગળનો જવાબ તાકીદે નહિ આપું તો, તે મનમાં એમ ધારશે કે સૌભાગ્ય આજશું અને બે પરવા છે. તેને મારી કાઈ પરવાજ નથી માટે મારે તેના ખાનગી શું કરવા બુરી-બુરીને મરતું આવે: વિચાર કદાપી તેના મનમાં ઉત્પન્ન થાય માટે હું તેને એક પત્ર લખી એકલુ કે તેનો આત્મા શાન્ત થાય. એમ કહી પત્ર લખવા બેઠો અને એક પત્ર લખ તૈયાર કર્યો.

કાગળ તો લખ્યો પણ તે મોકલવો કેતી સાથે એવા વિચાર કરે એવામાં તેના મામાની છોકરી ચંચળને આવતી જોઈ બોલ્યો.

ચંચળ કેમ આવતી હશે તેની ચાલ તો હિનાવળી લાગે છે. કાંઈ કારણસરજ તે આવતી હોય તેમ મને લાગ થાય છે. હશે તે હમણા અહિ આવશે કે તરત તેનો ભાવાર્થ જણાઈ જશે એટલામાં ચંચળ આવી.

કેમ ! સૌભાગ્યલાભ હું જમવા બેઠી હતી, તેમાં તમે એકદમ આવીને ચાલ્યા ગયા.

ના બેન તેમ નથી મારે કામ હતું, તેથીજ હું ચાલ્યો આવ્યો સૌભાગ્ય બોલ્યો.

એવું તો શું કામ હતું કે વાત કરવાને પણ ઉભા રહ્યા નહિ અને એકદમ ચલતી પકડી ચંચળ બોલી.

તું જાણે છે કે આજની દુનીયા કેવી છે, મારા મુનીમની છોકરી તારે ત્યાં આવેલી અને હું ત્યાં હતો તેથી કાંઈ શું કહે બીજું મારી મામીના મનમાં પણ મારા તરફથી ખોટા વિચાર આવે માટેજ હું ચાલ્યો આવ્યો સૌભાગ્ય બોલ્યો.

તેમાં દુનિયાને શું પોતાના ઘરમાં ગમે તેમ કરે તેમ મારી મા. પુત્રી તો તમારા વાસ્તે કેટલો પસ્તાવો કરતી હતી, મુંઢરી બોલી.

હો હવે આવીશ તો બેશીસ સૌભાગ્ય બોલ્યો.

ક્યારે આવશો.

નવરાસ મળશે ત્યારે.

નવરાસ તો તમોને નહિ મળે,

કેમ નહિ મળે. મળશે તો જરૂર આવશો.

સાર ત્યારે કાલે આવશે.

કાલે શું કામ છે.

મારે કાંઈ જરૂરનું કામ છે.

જરૂરનું હોય તો અહિંજ કહેમે.

અહિં કહેવાય તેમ નથી.

કાલે તો મારાથી નહિજ અવાય.

કાલ તો મારાથી નહીં અવાય.

ના કાલે તો જરૂર આવવુંજ પડશે.

મારે કાલે છબીલદાસને બંગલે જવાનું છે.

ત્યાં શું છે.

બધા મારા મીત્રો ત્યાં બેગા થવાના છે.

કેટલા વાગે જવાનું છે.

સવારે દસેક વાગે જઈશ.

પાછા ક્યારે આવશે.

બાર વાગતાં પાછા અવાસે ખરૂં.

બાર વાગતા પછી ત્યારે તમે મારે ત્યાં આવજો,

એવું તો શું કામ છે કે જરૂર આવવુંજ પડશે.

કાંઈ ખાનગી કામ છે.

હીક બનતા સુધી અવાશે તો આવીશ.

ના-ના એ અવાશે તો આવીશ એમ નહીં ચાલે જરૂર આવજો.

કેમ એટલું બધું શું છે.

કોઈ માણસ બહાર ગામથી આવવાનો છે. માટે તમારે જરૂર આવવુંજ પડશે.

સાર ત્યારે આવીશ.

સૌભાગ્યચંદે આવવાનું કહ્યું. એટલે ચંચળ પોતાને ઘેર ગઈ. ચંચળના ગયા પછી સૌભાગ્ય વિચાર કરવા લાગ્યો કે.

સુંદરીએ તો મને બોલાવ્યો તો નહી હોય ! કારણ તેના લખેલ પત્રથી સીદ્ધ થાય છે કે તેનો જીવ મને મળવાનો છે તેથી ને-જેન આ પ્રપંચ રચી મોકલી હશે.

પણ શું ચંચળ આગળ તેણે મારી વાત કરી હશે કે કેમ. ના ના તે વાત કરે તેવી તો નથીજ. પણ તેણે પ્રપંચ રમી મને મળવાને બાને ચંચળને સમજાવી હશે. તેથી તે મને બોલાવવાને આ વેલી જણાય છે. એમ વિચાર કરી તે પોતાના કામમાં ગુંથાયો.

બીજા દિવસે તે સવારમાં ઉઠી ચાહ પી. છબીલદાસને ઘેર ગયો અને તેને જઈ કહ્યું ભાઈ છબીલદાસ આજે મારે દુકાન સંભાળી કાંઈ કામ છે માટે મારાથી અવાશે નહિ.

આ સાંભળી છબીલદાસ બોલ્યો મી. બાલાભાઈએ પણ ના કહેલડાવ્યું છે. માટે આવતા રવીવારે વિચાર રાખ્યો છે. તો તે દિવસે પધારશો કે કેમ.

અરે બહાલા મીત્ર આપ એ શું બોલ્યા કહો તો સાંજરોજ આવું પણ દિવસે મારે કામ હોવાથીજ આવી શકાશે નહિ.

છબીલદાસે કહ્યું બહુ સાફ.

ઉપર પ્રમાણે સૌભાગ્યચંદે, છબીલદાસને કહી પોતાને ઘેર ગયો અને જમી રહ્યા પછી તે પોતાના દિવાનખાનામાં પલંગ ઉપર જઈ આ ઠો થયો. અને ધડીયાળ બેવા લાગ્યો.

હજીતો ફક્ત સાડા દસજ થયા છે દોઢ કલાકની વાર છે. ચંચળ બાર વાગ્યાનું કહી ગઈ છે માટે બાર વાગે જરૂર જઈશ એમ વિચાર કરતાં કરતાં તેના મનમાં આવ્યું કે મારી વહાલી રસીકી, સું

દરી ને મારી કાંધપણુ નીચાની આપું કે તે પોતાની પાસે હમેશાં રાખે,
એવો વિચાર કરી પોતાની પાસે એક પારીશ ઘાટની વાંટી જેમાં પો-
તાનો ફેટો ચોઢેલો હતો તે કાઢી કહ્યું આ વાંટી દીક છે તે એને આપીશ.

વીંટીની સાથે મારો ફેટો પણ છે તેને દીક પડશે, તે લખે છે
કે તમારા દરશન કરવા હું તલપી રહી છું માટે તમો મને દરશન દો,
માટે આ વિંટી તેને દીક પડશે,

એવો વિચાર કરી તેણે વીંટી સુંદરિને આપવાના કાગળના પર
ખીંચામાં વીટાળીને વાસકોટના ગળવામાં તે કામળ મુક્યો, પછી ઘ-
ડીયાળમાં અગીયાર વાગ્યા હવે એક કલાક છે એવું સમજી તે પોતા-
ના ગાડીના દહેલામાં ગયો. પોતાના નોકરને ગાડી જોડવા કહેવાનો
વિચાર કર્યો. પછી વિચાર આવ્યો કે ત્યાં મને વાર થશે માટે ગાડી
તો નજ લઈ જવી એવો વિચાર કરી તેણે ગાડી જોડવાને હુકમ
આપ્યો નહીં અને પાછો પોતાના દિવાનખાનામાં આવ્યો. ઘડીયાળમાં
સાડ્યઅગીયાર થયાકે તરત તેણે લુગડા પહેરવા માંડ્યાં લુગડાં પહેરી

તે બહાર આવી મામાના ઘેર જઈ પહોંચે એવું પોતાની
અને કહી તે રવાને થયો.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

આજે પોતાના ગ્રીય અને વહાલા સોભાગ્ય સાથે વાતચીત કરવાનો દિવસ છે તેથી સુંદરી આજે આનંદમાં માતી નથી તેને હર ખાતી જોઇ તેની મા કમળા બોલી.

બેન આજે તારા ચહેરા ઉપર આનંદ, આનંદ કેમ જાણાય છે,

માતૃશ્રી મારી વહાલી માતૃશ્રી આજે મારા લેક્ષન ઉપર મારા હેડ મીસીસ બહુજ ખુશ થયા અને મને ૨૦ દોકડા ઇનામ આપી પહેલો નંબર આપ્યો તેમ હમેશાં પહેલી ચોપડીના પાઠ છોકરીઓને ભણાવવાનું મને સોંપ્યું. તેથી આજે મને આનંદ છે. સુંદરી મેક્લી

પોતાની છોકરીને આજે સ્કુલમાં સાબાસી મળી તેમ શિક્ષણનું કામ ચલાવવાને તેને સુપરત થઇ તેવું સાંભળી કમળા પણ બહુજ આનંદમાં આવી ગઇ.

સુંદરી જમી રહ્યા પછી પોતાની માને કહેવા લાગી. માતૃશ્રી હું હવે મારી સાહેલી ચંચળને ત્યાં જવું.

જા પણ વહેલી આવજો કારણ કે તારા બાપા તને જાણે મોકલવાને ના કહે છે. પણ હું તેમને કાંઇ કહેવા દેતી નથી અને જમને વહેલી આવજો.

મા પાસેથી રજા લઇ સુંદરી ચંચળને ઘેર આવી. તેને આવ-તી જોઇ ચંચળ પોતાના મેડા ઉપર ગઇ અને તેને ઉપર બોલાવી બન્ને જણ વાતો કરતાં બેઠાં. એટલામાં સૌમાગ્યચંદ આવ્યો અને પોતાની મામીને બોલાવવા લાગ્યો.

મા વખતે ચંચળની મા કોઇ મરી ગઇ હતું તેથી હજી

મઠ હતી. તેવો લાગ કીક હતો તેથી ચંચળે સૌભાગ્યચંદને ઉપર
બેલાવ્યો.

સૌભાગ્ય ઉપર આવ્યો અને મુંદરીને બોધ બોલ્યો. ચંચળ
બેન આ કાણ છે.

ચંચળ—એ કાણ છે તે હું જાણખતી નથી. પણ આટલું બાણું છું.
કે એક બગીચાના ઝાડનું ફલ છે અને તે પોતાના ભમરાને
શોધવા અત્રે આવ્યું છે.

સૌભાગ્ય—બેન ચંચળ શું તું મારી પણ મસ્કરી કરે છે કે શું

ચંચળ—ભાઈ તમારી મસ્કરી મારાથી થાય.

સૌભાગ્ય—હા. કેમ નહિ. મને તેં આટલાજ માટે અહિ બેલાવ્યો.
હતો કે તારા પેરણા આવનાર છે તે ક્યાં છે.

ચંચળ—ભાઈ તમોને બોલાવવા આવી તેમાં મેં શું બોલું કયું અને
મારા પેરણા આ તમારી સામે બેઠા છે તેજ છે. અને તેમ-
ણેજ મને બોલાવવાનું કહ્યું હતું.

સૌભાગ્ય—કેમ મુંદરી તમારે માંડે શું કામ છે.

મુંદરી—પ્રીતમનું કામ તેની અર્ધાંજનાને કેમ ન હોય.

સૌભાગ્ય—અરે આ તમે શું બોલો છો.

મુંદરી—હું ખરજ બોલું છું કે તમે મારા હૈયાના હાર અને આશુ-
નાથ છો. તમારા વગર આ દુનિયામાં મારો બીજો પ્રાણ થાય
તેમો કોઈ નથી.

સૌભાગ્ય—તમારાં મા બાપ જેને આપે તે તમારો પ્રાણ નહીં.

મુંદરી—મા બાપ તો આપને આપશે. પણ પરમેશ્વર જે આપે
તે ખરો.

સૌભાગ્ય—પરમેશ્વર ક્યારે આપવા આવ્યો હતો.

સુંદરી—ક્યારે તો હું તમારે ત્યાં આજી પેલી તસ્ખીરો જોતી હતી તેજ વખતે આપ્યો છે.

સૌભાગ્ય—એમ તો કોઇને રસ્તે જતાં ગળે પડજો તો તમેને મળી જશે.

સુંદરી—રસ્તે જતાં જો ગળે પડવાનું મારા મનમાં હોત તો તમેને કોણ પુછતું જો તમારી એવીજ મરજી છે તો હું મારો જીવ તમારા ઉપર આપું છું જેનો સ્ત્રી હત્યાનો પાપ તમેને લાગશે એમ કહી ઉઠી.

તે ઉઠતી જોઇ સૌભાગ્ય ઉઠ્યો અને તેનો હાથ ઝાલી બોલ્યો મારી વહાલી પ્રીયા હું તારો જીવ જોતો હતો. એટલામાં તું આમ કેમ થઇ ગઇ.

બળતાને બાળો છો. દાઝ્યા ઉપર ડામ અને પડતા પર પાટું મારો છો તે કેમ ખમાય સુંદરીએ કહ્યું.

મારી વહાલી અને રંગીલી પ્રીયા શું તું એમ સમજતી હશે કે આ સૌભાગ્ય તને ભુલી ગયો હશે. પણ નહિ! નહિ કદાપી તેમ થવાનું નથી માટે તું યાદ રાખજે કે આ પ્રાણ તનેજ આપેલો છે. અને તે કદાપી કોઇને હાથ જશેજ નહિ.

પ્રીય સુંદરી જ્યારથી તારા દરશન થયા છે ત્યારથી મેં મારા મનમાં નક્કી કરેલ છે કે આ સંસારમાં લગ્ન કરવું તો સુંદરીથીજ કરવું નહીં તો ખીજા મા અને જેન આ પ્રમાણે તારા દરસને મારા મનની અંદર પ્રવેશ કરેલ છે. માટે હું નક્કી સમજજ કે તારા વગર આ સૌભાગ્ય કોઇની સાથે પણ લગ્ન કરવા કોઇ નીવસ પણ તૈયાર થનાર નથી.

મારા જાલા પ્રાણનાથ આ દાસી તો સદાને માટે તમારી તા
બેદાર થઈ ચુકી છે. તેને તમે કબુલ કરો અમર ન કરો પણ તેતો
હમેશાં તાબેદાર થઈ છે સુંદરીએ કહ્યું.

ત્યારે આ સૌભાગ્ય પણ હમેશાનો તારો દાસ થવા તૈયારજ
આય છે. સૌભાગ્ય બોલ્યો.

જે તમે મને આહતા હો અને મારી સાથે લગ્ન કરવાને
ધારતા હો તો મને વચન આપો આ પ્રમાણે કહેવાથી સૌભાગ્ય બોલ્યો

તમેને મારો ભરોસો નથી. તો લો મારૂં આ વચન છે કે ત
મારા સીવાય હું આ સંસારમાં લગ્ન કરું તો મોતાની મા બેનથી કરૂં.

આ પ્રમાણે સૌભાગ્યનું વચન સુંદરીએ લીધું. તે જોઈ ચંચળ
બોલી કેમ સુંદરી બેન કદાપી તું કોઈનાથી લગ્ન કરે તો તું પણ પો-
તાનું વેણ આપ તેથી સુંદરીએ પણ સૌભાગ્યને વેણ આપી કહ્યું કે
હું પ્રાણનાથ કદાપી હું તમારા સીવાય કોઈથી લગ્ન કરનાર નથી,

ઉપર પ્રમાણે પ્રેમની વાતો કરી છેવટે એક બીજાના હિતમાં
વધારો કરી આ પ્રેમી જોડું છુટું પડ્યું છુટા પડતી વખતે સૌભાગ્યે
લખેલ કાગળ સુંદરીએ ઉઘાડી વાંચવા માંડ્યો જેમાં નીચે પ્રમાણે
લખેલ હતું.

મારી સદાની પ્રીય પ્યારી.

તમારો પત્ર મળ્યો વાંચી આનંદ થયો છે. તમે હમેશાને માટે
મારી અર્ધાંમના થવા ઇચ્છો છો તો હું પણ તેમ કરવા ખુસી છું એક
વખતે રૂબરૂમાં મળી ખુલાસો કરવા ઉમેદ છે, એજ.

હી તમારો વિદોબી.

સૌભાગ્યના પ્રભાસ.

ઉપર પ્રમાણે કાગળ વાંચી સુંદરી પોતાની વહાલી શખી ચંચળ ને કહેવા લાગી.

બેન ચંચળ જો આ કાગળ કેવો લખ્યો છે. તેમનો વિચાર મનમાં જ હતો કહેવત છે કે કુવામાં હોય તો હવાડામાં આવે. માટે તે મના મનમાં હતુ તો બહાર આવ્યું. સુંદરી બોલી.

બેન તારું કહેવું સત્ય છે પણ તુ પણ તારો બોલ બરાબર પાળજો

સતીઆ સત ન છોડીએ, સત છોડે પત જાય;

સતકી બાંધી લક્ષ્મી, બહોત મીલેગી આય.

રખેને આ આપણી વાતની બરાબર બીજા કોઈને કે તારા માતુ શ્રી વજેરને પડે. નહિતો તેમાં ઠીક પડે નહિ, સુંદરી બોલી.

અરે બેન આવી વાત તુ શું બોલી કદાપી જીવ જાય તો શું થયું પણ વાત જાય એતો બીજા માણસ કહે આ ચંચળ કોઈ દીવસ કહે નહિ. ચંચળે કહ્યું.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરી સુંદરી પોતાને ઘેર જવા લાગી એટલે ચંચળ બોલી.

કેમ બંશ થયું કે તારું કામ થયું એટલે રસ્તે પગવાની વાત કરી

ના બેન તું જાણે છે કે મારા બાપાએ મારી માને કહ્યું છે કે સુંદરીને બહાર મોકલવી નહિ પણ મારી માને કહી હું છાતી માની અન્ને આવી છું માટે જો તું મને રજા આપે તો બહુજ સાર.

ચંચળ બોલી બેન જવાને વાસ્તે હું ના નથી કહેતી પણ તું ક્યારે આવીશ.

સુંદરી બોલી આજે હું કેવો ફરેજ કરીને આવી છું તે તું જાણે છે ચંચળ બોલી ના બેન મને કહે તો ખરી. પછી સુંદરીએ પો-

તાની માને કહ્યું હતું તે હકીકત ચંચળને કહી તેથી ચંચળ હસવા લાગી અને બોલી વહા ચતુરાઇ તુંતો બહુજ હુશીઆર દેખાયછેને.

સુંદરી બોલી બેન જો એવું ના કહ્યું હોત તો તે મને આવ. વા પણ દેત ? અને જો હું ના આવી હોત તો તું શું કહેત.

હા બેન હા, લે હવે કાલે આવીશ ચંચળ બોલી.

બનશે તો કાલે આવીશ નહિતો પરમદિવશે તો નકી આવીશ. નહિ તો પરમ દિવસે તો નકી આવીશ, એમ કહી સુંદરી પોતાને ઘેર ગઈ.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

આજ સવારે ચમનલાલ શેઠ મુંબઈથી ઘેર આવનાર છે તેથી તેમને લેતા સોભાગ્ય સુંદરલાલ વીચેરે ઇસ્ટેશને ગયા. ગાડી આવી જીમી રહી ઇસ્ટકલાસ ડગ્ગામાં ચમનલાલ શેઠ લાલ રંગની રેશમી સાલ ઓઢી પોઢેલા છે અને એક ગુમાસ્તો તેમની પાસે બેઠો છે.

સોભાગ્ય તથા સુંદરલાલ ડગ્ગા જોતા જોતા ત્યાં આવ્યા ત્યાં આગળ ચમનલાલ શેઠને જોયા. તેમને જોઇ સોભાગ્ય બોલ્યો.

પીતાજી કેમ આપની તખીયત કેવી છે.

મારી તખીયત હાલમાં ઠીક છે પણ તાવ રાતથી ચડ્યો છે. ચમનલાલ બોલ્યા.

કાંઈ નહિ એતો મુસાફરીના લીધેજ સુંદરલાલ બોલ્યો.

સામાન બધો વધ ચમનલાલ શેઠને લઈ ઘેર આવ્યા અને વૈદ્યને બોલાવી દવાની તળવીજ કરવા માંડી.

દવા આલુ થઈ દિવસે દિવસે બીમારી વધવા લાગી અને તે એટલી બધી વધી પડી કે છેવટે તેમને લેવાના દેવા પડ્યા.

સોલાગ્ય ગભરાયો અને ડાક્ટરને બોલાવવા ગાડી મોકલી ડાક્ટર સાહેબ આવ્યા અને તેમણે ચમનલાલની નાડ જોઈ સુંદરલાલને કહ્યું હવે આપને જે કાંઈ પુછ્યું પુછાવવું હોય તો પુછવો કારણ કે તેમના કલેજ ઉપર દરદ આવી ગયો છે. અને હવે તમે ડોકની પણ દવા કરશો નહિ પુન્યદાન વીગેરે કરવું હોય તો કરો.

ડાક્ટરનું આવું બોલવું સાંભળી સોલાગ્યચંદ રડવા લાગ્યો છેવટે સુંદરલાલના સમજાવવાથી છાત્રો રહ્યો અને પછી ચમનલાલને પુછી વિલ કરવા માંડ્યું જે નીચે પ્રમાણે કયું.

હું ચમનલાલ મોતીલાલ બા વીલ લખી આંખું છું કે મારા મર્થ પછી મારી સ્થાવર તથા જંગમ મીલકત છે તેની નીમે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરવી.

૩ ૩) ત્રણ લાખ રોકડા છે.

૧૫ પંદર મકાન

૨) બે લાખની રકમો મળી કુલ રૂપિયા સાથે છ લાખની છે તેમાંથી વ્યવસ્થાની હકીકત,

૧૦) હજાર બોડા ઢાર ખાતે.

૫) હજાર ગરીબોના છોકરાને સ્કોલરશીપ આપી વિદ્યા અભ્યાસ કરવા માટે.

૩) હજાર મારી પાછળ સમર્થન કરવા માટે.

૧) લાખ રૂપિયા બે હાર મારી છોકરી સંવલક્ષનીને આપવા

૧) લાખ ૫૦ હજારની રકમો મારી સ્ત્રી પાર્વતીને આપવી તથા બાકી રહેલ ૩ ૨૮૮૦૦૦૦ રોકડા તથા ૧૩ મકાન રેલા

તેનો વહીવટ તથા તેનો માલીક મારા ગુજર્યા પછી સૌભાગ્યચંદ જે કે મારો દીકરો થાય છે તે લે.

ઉપર પ્રમાણે વીગેરેનું વીલ મેં મારી હયાતીમાં મારી રાજ ખુશી તેમ સાવચેતીમાં અને હુશીઆરીમાં આ વીલ લખ્યું છે તે મારે સર્વમતે કબુલ મંજૂર છે. એજ.

શાહ. ચમનલાલ મોતીલાલ સહી. દા. પોતે.

ઉપર પ્રમાણેનું વીલ કર્યાને બે દિવસ થયા કે ચમનલાલ શેઠે આ કાની દુનિયા મુકી હમેશાને વારતે રહેવાને પરલોકમાં સીધાઆ.

દુનિયાના રીવાજ મુજબ તેમને અઝીદાદ દીધો અને ખરચ ખુટણ કરી પરવારી ગયા અને પોતપોતાને કામે લાગ્યા.

સૌભાગ્યચંદ હવે એકલો પડ્યો. તેને બાપની બહુજ મોટી ઓથ હતી. તે હવે નથી હવે તેણે વિદ્યાઅભ્યાસ મુક્યો અને દુકાન તથા વેપારમાં જીવ લાલ્યો.

એક દિવસ પોતાના દિવાનખાનામાં બેઠા બેઠા તેણે વિચાર કર્યો કે આજે તો મારી વહાલી સુંદરીને એક પત્ર લખી મોકલું એમ કહી પત્ર લખી તૈયાર કર્યો જે નીચે પ્રમાણે હતો.

મારી પરમ પ્યારી સુંદરી

ઘણા દિવસ થયા તારો મેળાપ થયો નથી તેથી દીલગીર છું તું જાણે છે કે પીતાજીના મરી ગયા પછી બધું મારા માથે આવી પડ્યું છે. તેની ગીરફતારીમાં રોકાયેલો છું માટે મારી ક્ષમા માફ કરી તું એક વખત મને તારા દરશન દર્શન મારા પીતાજીના મરણના દાગ કરતાં તારા વિયોગનો દાગ મને બહુજ કનડે છે માટે તું મને એક વખત દરશન આપી શાન્ત કહેજે એજ.

લી૦ તારા દરશનનો અભિલાસ સૌભાગ્ય

ઉપર પ્રમાણે કાગળ લખી તેણે વિચાર કર્યો કે હવે આ કાગળ આપવો કેને પછી યાદ આવ્યું કે મારા મામાની છોકરી ચંચળને આપવો એમ કહી તેણે પોતાને ઘેર તેની મા હતી તેને કહ્યું મામા જરા ચંચળને મોકલો.

ચંચળ આવી તેણે કહ્યું લાઇ સૌભાગ્યચંદ શું કહો છો.
સૌભાગ્ય બેલ્યો આ કાગળ લઇ સુંદરીને આપી આવ
ચંચળે કાગળ લીધો અને સુંદરીને આપવા સાર મઠ.

પ્રકરણ ૧૨ સું.

સુંદરલાલ તથા કમળા આજે બેઠા બેઠા સુંદરીના લગ્ન સંબંધી વાતો કરે છે તેવામાં વીકલદાસ આવ્યા.

કમળા—આવો લાઇ ઘણા દિવસે આજે આવ્યા.

વીકલ—હા, બેન આવ્યા તો ખરા.

કમળા—આજે લલી નવરાશ મળી.

વીકલ—બેન તું જાણે છે ને કે નોકરી એ પરાઈ તાબેદારી છે. માટેજ અવાતું નથી.

કમળા—હા લાઇ બેનતી મોહોળત ઘણીજ ઓછી કરી દીધી છે.

વીકલ—ના, બેન, ના. મીઠામાં જવાથી દુરસદ મળતી નથી તેથી આવી શકતો નથી.

કમળા—રાત્રે પણ મીઠામાં રહો છો કે શું?

વીકલ—ના, રાત્રે તો ન રહેવાય.

કમળા—ત્યારે રાત્રે કેમ આવતા નથી.

વીકલ—બેન તું જાણે છે કે બધા દિવસના થાકેલા આવતાં ઓજાસ ચડે છે.

કમળા—હા ભાઈ બેનને ત્યાં આવતાં આવશ્યક કેમ ન ચડે.

વીઠલ—ત્યારે ત્યાં આવ્યા કે તું બસ લગવાનીજ વાત કરે છે,

કમળા—એમાં વક્સની શી વાત છે.

સુંદરલાલ—ભાઈ વીઠલદાસ બોલો તમારો સુંદરીના સંબંધમાં કેવો વિચાર છે.

વીઠલ—એનો વિચાર.

સુંદરલાલ—તમે બધો છો કે સુંદરી મોટી થઈ ગઈ છે. માટે હવે તેના લગ્ન કરવા જરૂરનાજ છે માટે હવે તો કાંઈ તેનું ડોકાણ પડે તો ઠીક માટે કાંઈ વિચાર કરો તો સાઈ.

વીઠલ—તમારો વિચાર પેલા ભાઈચંદના છોકરા ચમનલાલ સાથે હતો ને.

સુંદરલાલ—હા મારો વિચાર તો ત્યાંજ છે. પણ આ તમારી બેનને ક્યાં પસંદ પડે છે.

કમળા—માઈ નામ બદનામ ન કરો તમારી દીકરી છે તમારી ધ્યાન પડે ત્યાં કરોને મારે શું છે.

વીઠલ—બેન કમળા ચમનલાલ તો બહુજ સારો છોકરો છે. ને હાલ તે પાંચમું ધોરણ અંગ્રેજી ભણે છે. મારો વિચાર પણ તેના સાથેજ કરવા છે.

સુંદરલાલ—ઠીક છે હવે હું તેની શીકરમાં છું.

વીઠલ—આજે હું ભાઈચંદને પુછી જોઈશ કે તમારા ચમનનો વિવાહ કયો કે નહિ. અને ક્યાં કરવા વિચાર છે.

સુંદરલાલ—હા એ વાત ખરી ત્યારે તમે તેમને પુછીને સત્રે આવશો કે કેમ.

વીઠલ—બનશે તો રાત્રે આવીશ નહિ તો કાલે તો જરૂર આવીશ.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરી વીઠલદાસ પોતાને ઘેર ગયો અને સુંદરીના પાણુ બહાર ફરવા ગયો.

સુંદરી પોતાના મેઝા ઉપર બેઠી, બેઠી વિચાર કરે છે કે ઘણા દિવસ થયા મારા વહાલાં સોભાગ્યના દરસન થતાં નથી તેમ તેનો કાગલ પણ આવ્યો નથી. ચંચળને ત્યાં જઈ તેને કહું કે તે કાંઈ પણ ખબર આપશે એવો વિચાર કરીને મેઝા ઉપરથી નીચે ઉતરી ચંચળના ઘેર જવા સાફ બહાર નીકળી કે સામેથી ચંચળને આવતી જોઈ એટલે ત્યાંજ ઉભી રહી.

કેમ બેન સુંદરી ક્યાં જવા સાફ તૈયાર થઈ. ચંચળે કહ્યું.

હું તારે ત્યાંજ આવતી હતી સુંદરી બોલી.

જુદું શું કરવા બોલે છે બીજો ઠેકાણે જતી હતી અને મને જોઈ મારું નામ લે છે. ચંચળે કહ્યું.

ના મારા સમ છે હું તમારે ત્યાંજ આવતી હતી. સુંદરી બોલી બન્ને જણ વાતો કરતાં કરતાં સુંદરીના મેઝા ઉપર આવ્યાં. અને વાતો કરતાં કરતાં બેઠાં.

સોભાગ્યચંદના પીતાજી ગુજરી ગયા તેથી હવે તો તેમને બહુજ કામ માથે પડ્યું હશે. સુંદરી બોલી.

હાજ તો, તું જાણે છે ને કે તેમના વગર બીજો કોણ છે. ચંચળના બોલી.

હવે તો તેમને ગિરકુલ નવરાશ મળતી નહિ હોય સુંદરી બોલી.

નવરાશ શાની મળે. કામ દુકાન વિગેરેનું થોડું છે ચંચળ બોલી જોતો ખરી આજ કાલ પંદર દિવસ થયા તેમનાં દરશન થયાં નથી તેમ તેમનો કાગલ સરખો પણ નથી તુંજ કહે બેન મારાથી કેમ રહેવાતું હશે. સુંદરી બોલી.

બેન કાચે મને તેમણે આ કાગળ આપ્યો છે. ચંચળે કહ્યું.
ચંચળ પાસેથી કાગળ લઈ સુંદરીએ વાંચ્યો અને વાંચ્યા પ-
છી ઉદાસ જણાઈ તેને જોઈ ચંચળ બોલી.

બેન સુંદરી કાગળમાં એવું તે શું હતું કે તને આ ઉદાસી અને
દીલગીરીએ ઘેરી લીધી.

કાંઈ નહીં બેન તે પોતાના કાગળમાં એમ લખે છે કે મારે મા-
થે બહુજ કામનો બોજો આવી પડ્યો તેથી હાલ મળવાને અશક્ત
છું આ તેમનો કાગળ વાંચી હું જે પાણી વિના તરૂંપી રહી છું તેને
દરશનની આલિસાશ ન મળે અને ઉપરથી આવા જવાબ મળેતો પછી
દીલગીર થવાનું છે કે નહીં. સુંદરી બોલી.

તેમનું જખવું ખરૂં છે. તેમ તારૂં કહેવું પણ ખરૂં છે. માટે હવે
તો ધીરજ વિના બીજો કાંઈ ઇલાજ નથી. ધીરજના ફળ મીઠા છે.
ચંચળ બોલી.

મેં તો ધીરજ રાખેલી છું પણ તેમણે ધીરજ કેમ રાખી હશે
સુંદરી બોલી.

બેન તેપણ શું કરે ? તેના મનની વાત તો પ્રભુ જાણતો હશે
તે કેવો માણસ જ તે તું જાણે છે ને ચંચળ બોલી.

લે હવે ગમે તેમ કરી તું એક વખત તેમના દરશનનો મેળાપ
કરાવી આ બેન ઉપર કૃપા કરીશ સુંદરી બોલી.

એતો પ્રભુના હાથમાં હું કેમ કહું પણ આજે તું મારે ત્યાં આ-
વજે વખતે તેમને હું કહીશ તે આવે તો સારૂ ચંચળ બોલી.

ઉપર પ્રમાણે બપોરે પોતાને ઘેર આવવાનું સુંદરીને કહી ચં-
ચળ રવાને થઈ.

પ્રકરણ ૨૦ મું

બે વાઝા કે સુંદરીએ પોતાની માની પાસેથી રજા લઈ ચંચળ ને ઘેર મઘ આ વખતે ચંચળ તેની મા પાસે બેઠી હતી તે સુંદરીને આવતી જોઈ બોલી આવ બેન ધણા દહાડે ચંચળને યાદ કરી.

બેન એમાં ધણા દિવસે યાદ કરી એ શું જોને, નવરાસ મળી કે તરત તારે ત્યાં આવી.

ચંચળ સુંદરીનો હાથ પકડી મેઝા ઉપર લઈ ગઈ ચંચળની આ સૌભાગ્યચંદ્રને ત્યાં બેસવા નાદ ગઈ હતી તેને ગળે આવેલા કલાક થયો કે સૌભાગ્ય મામી મામી કરતો આવ્યો. ચંચળે તેને ઉપર બોલાવ્યો.

સુંદરી સૌભાગ્યને આવતો જોઈ તેની આંખોમાંથી નાસુ પડવા લાગ્યાં તે જોઈ ચંચળ બોલી.

બેન તું શું કરવા દીલગીર થાય છે તારા મનનો જે ભાવાર્થ હોય તે આ સૌભાગ્યચંદ્ર આવ્યા તેમને કહે.

સૌભાગ્યચંદ્ર—કેમ પ્રીયા આવજે દીલગીર છે.

સુંદરી—પ્રાણનાથ તમો જાણો છો કે આજ કેટલા દિવસે તમેએ આ દાસીને દરસન દીધાં.

સૌભાગ્યચંદ્ર—વહાલી તું જાણો છે ને કે મારા પીતાશ્રી પાંચ દિવસ માંદા રહ્યા તેમ તે પછી તે ગુજરી ગયા એટલે તેમના કામકાજમાંથી નવરો થયો પછી દુકાન વીગેરેને બધો વહીવટ સંભાળવાનું કામ માથે પડ્યું. તેથી મળી શક્યો નહિ માટે માફ કરજે તો પણ હું મને એક ઘડી પણ વીસારતી નહોતી. મેં કામજા લખેલો તે તને પહોંચ્યો હશે.

સુંદરી—આપનું કહેવું સત્ય છે પણ તમો જાણો છો ને કે પાણી

વીના માછલી એક પણ પક્ષુ છાંયી શકતી નથી તેવોજ ઘાટ
મારા થયો છે એમ કહી સુંદરીએ રહી દીધું.

સોભાગ્યચંદ—મારી વહાલી તું કેમ રહે છે શું કરવા આ તારા પ્રાણુ
હવે તને દિવસમાં એક વખત પણ દરશન દેશેજ કેવે શું બ-
નશે તો તારા પીતાને કહી આજ માસમાં તારી સાથે લગ્ન
કરવાની કોસીસ કરીશ.

સુંદરી—જો એમ કરે તો બહુજ સાર.

ઉપર પ્રમાણે કેટલીક વાતચીત કરી સોભાગ્ય એટલે પ્રીમા
મારે હવે જવાનો વખત થયો છે માટે હું જઈ છું.

હવે પાછા ક્યારે આ ઘાસીને દરશન દેશો. ઉદાસ ચહેરે
સુંદરી બોલી.

જો નહીં તો ન કહું પણ બનતા સુધી કાલે હું આવીશ
એમ કહી સોભાગ્ય ચાલતો થયો.

સોભાગ્ય ઉતરતો હતો એવામાં સુંદરીની મા કમળા સુંદરીને
બોલાવવાં આવી આ વખતે સોભાગ્યને જોઈ ચક્રીન થઈ ગઈ અને
મનમાંજ બડબડવા લાગી કે આ છોકરીએ શું કરવા માંડ્યું છે પેસે
દીવસે સોભાગ્યચંદ મારે ઘેર આવ્યો હતો તેનું કાણુ પણ આજ
હોયું જોઈએ. એમ મનમાં ચિન્ચાર કરતી કરતી તે સુંદરીને
બોલાવવા લાગી.

પોતાની મા બોલાવવા સાર આવી છે એમ સમજી સુંદરી નીચે
આવી તેને જોઈ કમળા બોલી.

કેમ રાંડ અભાગણી અત્યારે અહીં આવવાનું શું કમલ હતું.
માનું આપું ગુસ્સાપું બેઠાનું સાંભળી સુંદરી તો કહી ગઈ અને
અની પાછળ પોતાને ઘેર ગઈ.

કમળાએ સૌભાગ્યને તથા ચંચળ સુંદરી વીગેરેને મેડા ઉપર
જેયાં તેથી તેના મનમાં કાંઈકાંઈ વીચાર આવવા લાગ્યા તેનાથી
રહેવાસુ નહિ તેથી તે સૌભાગ્યચંદની મા પાસે ગઈ અને તેને બધી
હકીકત કહી બોલી તમારો સૌભાગ્ય મારી સુંદરીના પાછળ પડ્યો છે
તે ઠીક નહિ.

પાર્વતી બોલી મારો સૌભાગ્ય એવો છેજ નહી.

કમળા—મેં આજે તમારા ભાઈની દીકરી ચંચળ મારી સુંદરીને
બોલાવી ગઈ હતી તેને તેડવા ગઈ ત્યારે તેને ત્યાંથી ઉતરતો
જોયો. મને જોઈ તે સરમાઈ ગયો અને ચાલ્યો ચાલ્યો.

કમળાનું આવું બોલવું સાંભળી પાર્વતીએ કહ્યું. હવે તમારી
સુંદરી મોટી થઈ ગઈ છે માટે તમે તેના લગ્ન ઝટપટ કાઢીશો
ઠેકાણે કરી નાખો. હું મારા સૌભાગ્યને મુંબઈ દુકાનોના હિસાબ
સાર મોકલું છું તો તે ત્યાંથી એક મહિને આવશે એટલે સુંદરી
પોતાના ઘરખારી થશે એટલે પછી બન્ને મળશે.

કમળા—અહુજ સાર આજેજ તેના આપને કહી તેના લગ્નની
તૈયારી કરું.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

સો ભાગ્યચંદને તેની માતાએ કહ્યું ભાઈ ? તારા બાપના મસી ગયા પછી મુંબઈથી મુનીમ બિગેરેની કાંઈપણ ખર્ચર આવી નથી માટે તું મુંબઈ જઈ આપણે હીસાબ તો તપાસી આવ નહિ તે મુવા બાપની મોટી આંખો તે પ્રમાણે ચાલુ જમાનાનો આ પ્રમાણે પ્રપંચ છે માટે ભાઈ મુંબાઈ પધારો.

માતું આવું બોલવું સાંભળી સોભાગ્યચંદે કહ્યું માતૃશ્રી આપે જે કહ્યું તે સત્ય છે હું પરમ દિવસે મુંબાઈ જઈશ.

બેટા આપણા ગયા વખર ચાલે ! કારણ આજે તો ભાઈ ભાઈને નથી પુછતા, બાપ હીકરાને નથી દાદ દેતો માટે પ્રથમ આપણું સાચવવું જોઈએ તેની માએ કહ્યું.

બહુ સાર માતૃશ્રી સોભાગ્યચંદ બોલ્યો.

રવિવારે રાતના આઠ વાગે સોભાગ્યચંદ તૈયાર થઈ મુંબાઈ જવા રેશને આવ્યો ટીકીટ લીધી વીરમગામથી મેલ્ટ્રેન ચાલ્યું પેસીન્ગરે ટ્રેનમાં બેઠા પછી ટ્રેન સ્ટાટ થયું અને મુંબાઈની રેલે ચાલ્યું ગયું.

સોભાગ્યચંદના ગયાને બે દિવસ થયા કે પાર્વતીએ કમળાને બોલાવી શું કરે છે પાર્વતીબાઈ ! કમળાએ કહ્યું.

આ બેઠા ? બેન કમળા આવો પાર્વતી બાલ્યાં.

હા, આવી તો ખરી, આ દાસીને કમ બોલાવી કમળા બોલી. કમ ? તમે નથી જાણતાં. પાર્વતી બોલી.

ના બેન ના કમળાએ કહ્યું.

કમ ! તમે એક દિવસ મારી પાસે મારા સોભાગ્યની ખુબ વાત આવી હતા. તો મેં તમોને કહ્યું હતું કે હું સોભાગ્યને પરદેશ

મોકલું છું તમે સુંદરીના લગ્ન કરી નાંખો તે વાત યાદ છે કે નહિ પાર્વતીએ કહ્યું.

શું ? સોભાગ્યચંદ્ર ભાઈ બહારગામ ગયા કમળા બોલી.

હા ! ગયા તો ખરા હવે તેમાં તમારે જેમ અને તેમ તાકીદથી સુંદરીના લગ્ન કરી નાંખો. પાર્વતી બોલી.

આપનું કહેવું અરે છે હું આજેજ મારા ભાઈ તથા તમારા ભાઈ ને આ આબતની હકીકતથી વાકેફ કરી તેનો નીકાલ કરી નાંખીશું કમળા બોલી.

બહુ સારૂ પછી મારો વાંક કાઢશે માટે તમે તમારી શીકર કરો પાર્વતીએ કહ્યું.

ઉપર પ્રમાણે વાતચીત કરી કમળા પોતાને ઘેર આવી. અને સુંદરીને તેના મામાને બોલાવવા મોકલી વીઠલ આવ્યા તેટલામાં દુકાનીથી સુંદરલાલ પણ આવ્યા.

વિઠલને બેઠેલા જોઈ સુંદરલાલ બોલ્યા કેમ ભાઈ તમે કેમર થી આવ્યા છો.

હું પણ હમણાજ આવ્યો વિઠલે કહ્યું.

આ વિઠલ ભાઈને કામ પ્રસંગેજ મેં હમણાજ બોલાવ્યા છે. કમળા બોલી.

શું ? કામ છે વિઠલ બોલ્યો.

કમળાએ સોભાગ્યચંદ્રને ચંચળને ઘેર જોડેલા વિગેરે હકીકત તેના ભાઈ તથા તેના ધણીને કહી અને બોલા મેં આ હકીકત પાર્વતી આઈને કહી ત્યારે તેમણે પોતાના સોભાગ્યચંદ્રને મુંબઈ મોકલ્યો અને મને બોલાવી કહ્યું તમારી સુંદરીના લગ્ન તમે કરી નાંખો માટે હવે તમે તમારી મરજીમાં આવે તે પ્રમાણ કરો.

આ સાંભળી સુંદરલાલ બોલ્યો ભાઈ વિલ્લદાસ મારો વિચાર તો ભાઈચંદના છોકરાથી કરવાનો છે. તમારી માં મરણ છે.

મારો વિચાર પણ ત્યાંજ છે માટે એક બ્રાહ્મણને બોલાવી શ્રી-કૃષ્ણ આપી ભાઈચંદને પુછાવો વીઠલે કહ્યું.

હા તમારું કહેવું ખરું છે. એમ કહી એક બ્રાહ્મણને બોલાવવા સુંદરલાલ ઉભો થયો.

બળરમાંથી સાકર શેર પાંચ લેતા આવજો. કમળા બોલી.

સાકરનું હમણાં શું કામ છે. સુંદરલાલ બોલ્યો.

કેમ ! સાકર તો જોઈએ જ વિલ્લ બોલ્યો.

બહુ સાર લેતો આવીશ. એમ કહી સુંદરલાલ બળરમાં ગયો. સાકર લઈ બ્રાહ્મણને બોલાવી સુંદરલાલ ઘેર આવ્યો.

બ્રાહ્મણને સર્વ વાતથી માહેતગાર કરી તેને ભાઈચંદને ઘેર મોકલ્યો.

બ્રાહ્મણને આવતો. જોઈ ભાઈચંદ પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો.

સાંભળે છે આજે તો જોશી મહારાજ ઉતાવસ પગલે આવતા જણાય છે.

મહારાજના હાથમાં શ્રીકૃષ્ણ જણાય છે. માણેક બોલી.

હા આજે કાંઈ ચમત્તના વિવાહ સંબંધી વાત હઈ આવે છે કે શું ? ભાઈચંદ બોલ્યો.

ઉપર પ્રમાણે વાતો કરે છે એવામાં જોશી મહારાજ આવી પહોંચ્યા.

ખજાનો મહારાજ પધારે ભાઈચંદ બોલ્યો.

હા સાહેબ આવ્યા તો ખરા બ્રાહ્મણ બોલ્યો.

મારી મહેરબાની કરી કે મારા ગરીબના ઘર ઉપર આવતા પગલે વાતો ભાઈચંદ બોલ્યો.

કેમ જોશી મહારાજ આ શ્રીફળ અને કંકુ વીગેરે લઈ ક્યાં પધારો છો માણેક બોલી.

આપના મકાને રાતા પીળા કરી પેટ ભરવા આવ્યો છું. ખાત્તાણ બોલ્યો.

શું છે મને તો કહો. કેને ત્યાંથી આવ્યા છો માણેક બોલી.

આપ જાણો છોને કે આપણા પેલા ચમનલાલ શેઠના મુનીમ સુંદરલાલને ત્યાંથી તેની દીકરી સુંદરના વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું. ખાત્તાણ બોલ્યો.

આ સાંભળી માણેક ખુશી થઈ અને આડોસી પાડોસીનાં બેચાર બહીરાંને લેગા કરી ચમનલાલનો વેવીશાલ કરવા ખાત્તાણને ચાંદલો કરવા કહ્યું. ખાત્તાણે ચમનના હાથમાં શ્રીફળ આપી કંકુનો ચાંદલો કરી ખાત્તાણે જય થજો જય થજો એવો આશીર્વાદ આપ્યો.

ખંધાં બેરા તરફથી વધાઈઓ આવવા લાગી અને લગ્નનો દિવસ નક્કી કરવામાં આવ્યો.

ખાત્તાણને દક્ષણ આપી સારી પેઠે ખુશી કરી વિદાય કર્યો.

સુંદરીના વેવિશાળ થયાના સમાચાર ખાત્તાણે સુંદરલાલ તથા કમળાને કહ્યા આ સાંભળી કમળા તથા સુંદરલાલ પણ ખુશી થયાં લગ્નનો દિવસ નજીક સંબોલો જોઈ તે પણ શીકરમાં પડ્યા.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

કાલે વરરાજ પરણવા આવનાર છે. તેથી સુંદરલાલ પોતાના સગાવહાલાને બોલાવી નાત જાતના રીત રીવાજ મુજબ હજમ કરવાની તૈયારીઓ કરી.

સવારમાં વરરાજ વરઘોડે ચડી કન્યાને ઘેર આવ્યા અને પોતાની નાત મુજબ તે મંગળ ચોરી કર્યા. સુંદરલાલે પોતાની પુત્રી સુંદરીના હાથ ચમનલાલના હાથમાં આપ્યો અને આ જોડું પરમ કૃપાળુ હમેશાં કાયમ અને ખુસીમાં રાખે એવી આશીસ આપી. ચોતરફથી વધાઈઓના પોકાર થવા લાગ્યા.

ચમનલાલ પોતાની સ્ત્રી સુંદરીને લઈ ઘર તરફ વિદાય થયા.

સુંદરીનું લગ્ન ચમનલાલ સાથે કરવામાં આવ્યું હતું. પણ સુંદરીના હૃદયની વાત તો પરમેશ્વર જાણતો હતો તે બાળા પોતાના વહાલા સોભાજ્યનોજ દમ ભરતી હતી પણ તે બાપડી શું કરે ? બાપ આગળ તે અબળા શું બોલી શકે ? ગરીબ માય જેવી કુમળાને તેના પીતાએ મન માનતો પતી નહી મેળવતાં એક બીજાજ સાથે હજમ કરી આવ્યું.

મન માનતું બન્નેનું જોડું હાથ છે તો તે સુખ શાન્તીમાં પોતાનો નીરવાસ સારી રીતે કરે છે. અને માઆમ બ્યારે પુત્રીના મત વગરના પતી સાથે તેને પરણાવે છે ત્યારે તે જોડું ભાગ્યેજ સુખ પામી શકે છે.

સુંદરી પોતાના મનમાં ધણો જ બળાપો કરતી પીતાએ સોંપેલ ચતીની તાબેદારીમાં શું ચાઈ, તે પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વરને કહેવા લાગી હું કૃપાના મુજબ અબળાનો કાંઈ પણ વાંક નથી. મારા વહાલા સોભાજ્યને આપલ વચન હું પાળી શકી નહિ. પણ તેમાં હું નાઈલાજ

‘હું. માઈ કશું ચાલ્યું’ નહિ. આ રીવાજ નાચુદ થાઓ, આ રીવાજ પાડનારાઓ તમાઈ સત્યાનાશ જાઓ કે જે હીરો મોતીને સાથે છે તે મોતીને નહિ મેળવતાં એક પથરા સાથે તે પછાડી મારો છો આ એક બહુજ વિપરીત કાર્ય છે.

અરેરે મારા સૌભાગ્યને કોણ ખબર આપે કે તારો ચરવાનો ચારો એક ગીધ પક્ષીના હાથમાં આવેલ છે, તારી સુંદરી જેવફ થઈ જ નથી, તું એમ ના સમજતો કે સુંદરીએ આપેલ કોલ અને વેણ પાળ્યું નહિ પણ તે લાચાર હતી હિંમત વગરની હતી. તેનો કાંઈ પણ ઇલાજ ચાલ્યોજ નહિ માટેજ તે પીતાના સોંપેલ પત્નીની સાથે ચુપ માતી રહેવા ગઈ છે. અહા. તેને કોણ ખબર આપે લાવ જીવ હુંજ એક પત્ર લખીને મારા હૈયાના હારને ખબર આપું મારી ફરજ અહા કઈ.

મારા વહાલા પ્રાણનાથ.

આ કાગળ વાંચી આપને બેહદ દીલગીરી થશે ? દીલગીરી શું પણ મરવાની ખુશી થશે પણ તે સઘળું દુર કરી ચિંતાને નાચુદ કરી જીવને શાંતી આપી કોઈ બીજી કન્યા સાથે લગ્ન કરી સંસારનો લહાવો લેવા મારી આપને સંપૂર્ણ બક્ષીસ છે. હું જેવફ નથી વેણની જીદી નથી પણ હું લાચાર થઈ પીતા આગળ માઈ કાંઈ ચાલ્યું નહિ. મારા લગ્ન પીતાએ બીજે દેકાણે કરી દીધાં છે. આ સંબંધ તોડનાર ફકત તમારી માતૃશ્રીજ છે. માઈ વેણ હું અહિ નહિ પાળી સકી પણ પરલોકમાં પાળવા પ્રભુ મને સહાયતા કરશે ! હવે મને આપ પત્ર લખી કે દરસન દેખાડી દેસીત કરશો નહિ. એજ અરજ.

લી. આશાથી નિરાશ થયેલ
સુંદરીના છેવટના પ્રણામ.

કાગળ લખી બેઠદ દીલગીરી સાથે તેણે તે કાગળનું સરનામું કરી દપાલમાં નાંખાવ્યો.

કાગળ મેલ ટ્રેન મારફતે મુંબઈ પહોંચ્યો. અને પોસ્ટમેનને મળ્યો પોસ્ટમેને કાગળ લઈ જઈ સોલાજ્યજંદની દુકાને આપ્યો કાગળ વાંચતાં સોલાજ્ય બોલી ઉઠ્યો હું ! શું આ ખરું કે ખોટું. શું આ સુંદરીબેન લખ્યું છે કે શું ? અરે પરમેશ્વર તેં આ શું કર્યું જો એમજ થયું હોય તો આ હવતર ધીકાર છે. સુંદરી, હાથ, સુંદરી વહાલી સુંદરી તેં મને દગો દીધો કુપામાં વસ્ત નાખી કાપી નાંખ્યું. અરે પણ તે ખાખડીનો સો વાંક તેનું ખર તે આખડી ગાય જ્યાંકોરે ત્યાં જાય. માટે તેનો કશું પણ ધડાજ આલ્યો નહિ. તેના પીતાનાંજ આ કાવત્રાં હશે પણ તેનું લખવું એમ છે કે, તમારી માતૃશ્રીના કાવત્રાં છે માટે મારી માએ શું કર્યું હશે મને કાંઈ સમજણ પડતી નથી. હવે તો બસ ખીજી કન્યા બોડે લગન કરવાજ નહિ. અને આરી વહાલી સુંદરીના પછવાડે ઝુરી ઝુરી મરવું તેજ ખતાવે છે.

દુકાનનું થણ આવ્યું છે, માટે હવે તો ધર તરફ જવા વિચાર રાખું અને એક વખત સુંદરીને મળી પછી આ દુનિયાનો સાગ કરી પરલોકવાસી થવું તેજ સાર.

પ્રકરણ ૨૩ મું.

સોલાજ્યજંદ બેઠે આવ્યો અને પોતાની માતૃશ્રી વીજે સર્વ થી તપાસ કરતાં જણાયું કે મારી માએ તેના લગન કરવાનેજ મને બહાર કાઢ્યો હતો. આ ખખર મળતાં તે કોઈનાથી વધારે બોલતો આ લતો નહિ. અને મનમાં રીકડાં રહેતો હતો.

તે દિવસે દિવસે ચીંતાતુર થવાથી સુકાવા લાગ્યો. તેના મુખનું નુર ઉઘડવા લાગ્યું તેણે પોતાનો જીવ કાઢવા વિચાર કર્યો તેને તપાસ કરતાં માલમ પડ્યું કે સુંદરી સાંજે મહાદેવના દરશન કરવા જાય છે. તેથી તે એક દિવસ ત્યાં ગયો અને સુંદરીને જોઈ નિરાશ થઈ રોવા લાગ્યો.

સુંદરી પણ સૌભાગ્યને જોઈ દીલગીરીમાં આવી પડી અને કહે વા લાગી. વહાવા સૌભાગ્યમંદ હશે અને આપ દરશન દઈ દોસીત કર સો નહિ.

હું તને દોસીત કરતો નથી. પણ મારો જીવ આ મહાદેવના દ હંસાં કાઢી મહાદેવ પાસે મારો ધન્સાઈ કરાવીશ સૌભાગ્ય ખોલ્યો.

શું આપ મરવા ઉપરજ આવી બેઠા છો. અને સામાજે ધન્સાઈ મારો છો. સુંદરી બોલી.

કેમ નહિ, મારા રોપેલા બગીચાનું ફળ શું ખીજેજ જન્મે અને માણસ જીવે તે સબજીવી છે. નહિ, નહિ હુંતો મરવાનોજ છું.

ઉપર પ્રમાણે સૌભાગ્ય ખોલ્યો અને તે મહાદેવના દહેરા ઉપર ચડી અને ચોતરા ઉપર પડી પોતાનો જીવ પરમાત્માની હજુરમાં મો કવી દીધો.

આ જોઈ સુંદરીના જીવનો પાર રહ્યો નહિ તેના મનમાં છુ પી રહેલ સૌભાગ્યના પ્રેમે તેને બહાવરી બનાવી દીધી તે પોતાના વહાલા અને પ્રેમના રસીલા રંગીલા, કાગળા સૌભાગ્યને મરવો જોઈ એકદમ મરવો કાછડો બીડી દહેરા ઉપર ચડી પોતાના વહાલા પતીને મળવા એકદમ ઉપરથી પડી અને પરમાત્માની હજુરમાં પહોંચી

અંજા ! સમગ્ર પ્રેમ જે શું નથી શું તે આ પ્રેમ જગતને તારી જાળમાં સમાવી મુક્યા છે.

બન્નેની લાશો મહાદેવના દહેરામાં બધી રાત પડી રહી. સવાર થતાંજ મુંદરીના તેમ સોભાવ્યના સગાવહાલા શોધવા નીકળ્યા શોધતાં શોધતાં મહાદેવના દહેરામાં આવી પહોંચ્યા ત્યાં બન્નેની લાસો જોવામાં આવી.

બન્ને સગાવહાલાએ આ જોઇ કંપાંત કર્યું. અને મહાદેવને ફરીયાદ કરી. મહાદેવ પ્રસન્ન થયા અને દરશન દઇ તેમણે બંને પત્ની પતિને જીવતદાન બક્ષીસ આપ્યું અને નવે જન્મે હસ્તમેળાપ કરાવ્યા.

સાચા પ્રેમની ગાંઠ પાછી બંધાઇ તેણે સુખ દેખાડ્યું અને બન્નેના માખાપે તેમના સુખમાં ભાગ લીધા.

જે પ્રમાણે તે બંને પ્રેમી જોડીની આશા પુરી પાડી તેજ પ્રમાણે મારા વહાલા વાંચક બંધુઓની આશા પૂર્ણ થાય એવી મારી આશીશ છે.

અપૂર્વ ગ્રંથ ! મ્હોટામાં મ્હોટો સપ્રમાણ શાસ્ત્રીય ગ્રંથ ! !

રતિશાસ્ત્ર કિંવા કોકશાસ્ત્ર.

(સાંસારિક ગુપ્તજ્ઞાન સચિત્ર ગ્રંથ.)

આમાં રતિશાસ્ત્રનું મહાત્મ્ય સ્ત્રીજાતિ ભેદ પદ્ધતિ, સંખિણી ચિત્રાણી, હસ્તિનીનાં લક્ષણો અને તેમના મનહર ચિત્રો, પુરુષજાતિ, ન્તેવી કે મૃગજાતિના શશકજાતિના, અશ્વજાતિના અને વપભજાતિના સ્ત્રીપુરુષના સામુદ્રીક લક્ષણ પુરુષ પ્રકૃતિ બાણવાનું સાધન સ્ત્રીજાતિના અવસ્થા ભેદ ચારજાતિના પુરુષોને યોગ્ય નારી નિર્ણય વિવિધ જાતના સ્ત્રીપુરુષોથી થતા સંતાનોના ગુણાવગુણ, કુમારી વિવરણ, રતુવર્ણન અને તેનું ક્ષણક્ષણ, રજ્જેદર્શનનું માસક્ર્ણ, રજ્જેદર્શનનું નક્ષત્રક્ર્ણ, રતુ-મતી સુંદરીનું કર્તવ્ય, લાવણ્ય કિંવા સૌંદર્યરૂપ મહીમા રતિ થતા પુરુષ કામવાસ, મૈથુન દોષ વર્ણન, રતિપ્રકાર, આસન વિવરણ; સહવાસ ગર્ભાધાન, રજ્જેદર્શન આરંભથી ૧૬ દીવસ સુધીનું શાસ્ત્રી-ભેદ અને ગર્ભ અવસ્થામાં તેનીસ્થિતી ગર્ભવૃદ્ધિ માત પીતાના આચાર યાળ, ઇચ્છાનું રૂપ પુત્ર-પુત્રી પ્રાપ્ત કરવાના ઉપાય, કાળક્ર્ણ મહાત્મ, ગર્ભમાં પુત્ર હોય તો તેના લક્ષણ, ગર્ભમાં પુત્રી હોય તો તેનાં લક્ષણો, ગર્ભવર્ણન અને સગર્ભા સુંદરીનું કર્તવ્ય, ગર્ભનો અદભૂત વિચારની ગર્ભપર અસર, માઆપ કાળાં હોવા છતાં સર્કેદ બાળક કેવી રીતે ઉત્પન્ન કરી શકે ? ગર્ભસાવ અને ગર્ભપાત, પ્રસવકાળ; આલ્યાવસ્થા નાળ, પ્રસવ થયા પછી રચાનની વ્યવસ્થા, બાળકનો પોષાક, સ્તનપાન, બ્રહ્મચર્ય, યુવાવસ્થા હસ્તદોષ કિંવા હસ્ત મૈથુન અતિ વિહાર, વીર્યશ્રાવ, રાત્રે સ્વપ્નમાં થતો વીર્યશ્રાવ પ્રમેહ વાતથી અથવા વાસુથી થનારા પ્રમેહ, વંશદોષ અથવા વાંઝીયાપણું ઉપ-

દંશ અથવા ચાંદી, ઉપદંશની બીજી સ્થિતિ તથા શરીરમાં તેની અસર ગણાને સોજો, ઉપદંશને લીધે થતા હાડકાના દરદી, બદ, મુત્રરોગ, બાલમુત્ર, મધુ પ્રમેહ, અંતરંગગ, નપુસ્કલ્ય, પુરુષના ઉત્પત્તિ અવયવ, શુભ્રાવમાં ઉત્પન્ન થતી અડચણો. શુભ્રાવનું અટકી જવું, ધાતુક્ષય, ગર્ભસ્થાનનું ખરી પડવું, હિસ્ટીરીયા અથવા ચિત્તભ્રમ, સ્ત્રીના ઉત્પત્તિ અવયવ, મૂત્રગાંઠ ઉપાય, વીર્યસ્તંભનના ઉપાય વિગેરે વિગેરે ઘણી બાબતોનો આમાં સંપૂર્ણ સમાવેશ હોવાથી ઘણું ઉપયોગી છે છેવટે કામ સજીવનની અર્થાત પંડીત કામનાથ (કાકા)નું જીવનચરિત્ર આપવામાં આવેલું છે. આ પુસ્તકની થોડાજ વખતમાં પ્રથમ આવૃત્તી ખલાસ થવાથી આ તેની બીજી આવૃત્તી બદાર પાડવામાં આવી છે અને તેની પણ સંખ્યાબંધ નકસો ખર્ચી ગઈ પાકું પુકું ગ્લેજ કામળ કિંમત ૩૥ ૩. પોસ્ટેજ ૪ આના.

શિવપુરાણ.

રાગરામપ્રીમાં કવિ દુર્ગાશંકર કૃત ગ્રંથમાં અહિં ઉત્પત્તિ, અહિં વિષ્ણુનો સંવાદ, અહિં વિષ્ણુ ઉપર શિવ પ્રસન્ન થયા. દક્ષનો યજ્ઞ-રંભ, દક્ષ કયા વર્ણન, શિવપુત્ર વર્ણન, તારકાસુરે તપ કર્યું, શિવે કામદંધ કર્યો, રતિવિલાપ, પાર્વતીએ તપ કર્યું. પાર્વતી ઉપર શિવ પ્રસન્ન થયા, શિવવિવાહ, હીમાચલને ત્યાં શિવ જન લોકને આબ્યા, શિવસ્વરૂપ દર્શન, મેનાસો શોક, મેનાને વિષ્ણુએ ઉમદેશ કર્યો, શંકરના સ્વરૂપનું વર્ણન, પાર્વતીના સ્વરૂપનું વર્ણન, હિમાચલે શિવને પદોદ્ધારણી આપી, પાર્વતી સહિત શિવ દેવાસ આવ્યા, કાર્તિકે સ્વામીની ઉત્પત્તિ અને તારકાસુરનો વધ, તારકાસુરના

ત્રણે પુત્રોનું તપ, મુંડી કેત્ત વનમાં ગયો, મુંડીએ કરેલ વેદ ધર્મ
 શિવધુનને નાશ, ત્રિપુરાસુર પ્રતિ શિવનું યુદ્ધ, કમળાક્ષ અને
 કેતકીનો સંવાદ, કેકર અને માલતીનો સંવાદ, ત્રિપુરાસુરના સૈન્યનું
 વર્ણન, શીવ વિધુનમાળી સંવાદ, વિષ્ણુ કમળાક્ષ વર્ણન, કેકર
 ધર્મસંગ્રહ, વિષ્ણુ અને કમળાક્ષનું યુદ્ધ, વિષ્ણુમકળા વર્ણત શિવે
 ત્રિપુરાસુરનો વધ કર્યો; ત્રિપુરાસુરની સ્ત્રીએ કરેલું રદન, લિંગ ઉત્પત્તિ
 નિરુચ્છુની ઉપાસના, શિવની ત્રિશુળ પુનર્વિધિ વર્ણન, કેતકીને
 આપ, અંપાને આપ, ગણેશ ઉત્પત્તિ બટકનું યુદ્ધ, શિવે બટકને લખ્યો,
 પાર્વતીનો ત્રિભાષ, શિવે ગણેશને સજ્જન કર્યો, ગણેશ લગ્ન, નદી-
 કેશ્વરમહિમા, સાધવિમહિમા, અચળેશ્વરમહિમા વિપ્રના આપનું
 વર્ણન, અરબુનનું તપ, પાર્થિવ પુનર્વ, શિવરાત્રી મહિમા. રદ્રાક્ષ-
 મહાત્મ, વ્રતમહિમા આદિ ઘણો રસિક રસિક કથા ભાગ આ પુસ્તક-
 કમાં ઘણીજ સરળ ભાષામાં વર્ણવવામાં આવ્યો છે. ત્રણ મુંદર શુશો-
 ભીલ રંગીન ચિત્રો દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. પાકું રૂપેરી પુઠું
 છે. કિંમત રૂ. ૪૫૦ પોસ્ટેજ ભાગ.

મળવાનું દેકાણું-

મંગલદાસ જોડતારામ બુકસેલર

રીચીરોડ-અમદાવાદ.

ઓઈલ એન્જન અને પરસ.

આ પુસ્તક ખેતીવાડીને પાણી આપવાના પંપો, અનાજ દળવાની
 ધંડીઓ, તેલની ઘાણીઓ, ડાંગર ખાંડવાના યંત્રો વગેરે ધંધાદારોને
 ઘણું ઉપયોગી છે, આમાં એન્જનની જુદી જુદી જાતો, બળતણ

તરીકે વપરાતાં તેલ, ભારે તેલ. વચલા ગાળાના તેલ, ફ્યુએલ ઓઇલ એન્જીનોમાં શા માટે વપરાય છે. વિશિષ્ટ ગુણ, વજન ઉપરથી કદની ગણતરી, ફ્લેશ, ઇજીનીશન અને ઓઇલીંગ પોઇન્ટ, પાઇપ અને છિદ્રો ઉપર જાળી બેસાડવી, બ્રીડીશ થર્મલયુનિટ, એન્જીનમાં વપરાતી ગરમી અને ઉપયોગમાં આવતી ગરમીનું પ્રમાણ, તેલને જળવા બેઠતી હવા, હવા અને આરપનું સળગતું, પ્રવાહી બળતણ ઉપર ઉજ્જીમાનની અસર, આરપનું પસરણ પામવું, ઓઇલ એન્જીનના મુખ્ય સિદ્ધાંતો કાન્ટર્નલ કમ્પેશન એન્જીન, સ્ટી એન્જીન, ચાર સાયકલ એન્જીન, બે સાયકલ એન્જીન, ચાર અને બે સાયકલ એન્જીન વચ્ચેના તફાવત ઇજીનીશન સાથે કોમ્પેશન પ્રેસરનો સંબંધ ટીઝલનો સિદ્ધાંત, આપો આપ ઇજીનીશન થવું, ટ્યુબ ઇજીનિસન, ઇલેક્ટ્રીક ઇજીનીશન, લોટેનસન મેગ્નેટો, મેગ્નેટોની સંભાળ પાણી કાઢવાની યોજનાઓ, કોસથી પાણી કાઢવાનો થતો ખર્ચ, પમ્પથી પાણી કાઢવાનો થતો ખર્ચ, સ્ટીમ અને ઓઇલ એન્જીનોના વાપરની સરખામણી, ઓઇલ એન્જીન અને પંમ્પ પાછળ ચાલુમાં કરવો પડતો ખર્ચ, કેટલી શક્તિવાળા પંમ્પો વાપરવા ફાયદા કારક છે; ટીપ્પેલ (ઉંઝા કુવા) પંમ્પ ચલાવવા જોઈતા હોર્સ પાવર અને તેમના સ્ટ્રોકની હદ, પંપના શક્તિની હદ, પુટના પંમ્પો સ્ટોનર બેસાડવા, ઓઇલ એન્જીનો, પમ્પની હદ અને કિંમતો વાગેરે ઘણી ઉપયોગી માહિતીથી ભરપુર છે પાકુંપુકું કી. ૨ ૩-પોસ્ટેજ ૬ આના જુદા

મળવાનું ફેક્ટ્રી:-મંગળદાસ જોષીતારામ-બુકરોલર

રીથીરાડ-અમદાવાદ.

હઠયોગ પ્રદીપિકા.

મુળ સ્તોક તેની ગુજરાતી ટીકા તથા વિશેષ વિવેચન સહિત.

આ પુસ્તકમાં શિવજીએ પાર્વતીજીને મહાકાલ યોગશાસ્ત્રમાં જે હઠવિદ્યા જણાવી તેજ વર્ણીત છે. યોગવિદ્યાનો મહિમા પ્રાચીન સમયમાં અગાધ હતો. આ હઠવિદ્યાનું સેવન કરી ધ્રુવા ધ્રુવપદને પામ્યા હતા, શ્રીકૃષ્ણભગવાને પણ ગીતામાં અરજીનને અને ભાગવતમાં ઉદ્ધવને આજ વિદ્યા ઉપદેશી હતી, નારદ, વિષ્ણુ, યાજ્ઞવલ્ક્યાદિ મુનીઓ પણ આજ વિદ્યાનું સેવન કરતા હતા, એજ આ વિદ્યાનું મહત્વ દેખાડી આપે છે. આમાં સિદ્ધીઓ, મહાસીદ્ધિઓ તેમજ યમ, નિયમ, સ્વસ્તિકાસન, ગોમુખાસન, વિરાસન, દુર્વાસન, ધનુરાસન, મત્સ્યેન્દ્રાસન, પશ્ચિમતાનાસન, મયુરાસન, પદ્માસન તેમજ પ્રાણાયમ અને તેની જુદી જુદી સીદ્ધીઓના જુદા જુદા પ્રકાર, નેત્રી અસ્તી, નૌલી, ઘેત્રી આદિ પ્રકાર; ત્રાટક અને તેના ગુણકર્મ; સીતકારીકુંભક, પેશાવીકુંભક, મૂર્ચ્છાકુંભક, બ્રામરીકુંભક આદિ કુંભકના પ્રકાર, મહામુદ્રાઓ; ખેયરી અને તેના પ્રકાર; મૂળગંધ જલગંધરગંધ તથા મહાગંધ અને તેના ગુણકર્મ, સમાધિક્રમ તથા સમાધિસીદ્ધીઓ આદિ ઘણા પ્રકારની માહિતી આમાં આપવામાં આવી છે જે ત્યાગીયોનેજ કામની છે એમ નથી સંસારી પુરૂષોને પણ મન કાયાદિ તનદુરસ્ત રાખવાં, આ પુ વાંચવાની ખાસ જરૂર છે. કેટલાક અસાધ્ય રોગો પણ આ હઠવિદ્યા અભ્યાસથી સારા થયા છે અને થાય છે. રોગો શરીરને માટે વધારા એક માત્રારૂપ છે. આમાં મુળસ્તોક તેની ગુજરાતી સરળ ઉપરાન્ત વિશેષ વિવેચન આપેલું હોવાથી સર્વ સાધારણ માણસ પણ આનો ઘણોજ સારો ઉપયોગ થાય છે. એજ ઉંચા કાગળો સોનેરી પુંકુ છતાં કીમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ ૦-૧૦-૦

કોઈ પણ દુર્ગ્રામ્ય પુસ્તક મળવાનું કેટલાંક મંગળદાસ જ્ઞેતારામ બુકસેનર

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

